

5

Gehlopha
sa

SESOTHO PUO YA LAPENG

Lebitso:

Phaposi:

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

ISBN 978-1-4315-0109-0

ISBN 978-1-4315-0109-0

9 781431 501090

Rainbow
WORKBOOKS

Mofumahadi Angie Motsekga, letona la Lafapha la Thuto ya Motheo
Mong. Enver Surty, Motlatso wa Letona la Thuto ya Motheo

Dibuka tsena tsa tshebetso di etseditswe bana ba Afrika Borwa tla sa boetapele ba Letona la Thuto ya Motheo. Mof. Angie Motsekga, mmoho le Motlatso Letona la Thuto ya Motheo. Mong. Enver Surty.

Dibuka tsa tshebetso tsa Rainbow di bopa karolo ya Lefapha la Thuto ya Motheo, ya thuso e reretsweng ho netefatsa tshebetso ya baithuti ba Afrika borwa dikereiting tse qalang tse tsheletseng. Jwale ka engwe ya dintlha tsa boholokwa tsa Moralo wa Tshebetso ya Mmuso, projeke ena e etsahetse ka tshehetso ya letllo la Polokelo la Setjhaba. Sena se entse hore Lefapha le etse dibuka tsena tsa tshebetso ka dipuo tsohle tsa semmuso, ntle le tefello ya letho.

Re tshepa hore, matitjhere a tla fumana dibuka tsa tshebetso di le boholokwa mosebetsing wa bona wa letsatsi le letsatsi, le ho etsa bonneta ba hore baithuti ba bona ba etsa kharikhulamo yohle. Re nkile boikarabelo ba ho tataisa titjhere mosebetsing ka enngwe le enngwe ya mesebetsi, ka ho kenyelletsat motshwao a bontshang hore na seo barutwana ba tshwanelang ho se etsa ke sefe.

Re a kgolwa hore bana ba tla natefelwa ke ho sebetsa ka buka ena ha ba ntse ba hola le ho ithuta, le hore wena titjhere, o tla natefelwa mmoho le bana.

Re le lakalletsa katleho ho sebediseng dibuka tsena tsa tshebetso.

Ho ithuta ka Molaotheo wa Riphaboliki ya Afrika Borwa (1996)

Molaotheo wa Afrika Borwa (1996) o tshwere melao e phahameng ya naha. Melao ena e phahame ho feta moporesidente, e phahame ho feta makgotla a dinyewe, e phahame ho feta mmuso.

E halosa kamoo baahi ba naha ba tshwanetseng ho tshwarana kateng, le hore ditokelo tsa bona mmoho le boikarabelo ho e mong ke bofe. Molaotheo o moo ho re tshireletsa bohole ha jwale, le ho sireletsa bana ba rona nakong e tlang.

Ela hloko ka nako e fetileng ya rona.

Ha re se pheteng diphoso tsa nako e fetileng.

Molaotheo wa rona ore thusa ho akanya le ho aha bokamoso bo molemo ho bohole.

Rona, baahi ba Afrika Borwa,

Re elellwa tshwarompe ya nako e fetileng;

Re Tlotla ba hlokafaditsweng bakeng sa toka le tokoloho lefatsheng la bo rona;

Re Hlompho ba sebeditseng ho aha le ho tswellisa pele naha ya rona; mme

Re a Dumela hore Afrika Borwa key a bohole ba phelang ho yona, re kopane ho fapaneng ha rona.

Kahoo, ka baemedi ba rona bao re ikgethetseng bona, re amohela Molaotheo ona jwaloka molao wa—

Riphaboliki ho Fodisa ho arohana ha nako e fetileng le ho aha setjhaba se itshetlehileng hodima boleng ba demokerasi, tokelo tsa baahi le metheo ya ditokelo tsa botho;

Ho beha motheo wa demokerasi le botjhaba bo bulehileng moo mmuso o thehilweng ho ya ka thato ya baahi mme moahi ka mong a tshireledtswe ka ho lekana ke molao;

Ho ntlafatsa boleng ba bophelo ba baahi bohole le ho neha bokgoni ba moahi a mong monyetla; le

Ho Aha Afrika Borwa e kopaneng ya demokerasi e tla kgona ho nka sebaka sa yona e le mmuso wa kakaretso hara malapa a matjhaba.

Batla ditokelo tsa hao o le moAfrika Borwa mme o be le boikarabelo ba ho tshireletsa ditokelo tsa ba bang.

Tseba sa Ditokelo le Setshwantsho sa Boikarabelo.

Eka Modimo O ka tshireletsa batho ba rona.

Nkosi Sikele' iAfrika. Morena boloka setjhaba sa heso.

God seen Suid-Afrika. God bless South Africa.

Mudzimu fhatutshedza Afurika. Hosi katekisa Afrika.

Dibukatshebetso tse teng moebetsing ona ke tse latelang:

- Puo ya Pele ya Tlatsetso Sehlopa sa 1–3 (Ka dipuo tsohle tsa semmuso)
- Puo ya Pele ya Tlatsetso Sehlopa sa 4–6 (Ka Senyesemane)
- Ho bala le ho ngola sehlopha sa 1–6 (Ka dipuo tsohle tsa semmuso)
- Mmetse Sehlopa sa 1–3 (Ka dipuo tsohle tsa semmuso)
- Mmetse Sehlopa sa 4–9 (Ka Senyesemane le seAfrikaan)
- Thuto ya tsa bophelo Sehlopa sa 1–3 (Ka dipuo tsohle tsa semmuso)

SESOTHO HOME LANGUAGE
GRADE 5 – BOOK 2
TERMS 3 & 4

ISBN 978-1-4315-0109-0

THIS BOOK MAY
NOT BE SOLD.

Tselo ya ho ngola

Tlhophiso

Etsa qeto ka sehlooho sa hao. Buisana le sehlopha sa hao ho bokella dintlha. Sebedisa mmapa wa kelello ho hlakisa dintlha tsa hao ka moralo, baphetwa le tikoloho.

Mokgwaritso

Qala ka ho ngola mokgwaritso. Nahana ka babohi/bamamedi, popeho le ka seratswana ka seng.

Boeletsa

Bala mokgwaritso ka hloko mme o fumane maikutlo a baithutimmoho le a titjhere.

Lokisa

Lokisa sengolwa ka ho lekola mopeleto le tshebediso ya matshwao a puo. Etsa ditokiso tsa mokgwaritso oo.

Phatlalatsa

Ngolo ditokiso tsa mokgwaritso e le tlhahiso ya sengolwa sa hao.

Tsamaiso ya ho bala

Pele ho pala

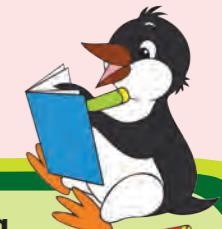
- Nahana ka seo o seng o ntse o se tseba ka taba ena.
- Nahana ka mongodi le letsatsi la phatlalatso.
- Bala serapa sa pele le sa ho qetela sa karolwana.
- Leka ho lepa hore sengolwa se tla bua ka eng.

Palo

- Ha o ntse o bala kgefutsa nako le nako ho hlahloba hore na o ntse o utlwisia.
- Bapisa bolepi ba hao le seo o se baling.
- Ha o sa utlwisee meeleo ya mantswe ao o sa a tsebeng, sebedisa dikishinari.
- Ha o sa utlwisee karolwana, e bale hape buutle. E balle hodimo.

Ka morao ho pala

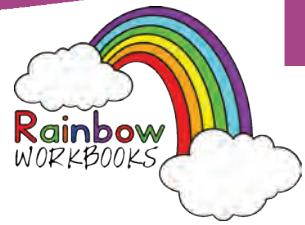

- Leka ho hopola tlhahiso leding e itseng.
- Etsa mmapa wa mohopolo ka dintlha tsa bohlokwa.
- Ngola kgutsufatso ho o thusa ho hopola dintlha tsa bohlokwa.
- Sebedisa dintlha tse hlahang moo o badileng ho seo o ingollang sona.

Sehlopha sa

5

SESOTHO

P u o y a
i a p e n g

Buka ena ke ya:

SESOTHO

Buka ya

2

TATAISO YA HO SEBEDISA BUKATSHEBETO ENA

Re lakatsa ho o amohela boemong ba bohare ba Bukatshebetso Puo ya Lapeng.

Boemo ba bohareng ba Puo Ya Lapeng bo maikemisetsong a ho matlafatsa bokgoni ba morutwana ba puo dikamanong, maemong a botho, le ho matlafatsa bobatsi ba bokgoni ba ho etsa mosebetsi wa sekolo dithutong tsohle. Re tshepa hore o tla fumana Bukatshebetso ena e le molemo ho thusa barutwana ba hao ho matlafatsa bokgoni ba bona.

Sebedisa Bukatshebetso
mmoho le dithusathuto tse
ding tsa hao. Tadima CAPS
boemo ba bohareng Puo ya
Lapeng.

Bukatshebetso ena e raluwe ka ho ya ka disekele tsa dibeke tse pedi tsa CAPS. O tla fumana kakaretso ya se tla etswa ho e nngwe le e nngwe ya disekele tsena maqepheng a 1, 35, 69, le 103 Bukatshebetson ena. Sekele ka nngwe ya beke ya 2 e bokelletswe ho kenyelletsa bokgoni bo latelang ba puo:

1 Ho mamela le ho bua(Puo)-dihora tse 2 ka sekele ya dibeke tse 2

Ha re bueng

Barutwana ba hloka menyetla e tleng kgafetsa ya ho matlafatsa bokgoni ba bona ba ho Mamela le ho Bua hore ba kgone tlhahisolededing, ho rarolla qaka le ho matlafatsa maikutlo le dikgopoloo. Bukatshebetso e na le mesebetsi e mmalwa ya ho bua le ho mamela eo o ka e matlafatsang ho netefatsa hore barutwana ba fumana monyetla wa ho kwetlisa mosebetsi wa ho bua.

2 Ho bala le ho bona- Dihora tse 5 sekeleng ya dibebe tse 2 CAPS e hloka hore baithuti ba bale le ho sheba dingolwa tse itsengle mefuta ya dingolwa e itseng sekeleng ka nngwe ya dibeke tse 2

Ha re baleng

Ho bala le ho bona- dihora tse hlano sekeleng ya dibeke tse 2 CAPS e hloka hore barutwana ba bale le ho sheba dingolwa tse itseng le mefuta ya dingolwa e itseng sekeleng ka nngwe ya dibeke tse 2/ CAPS e hloka barutwana ho bala le ho sheba dingolwa tse itseng le mefuta ya dingolwa ho e ngnwe le e nngwe yay a disekele tse pedi. Sena se kenyelletsa ho bala: dipale tse kgutshwane, ditshomo, diketsahalo tse etsahetseng ho yena, mangolo, di email, bukatsatsi, tshwantshiso, diatekele tsa koranta, diatikele tsa dimakazine, puisano ya radiong, dithothokiso, dingolwa tse susumetsang, papatso, ditaelo, ditaelo tsa ho leba le le tsela ya ho etsa.

Ho tlatseletsa CAPS e hloka hore barutwana ba bale dingolwa tsa tlhahisolededing tse nang le ditshwantsho; mmapa, tjhate, tafole, ditshwantsho, mmapa wa mohopolo, tjhate ya boemo ba lehodimo, diphousetara, ditsebiso, ditshwantsho le dikerafo. O tla fumana kgetho e ngata e ntle ya dingolwa tsena Bukatshebetson ena. CAPS e kgetholla tsela ya ho bala e itshetlehileng mehatong ya se etsah alang pele ho balwa, ho bala, le kamora ho bala. O tla fumana tlhaloso e molemo ya ditshwantsho ya mokgwa wa ho bala kahare leqepheng le ka ple la khabara .

3 Ho Ngola le ho Behela-dihora tse 4 sekeleng ya dibeke tse 2

Ha re ngoleng

CAPS e hloka hore barutwana ba fumane monetla wa ho kwetlisa ho ngola mefuteng e fapaneng ya dingolwa kgafetsa. Bukatshebetso e nehelana ka diforeimi le tlhophiso ya ho ngola ho tshehetsa nehelana ya barutwana ya tsela ya ho ngola, mmoho le dingolwa tse bonwang le tsa mefuta e meng e fapaneng.

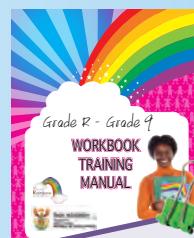
4 Sebopoho sa Puo le Diphetoho

Ha re ngoleng

PUO

CAPS e nehelana lenane la Dibopoho tsa Puo le Diphetoho tse tshwanetseng ho etswa kereiting e nngwe le e nngwe. Tlwaelo ke hore diketsahalo tsena di ba le "tlhokomediso" e hhalosang diphetoho tsena.

Bakeng sa tataiso
e nngwe tadima
bukana ya kwetliso ya
Bukatshebetso.

Tema 5: Mefuta e fapaneng ya dingolwa

Dipale

Kotara ya 3: Dibeke 1 - 2

65 Nako ya ho bala

2

O bua ka novele.
 O bona mophetwa, moralo le molaetsa.
 O bala qotsa ho hlaha ho novele.
 O araba dipotso tse tobileng hodima novele.
 O hlahisa maikutlo ka sehlooho sa qotsa.
 O bona se hlahiswang.

66 Dikamano

4

O ngola serapa se nang le taba le dipolelo tse tshehetsang.
 O ngola kgutsufatso.
 O nyalanya mantswe le meeleo ya oona.
 O sebedisa maemedi a boholo.
 O bona meeleo ya tshwantshanyo.

67 Sekaseka buka

6

O bua ka mophetwa, moralo le tikoloho ya buka.
 O bala tshekatsheko ya buka.
 O araba dipotso hodima tshekatsheko.
 O nyalanya mantswe le meeleo ya oona.
 O ngola dipolelo a sebedisa mantswe a hlhang sengolweng.

68 Ho ngola tshekatsheko

8

O ngola tshekatsheko a sebedisa foreimi.
 O bona maetsi a lekgathe lefetile.
 O fetolela maetsi a lekgathe lefetile ho maetsi a lekgathe lejwale.
 O ngola dipolelo a sebedisa tumellano ya mediumo e nepahetseng.
 O arola mantswe ka dinoko.

69 Ho ngolo bukatsatsi

10

O bua ka bukatsatsi.
 O bala sengolwa sa bukatsatsi.
 O araba dipotso ka sengolwa sa bukatsatsi.
 O bona phapang pakeng tsa novele, bayokerafi le sengolwa sa bukatsatsi.
 O bona maetsi a lekgathe le fetile mme o kopanya mantswe.
 O nyalanya mantswe le meeleo ya oona.

70 Ha re iqapeleng

12

O ngola tshekatsheko a sebedisa foreimi.
 O sebedisa makgethi, mahlalosi le makopanyi ho bopa dipolelo.
 O sebedisa maemedi a fetohang.

71 Nelson Mandela - bayokerafi

14

O buisana ka diphapang pakeng tsa othobayokerafi le bayokerafi.
 O buisana ka diphapang pakeng tsa novele, sengolwa sa bukatsatsi le bayokerafi.
 O bala qotsa ho hlaha bayokerafing.
 O araba dipotso hodima bayokerafi
 O bona mahlalosanngwe.
 O bona ntlha ya sehlooho le e tlatsetsang sengolweng.
 O fumana moelelo wa mantswe le dipolelwana.
 O hlahisa kgopoloo.
 O nyalanya mantswe le meeleo.

72 Bayokerafi

16

O ngola bayokerafi ya motswalla.
 O latellisa tlhahisoleseding.
 O sebedisa matshwao a puo.
 O sebedisa maele le maelana.

Dingolwa tsa tlhahisoleseding Kotara ya 3: Dibeke 3 - 4

73 Kgohelo ya papiso

18

O bua ka ditaba tsa papatso.
 O buisana ka papatso.
 O bala papatso ka tlhodisano ya ho rala papatso.
 O araba dipotso tse tobileng hodima papatso.
 O heditsa papatso.

74 Rala papatso

20

O lokisetsa, qapa le ho hlophisa papatso.
 O bona dikgutsufatso tsa mantswe.
 O ngola sebopheho se nepahetseng sa makgethi a papiso.
 O tshwaya dipolelo a sebedisa difeelwane le ditsejana.

75 Dijo, kgabane dijo!

22

O buisana le sehlopha ka resipe eo a e ratang.
 O bala papatso ka dijo tsa hoseng-motshehare.

O araba dipotso hodima papatso.
 O ngola dipolelo ho puosebui.

76 Papatso ya manyepe

24

O lokisetsa papatso ya manyepe.
 O rala papatso a sebedisa mantswe a itseng le dipolelwana mmoho le mantswe le dipolelwana tsa hae.
 O ngola dipolelonolo.

77 Teatere ya bana

26

O bua ka phapang pakeng tsa filimi le tshwantshiso ya sefaleng.
 O buisana ka tshwantshiso eo a e boneng le ho susumetsa sehlopha ho ilo e bona.
 O bala papatso ka tshwantshiso ya teatere.
 O araba dipotso hodima papatso.
 O halosa meeleo ya dipolelwana.

78 Ka teaterea ka

28

O lokisetsa papatso ya tshwantshiso ya sekolo.
 O ngola papatso ya tshwantshiso ya sekolo.
 O hlophisa papatso.
 O bona maetsi le mahlalosi.

79 Tlhodisano ya khomphutha

30

O buisana ka ho kenela ditlhodisano.
 O buisana ka bohlokwa ba dikhomphutha.
 O bala papatso ya ho aha khomphutha e ntjha mme e fapaneng.
 O araba dipotso hodima papatso.
 O nyalanya mantswe le dipolelwana sebedisitsweng papatsong.

80 Boiqapelo ba ka

32

O bona meeleo ya dipolelwana tse sebedisitsweng papatsong.
 O ngola tlhaloso e kgutshwane ka sebopheho sa khomphutha.
 O phethela dipolelo a sebedisa sebopheho se nepahetseng sa leetsi.
 O lokisetsa, qapa le ho hlophisa papatso ya tlhodisano.

Ha re bueng

Bolella tlelase ka novele eo o e badileng. Netefatsa hore o ba bolella lebitso la novele, baphetwa ke bo mang, ho etsahalang noveleng, molaetsa wa novele, le hore hobaneng o hopola hore ho bohlokwa hore batho ba tlelaseng ba e bale.

Ha re baleng

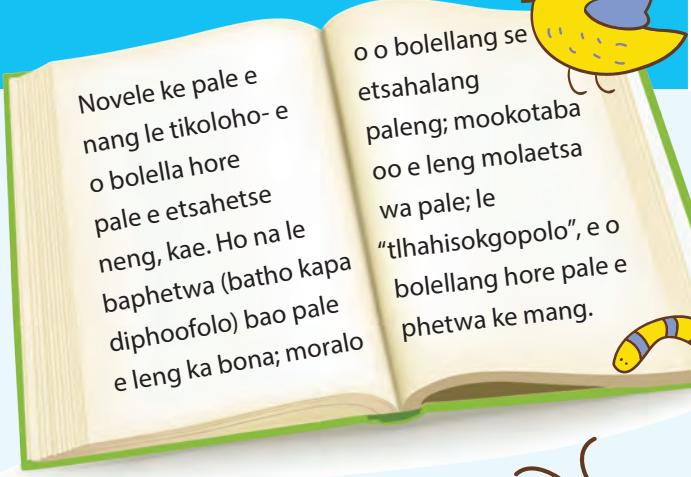
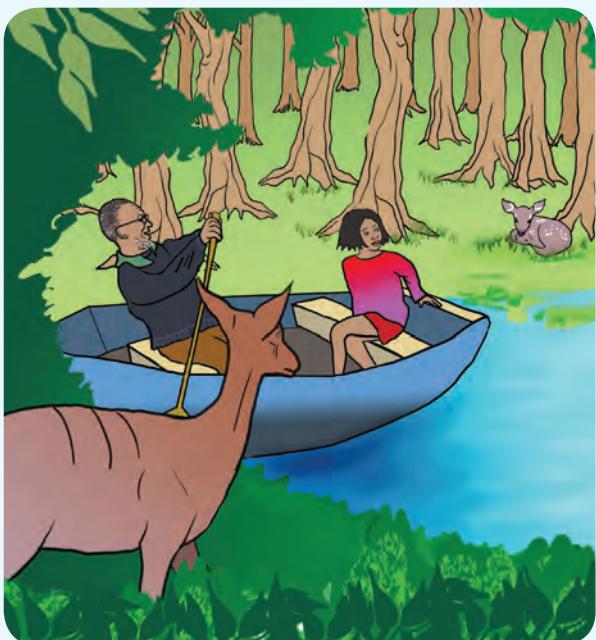
Leruarua kamehla

Sarah Lean

Ntatemoholo o hula disesisa ho di tlisa seketswaneng ha re ntse re tsamaya hara metsi a benyang ho fihla re fihla lebopong. Bobedi re beile menwana molomong, hore re se bolellane ho thola hoba re thotse, empa re nahana ka ho tshwana. Ha ke tsebe seo ntatemoholo a se boneng, empa ke tseba hore ke tshwanetse ho mo tshepa.

"Na o a e bona Hannah?" Ntatemoholo o a seba.

Meriti e matheba le metsero ha e bonahale ho tsamaya mantsibueng a benyang sa gauta a lwetse, mme ha ke bone letho hara jwang le mahlaka. Ke tsitsinya hlooho.

Novele ke pale e
nang le tikoloho- e
o bolella hore
pale e etsahetse
neng, kae. Ho na le
baphetwa (batho kapa
diphoofolo) bao pale
e leng ka bona; moralo

"O nne o shebe" ntatemoholo oa hoeletsa.

Ke latela mahlo a hae, empa ho nkuka sebaka ho bona kgama, e immenge, e eme, letlalo la yona, ke bona ho benya. Nkong ya yona, empa e ya tseba hoba e tlamehile ho ema e kgutsitse hore e bolokehe, hang ha ke e bona yaka e hole.

Ke a hweshetsa, "Na kgama e lokile e le yona feela, ntatemoholo?"

O supa ka hlooho ho noka moo e kobehang, kgama e re tadimile, e tsohile hobane e sa batle hore ledinyane la yona le bonwe, moo le arohantsweng le yona ke metsi.

Ntatemoholo o a bososela.

"O tla ema kapa o tla sesa o tshele? "A bua e ka yena le kgama ba ya tsebana. Re thotse nakwana ho fihlela ntatemoholo a bua hape "ke nako ya

hao ya ho soka seketswana jwale?" O a bolela ntatemoholo le rona kgale re nka maeto kang ana a mangata moo ho kgutsitseng lebopong. Mona re batho ba banyenyane ba bohileng le ho tsota lewatle ha le ntse le feta. Ke nka disesisa ke soka seketswana, ke hula, ke sotha jwalo ka ntatemoholo a nthutile. Dihatwa di otla jwalo ka watjhe e tsamayang butle.

"Hannah, ke batla o hopole se seng sa bohlokwa hore ha nka lebala".

"Ha e le wena ntatemoholo, eng kapa eng" ke a bolela.

Ntatemoholo o beha letsoho la hae le tsofetseng setulong pakeng tsa rona. Letsoho laka le boreledi jwalo ka lesea re beha matsoho a rona hodima le leng. "Nkgopotse maeto a maholo tjena ka lena, matsatsi ao a bohlokwa a phelang mehopolong ya rona mme a re etsa seo re leng sona."

Ha re ngoleng

Hobaneng o nahana hore buka e ne e bitswa *Leruarua ka mehla?* O nahana hoore sehlooho sa novele se se e loketse? Bolela hobaneng.

Hannah le ntatemoholo wa hae ba ho kae?

Ba ne ba beile menwana ya bona melomong, hobaneng?

Ledinyane la kgama le ne le kgaohane le mme wa lona, o nahana hore ledinyane la kgama le ne le ikutlwya jwang? O nahana mme o ne a ikutlwya jwang?

Ntate moholo o ne a hopola hore seo ba se boneng e ne e le se kgethehileng, hobane a hopola hore le kgethehile?

Ntatemoholo wa Hannah o ne a tsofetse. Ke polelo efe e o bolellang seo?

Ntatemoholo wa Hannah o re matsatsi a kgethehileng ao e leng karolo ya mehohopolo ya rona a re etsa seo re leng sona, o nahana hore o bolelang?

Na o nahana le matsatsi a kgethehileng ao o tla dula o a hopola? Ngola serapana o hhalosa letsatsi leo le kgethehileng.

O nahana hore ke mang ya phethang pale? O tseba jwang?

Ha re ngoleng

Baphetwa paleng ena ba meloko e mmedi e arohaneng – empa ba a utlwana ka tsela e ikgethileng.

Ngola serapa ka kamano e kgethehileng eo o nang le yona le ntatemoholo kapa le nkongo wa hao, kapa motho e mong e moholo. Netefatsa hore hona le polelo ya sehlooho le dipolelo tse tlatsetsang se bolelang haholonyana ka polelo ya sehlooho.

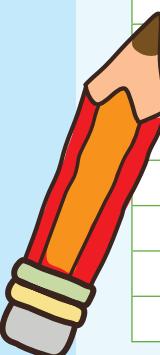
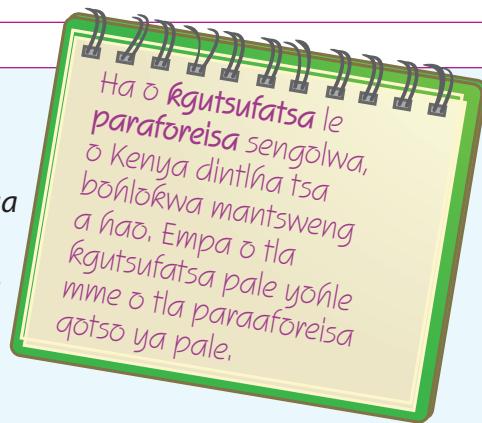

Ha re ngoleng

Phetha qotsa e hlhang ho *Leruarua ka mehla*. Bolela se etsahetseng, ke

bo mang ba neng ba ameha le hore pheletso e bile efe, ipotse hore o kentse tlhahiso ya bohlokwa feela le hore na motho ya balang qotsa ena a ka utlwisia dintlha tsa bohlokwa.

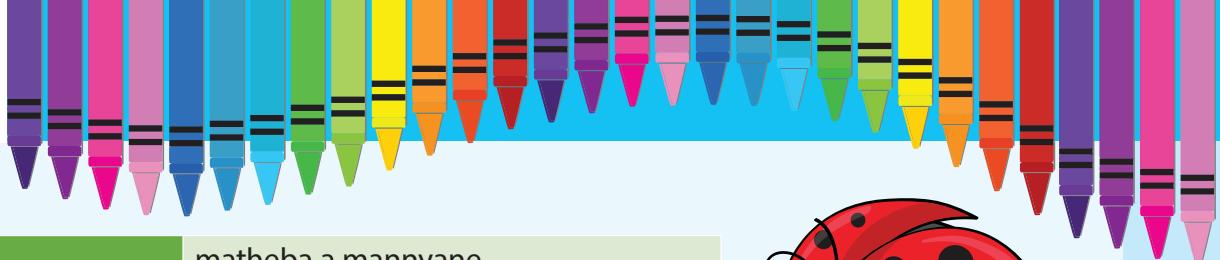
Ngola dipolelo tse 5.

Ha re ngoleng

Mantswe a fifaditsweng a bolelang? Kgetha moelego o nepahetseng letotong le ka letsohong le letona. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinareng ya hao.

mehopolو	matheba a mannyane
kgwatha	sosobane
matheba	sothehile, maroboko
hare	dintho tseo re di hopolang
matheba	tsamaya butle kgahlano
mehopolو	tsamaela haholo kgahlano le

Ha re ngoleng

Kopanya dipolelo tsena o sebedisa
efe eo kapa mang.

Ntatemoholo wa ka o na le seketswana, se lekana batho ba
babedi.

Enwa ke ntatemoholo wa ka o bohlale haholo.

Re ile sehlekehlekeng. Se setle haholo.

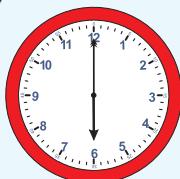
MAEMEDI, MAAMANYI

Re le sebedisa bakeng
sa lebitso le seng le
boletswe, mme ho fanwa ka
tlhahisoleseding e nngwe.
Maamanyi re a sebedisa ho
kopanya dipolelo tse pedi
kapa ho feta.

Re ka a sebedisa ha re
bua ka batho kapa dintho,
empa "mang" le "yena" di
sebediswa feela ho batho,
"efe" e sebediswa feela ho
dintho mme "mang" o
bontsha thuo.

Ha re ngoleng

Hannah o re dihatwa a etsisa
watihe e tsamayang butle.

O bapisa dihatwa le watjhe
e tsamayang butle, papiso e
bontsha hore di otla butle mme ka morethetho hodima metsi.

Tshwantshanyo e bapisa
ntho enngwe ho enngwe ka ho
sebedisa **jwaloka, seka**, kapa
sa ho etsa. sethwantsho ka
mantswe.

Hona le tshwantshanyo e nngwe paleng: *Letsoho la ka le boreledi jwalo ka la lesea.*

O bapisa letsoho la hae ho eng?

Papiso eo e bontshang?

O nahana hore letsoho la hae le fapania jwang ho la ntatemoholo wa hae?

Ha re bueng

Sebetsang dihlopheng.

Ke buka efe eo o e ratisisang? Bolella tlelase ka buka eo: tikoloho, baphethwa, moralo le hore hobaneng ho le bohlokwa ho bala buka.

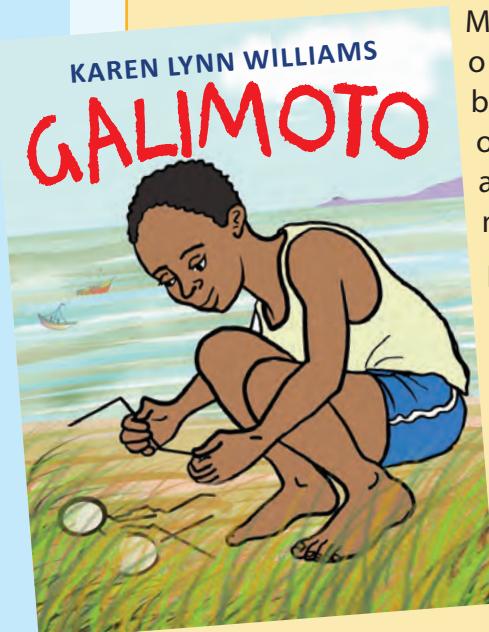

Ha re baleng

Bala tshekatsheko ya buka e latelang.

Galimolo

Ka Karen Lynn Williams

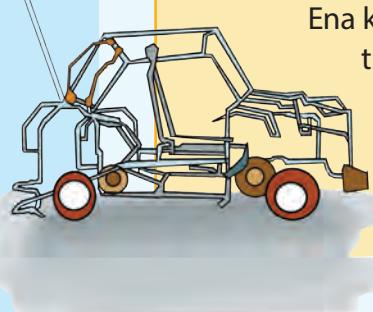
Tshekatsheko ya buka e bolella batho hore buka eo e ka eng, motho ya sekasekang buka hangata o tla bolela hore e ngoletswe batho ba dilemo dife, a ka boela a bolela hore na e a hohela na, kapa e ngotswe ka puo e thata kapa e bonolo.

Moshemane e motjha wa Malawi o bula lebokoso la letlotlo la hae, o ntsha terata mme o etsa qeto ya ho aha galito (lentswe la Malawi bakeng saa sepalangwang) empa ha a na terata e lekaneng, jwale o qalella ho batlana le yona motseng. Na o tla le e lakaneng ho aha sebapadiswa sa hae se ikgethehileng, mme ha ho le jwalo ebe mohopolo wa hae o tla mo etsisa e jwang?

Babadi ba ananela thabo, tokoloho le mohopolo oo moshemane a o utlwang paleng, empa ba ka ba maswabi ho ya ka moo batho ba bangata ba bawolo ba ka belaelang maikemisetso a hae ha a ntse a sheba ka mabenkeleng le dijareteng tsa dintho tse lahlilweng, ke hopotse hore motsaneng o monyenyanne tjena o tla tsejwa ke bohole mme ba keke ba mmelaela ho etsa se sa lokang. Ha ho le jwalo ke pale e ka kgahlang, e ngotsweng hantle ditshwantshong di hlakile di ntle, mme di bontsha mmadi hore Malawi e shebahalajwang hanthe.

Haholo ke ne ke anngwe ke kamoo moshemane enwa a thabileng ka teng, ka se sennyane seo a nang le sona-kamoo le bokose la hae le lennyane la letlotlo le kopanang le monahano wa hae ho mo thabiswa jwaloka e ka o reka sebapadi sa *Toys 4 us* –ebile ho feta, ba bang ka tjho! Ekare motho ha motho a na le dintho tse mmalwa ke hona a ka dirata haholo. Hape ke nnete ho bana hore ba tla ikgethela sebapadiswa kapa tse pedi le ha ba ka ba le tse ngata jwang, e ka ka ke sebopeho sa ngwana ho ba le se itseng se ikgethileng, mme ke bona maikutlo ana a lefatsheng hohle a hlahisa hantle bukeng ena.

Ena ke buka eo kannete bana ba dilemo di 9–11 ba tla fumana e ba tswela molemo, e fana ka setshwantsho sa batho le maphelo a bona, pao e nngwe e batla e le thata, empa mobadi o tla kgona ho utlwisia a mang a mantswe.

Ha re ngoleng

Bala dipotso ebe o ngola dikarabo.

Sehlooho sa buka ke eng?

Buka e bua ka eng?

Moshemane e motjha o dula naheng efe?

Moshemane e motjha o nkile qeto ya ho etsa eng?

O ka rata ho bala buka ena na? Ngola serapa o hlalosa karabo ena.

Ha re ngoleng

Mantswe a fifaditsweng a bolelang? Kgetha moelego o nepahetseng lenaneng le ka ho le letona. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinareng ya hao mme o a sebedise ho ngola dipolelo tsa hao.

letlotlo	natefelwa
ananelo	thabile
pelaelo	ditshwantsho
kgahlang	tseo o nang le tsona
setshwantsho	ka kakaretso, hohle lefatsheng
dintho	pelaelo, ho se tshepe
lefatshe lohle	ntho e kgethehileng

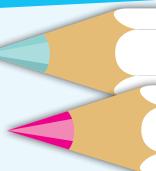

Ha re ngoleng

O tlilo ngola tshekatsheko ka qotsa, *Leruarua kamehla Sarah Lean.*
Sebedisa foreimi e ka tlase ho e ngola.

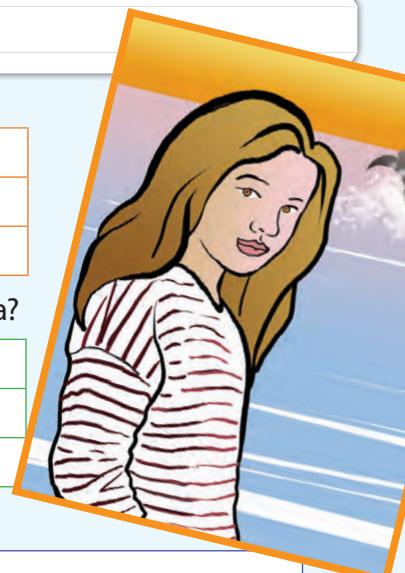
Sehlooho

Mongodi

Baphetwa: Ke bo mang? O ba ratile? Ba entse o ikutlwe jwang?

Moralo: Ho etsahalang? Na ene e tshosa, ho le monate, ho thabisa ho e bala?

Maikutlo a hao: O ratisitse karolo efe qotsong, mme hobaneng?

O nahana hore o ka rata buka mme ho baneng?

O nahana hore pale e a ruta? Na ho na le seo o ithutileng sona qotsong?

Na o ka kgothaletsa motswalle ho bala buka ena? Hobaneng o keke?

Kgutsufatsa maikutlo a hao le a qotsa ena ka polelo e le nngwe mme o e fe naledi ya hao ho e metha.

Ha re ngoleng Sehela maetsi a lekgathe lefatile mela serapaneng sena.

Titjhere wa Jamal, Mof. Sampson, o ile a bitsetsa batswadi ba hae kopano. "Mong, le Mof. Ngoma 'o a tjho, "Jamal o tlamehile ho sebetsa betere mopeletong, mmetsheng le ho tsa bophelo, ha a kgone ho latela dithuto". E ne e le nnete. Jamal o ne a na le bothata ba ho nahana ka ho arola ho holelele, tsa balhahlaoahludi ba lefatshe le mopeleto. Nako eo a neng a e rata haholo sekolong ke nako ya kgefutso, ha a ne a bapala ka bolo ya hae ya rakebi. Batswadi ba Jamal ba ne ba mmolella ho siya bolo ya hae lapeng ha a ya sekolong. O ne a wa moyo. O ne a lahlehile ntle le bolo ya hae. A se hhole a bua ka tlelaseng. Ka nako ya kgefutso, o ne a ema ka mahlo a saretsweng, le mahetla a hae a wele, batswadi ba hae ba re "ho tlamehile ho be le tsela e molemo ho feta ena" baloha leano ba qala ho sebedisana.

Ha re ngoleng Bakeng sa maetsi a lekgathe le fetile qotsong ena kenya a lekgathe lejwale.

Ka tsatsi le leng, Mof. Sampson a tsebisa tlelase moeti wa bohlokwa-Brian Habana a bua le yena a mmolella hore ha e ba a batla ho ba sebapadi se hlwahlwa o tlameha ho sebetsa hantle mmetsheng, moperelong le dithutong tse ding.

Sehela leetsi le nepahetseng mola dipolelong tsena.

Ha re ngoleng

- Brian Habana o bua/buela le Jamal.
- Ka kgefutso, Jamal o emisa/ema a hloname.
- Mof. Simpson o botsetsa/botsa hore Jamal o ile kae.

- Habana o hopotse/hopoditse hore a ka thusa Jamal.
- Batswadi baka ba tsebisa/tseba hore Mof. Simpson o leka/lekisa ho nthusa.

Ha re ngoleng

Arola mantswe ana ka dinoko, bitsa lentswe ebe o opa diatla moo senoko se leng teng. Jwale ngola lentswe, o bontsha senoko (mohlala: le\tlol\llo).

setshwantsho	mongodi	mophetwa	tikoloho	moralo

Ho ngola bukatsatsi

Ha re bueng

Na o na le bukatsatsi?

Ha ho le jwalo, o ngola ditaba tsa mofuta ofe bukatsatsing ya hao?
Ha o sena bukatsatsi, ke eng seo o neng o ka se ngola ha o na le yona?

Ha re baleng

Bala tshekatsheko e latelang.

O a bona e se e le dibeke tse ūlano ke qetetse ho ngola ho hōng mona.
Ke bille le kgwedi e mapħatħephathel moholwane wa motswala wa ka
o ille a re kopa ho mo thusa ho lokietsa moketjana. re tlameiħle ho
etsa mabone le mminn, hammoħo le dijx le dino bakeng sa batho ba
40. Moketjana o ne o le motte. Re itjeħile, ra bua ħape re tlola hodimo
jumping castle.

Pele ke tseba e ne e se e le matsatsi a phomolo. ka letsatsi la ho qetela
sekolong, re matħiġi bōħle peisanong ya diħlophha tsa rona lebelong
le lelelele le haħlwang. ka mōra moo metswalle ya ka lenna re ile ra
ya letamōng. Mmōħo le halofa ya tħelase ya ka ħoba ba ħaufi le moo, ra bapala bolo, ra mamela
mminn mme ra fela ra nafefelwa ke tsatsi la pele la phomolo.

Tsatsi le latelang kaya lewatleng le motswalle wa ka, ka ikutlwa ke le leħloħonolo
ħoba ke ile lewatleng hanngwe fela, matsatsi a pele a mabedi a ne a le monate,
letsatsi le tħabille mme metsi a ne a futħumetse, yaba e qala ho na, motswalle le nna
ra qala ho aħha phazele ya dikoto tse 1000 eo a neng a e filwe e le mpho ya letsatsi
la hae la tswalo, lewatle le ne le bata empa ka sesa, ke ne
ke sa batte ho itsħola ħore ha ke a ka ka sesa letsatsi le
leng le leng.

Re kqutletse sekolong, re na le dibeke tse nne fela pele re
ngola diħlaħloba tsa makgaola kgang. O ne o tla ħopola
ħore titjhix o tla emisa ho re fa mosebetsi wa hae. Empa
tħel Ke na le porojeke ya histori. Mosebetsi o motħha
dibeke tse nne fela pele ho ħlaħloba ya makgaola kgang. Ke lakatsa eka
titjhix a ka etsa boikgopotso ho na le mosebetsi o motħha!

Ha ba sa ħopola ħore ho ne ho le jwang ho ba motħha?

Bukatsatsi e ūlalosa
diketsahalo

bophelong ba monga yona,
ka tatellano ya ho etsahala.
Mongodi o sebedisa mabitso
(ho kgetħolla batho, dinħo,
le dipħoofolo) ho kopanya
mantswe (ħamrao, kamrao
le pele) le lephethi. Maetsi
hangata a supa ketso.

Ha re ngoleng

Sengolwa see ke sa mofuta ofe? Tshwaya karabo e nepahetseng.

tshekatsheko ya buka	novele	tsa bophelo ba mongodi (bayokerafi)	bukatsatsi
-------------------------	--------	--	------------

Fana ka mabaka bakeng sa karabo ya hao.

O nahana hore mongodi o boholo bo bokae? Bolela hobaneng o re jwalo.

Yena le ba mphato wa hae tlelaseng ba etseng tsatsing la pele la phomolo?

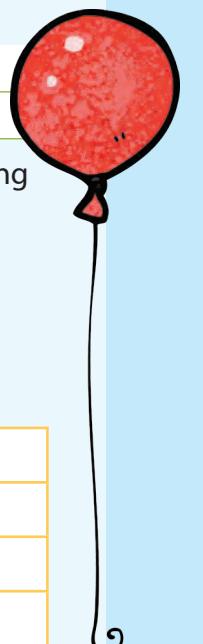
Na o natefelwa ke ho sesa? O tseba jwang?

O ikutlwa jwang ka matitjhere a hae? Fana ka lebaka la seo o se tjhong.

O qala bukatsatsi ya hae ka hore kgale a sa ngole ho yona. Hobaneng o nahana hore o eme nako e telele pele a ngola ho yona?

Ha a le phomolong yena le motswalle ba ahile phazele ha pula e ne e na. Ngola mela e mmedi e hlilosang hore na pula e ne e ka na o le phomolong.

Sehela maetsi a lekgatheng lefitile a mahlano bukatsatsing. Jwale etsetsa mantswe a nyalanyang didikadikwe.

Ha re ngoleng

Fumana mantswe sengolweng a nang le moelelo o, le mong le dipolelong tsena.

lokisa	
ikutlwa a le lehlohonolo	
dikotwana tse ngata tse kopangwang ho etsa setshwantsho	
mosebetsi	
ho bata haholo	
ho etsa se seng hape	

Ha re ngoleng

O tlilo ngola tshekatsheko ya buka eo o e badileng. Sebedisa foreimi e ka tlaase ho e ngola.

Sehlooho _____

Mongodi _____

Baphetwa: Ke bo mang? O ba ratile? Ba entse o ikutlwe jwang? _____

Moralo: Ho etsahalang? Ho ne ho le monate, ho tshosa, ho thabisa ho e bala? _____

Maikutlo a hao: O ratile karolo efe haholo mme hobaneng? _____

O ratile buka? Na ho na le dikarolo tseo o ka ratang ho difetola? Hobaneng? _____

Na pale e a ruta? Na o ithutile se seng bukeng? _____

Na o ka kgothaletsa motswalle ho e bala? Hobaneng? Hobaneng o keke? _____

Maikutlo a hao ka buka ka mola o le mong mme o e nehe naledi ya maemo. _____

Ha re ngoleng

Sebedisa makgethi, mahlalosi le makopanyi ka bokoseng mmoho le mabitso a hao le maetsi ho bopa dipolelo tse hlano.

Ha re ngoleng

Sebedisa maemedi a ka mabokoseng ho phethela dipolelo, jwale sehela motho, batho, kapa lebitso leo leemedi le le emetseng.

bonna	bowena	boyena	boyena
bobona	boyona	borona	

Ke entse porojeke ka yena a etsa ya hae ka

Re ile lewatleng ho sesa ka

Moholwane wa motswalle o lokisitse moketjana ka

O batla ho aha phazele? ?

Kgama e ile ka lehlakoreng le leng la sehlekehleke ka

Ho bohlokwa hore ba utlwisise seo ba se etsang !

Maemedi ana ke a buang ka moetsi polelong. Ha moetsi a le bonngweng, a fellä ka yena, ha a le bongateng a fellä ka bona.

Nelson Mandela - bayokerafi

Ha re bueng

Ha re baleng

Na o tseba motho eo o mo ratang, o mo tlotlang? Bolella tlelase ke mang.

Bolella tlelase hore na hobaneng o tlota motho enwa. Ke botle bofe ba hae bo mo etsang hore a kgathehe?

Buisanang dihlopheng tsa lona ka phaphang tsa bayokerafi le othobayokerafi.

Jwale bua ka diphapang pakeng tsa novele, bukatsatsi le bayokerafi.

Bayokerafi ka pale ya nnite ka bophelo ba motho ya kgethhileng, e ngolwa ke motho e mōng. Bayokerafi e hilosa tlkolohó ya motho; e bontsha kamoo motho eo a amang batho ba bang ka teng; e fana ka dintlhá mabapi le motho eo; mme e hiláisa kamoo mongodi a ikutlwang ka teng ka motho eo.

Nelson Rolihlahla Madela o tswaletswe motseng o pela Umtata Transkei. Ha a le motjha o ne a labalabela hoba le qwetha le ho thusa batho ba habo ho Iwanelo tokoloho.

Ka 1962, o ile a fumanwa a le molato nyeweng ya Rivonia ka ho etsa mmuso hampe, ha a ne a qoswa o itse:

"Ke Iwanne kgahlano le kgatello ya ba basweu, mme ke Iwanne kgahlano le kgatello ya ba batsho. Ke lakaditse kgopoloo ya mmuso o buletsweng bohole ba phelang mmoho ka kutlwano le menyetla e lekanang. Ke takatso eo ke tshepang ho e phelela le ho e fihlella, empa ha o lokelwa ke takatso eo ke ikemiseditseng ho e shwela."

O dutse dilemo tse ngata teronkong, ha a lokollwa bile mopsidente wa pele wa motho o motsho.

O ile a fuwa kgau ya Nobel Peace Prize ka 1993.

Ka moro sekolo o ile a ithutela ho ba ramolao. O ile a bula ofisi Johannesburg le Oliver Tambo. O ile a kenela mokgatlo wa ANC mme a kgethwa e le mopsidente wa mokgatlo wa batjha. Ha morao ya eba motlatso poresitendte wa ANC ka sebele.

Nobel Peace Prize ke kgau e ikgethileng, e nehwang batho ba entseng hore lefatshe e be tulo e bolokehileng e nang le kgotso bakeng sa bohole.

Ha re ngoleng

Fumana mahlalosangwe a mantswe ana serapaneng.

laela

atleha ho etsa

hlokwa

tekano, ho ipusa

menyetla

kgotso

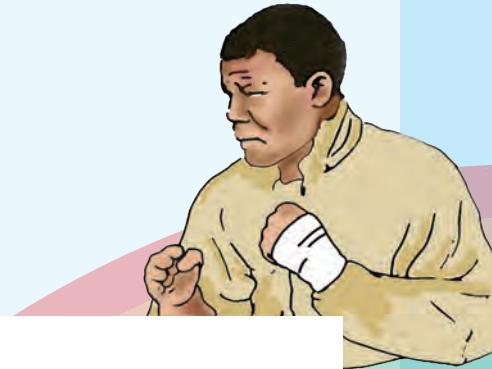
tumelo

Ha re ngoleng

Bala dipotso ebe o ngola dikarabo.

Nelson Mandela o hlahetse hokae?

O ne a labalabela dintho dife tse pedi?

Mandela o ne a bolela eng ha a re: O lwanne kgahlano le kgatello ya ba basweu le ba batsho mmoho?

O itse haholo o ne a batla ba phele mmoho ka kgotso. Na o hopola hore takatso ya hae e phethahetse? Bolela hobaneng o re jwalo?

Mandela o ile a nehwa kgau ya *Nobel Peace Prize*. O nahana hore o ile a ikutlwa jwang ha a e fumana? Bolela hobaneng.

Re ithutile eng ka Mandela ka ho bala bayokerafi ya hae hobaneng?

Ha re ngoleng

Nahana motswalle wa hao e le motho ya tsebahalang, sebetsa le yena mme le arabe dipotso tsena: Dintlha tsa bohlokwa ka wena, ka lelapa la hao le moo o dulang ke dife? O na le mohopolo efe ya bohlokwa?

Jwale, kopa motswalle ho tla le ditshwantsho tsa lelapa tse bontshang nako ya bohlokwa bophelong ba hae. Botsa motswalle hore ho baneng a kgethile tsona?

Kopa motswalle ho beha dintho tse hlano tse bolelang se seng ka yena mme a tle sekolong le tsona. Mmotse hore hobaneng a kgethile ditho tsena.

Qetellong, kopa motswalle ho qetella dipolelo tsena.

Ka mehla ke tla hōpola nakōng eo _____

O mong wa mehopolo e monate hō nna ke _____

Ke sebeditse ka matla hō _____

Ke ille ka ba maswabi haholo ha _____

Ke tshepa hore batho ba nkgopola ke le _____

Sebedisa tlhahiso ena ho ngola bayokerafi ya motswalle wa hao.

Dipolelo tse mabokoseng di re bolella ka tlhahiso leseding eo re ka e fumaneng paleng ya Nelson Madela, nomora di polelo ka tlhophisa ya kamoo tlhahisoleseding e nehelanweng ha hona.

Mongodi o qotsa karolo ya puo ya Mandela ha a le nyeweng ya Rivonia Trial.

Mongodi o re bontsha kamoo Mandela e leng motho wa bohlokwa. Mongodi o fana ka lebitso la motho eo a ngolang ka yena.

Mongodi o fana ka lebitso la motho eo a ngolang ka yena.

Mongodi o re bolella ka seo Mandela a se entseng kamora sekolo.

Jamal o ne a tshwerwe ke ho bapala bolo hoo a lebetseng ho hlahloba dipolelo tseo a neng a tlameha ho di ngolla Mof. Simpson.

Lokisetsa tsena. Netefatsa hore dipolelo tsa hae di na le tlhaku tse kgolo, dikgutla, difeelwana, matshwao a makalo dibakeng tse nepahetseng.

ke batla ho bapala rakebi, kebapale le metswalle yaka le ho ya bona brian habana a bapala papading

jo nna ke lebetse ho etsa mosebetsi wa hae ho fielda lebala le ho hlwekisa phapusy ka hobane ke ne ke bapala rakebi

Nyalanya maele kapa sekapuo ka seng le moelelo wa oona.

Ho bua nnete	Katleho Ho itokisa hantle.
Ho ikemisetsa ho etsa	Lepotlapotla le ja podi.
Kgothalo e a kganna	Lesisitheho le ja kgomo.
Ho ba matla a dihole	Ho dumela molato

Sekapuo ke polelo e kgutshwane, e hlahisang kgopoloe bohlale. Maele le oona ke polelo, empa mantswe a sebedisitsweng ha a hlahise moelelo wa nnite.

Ha re bueng

Hobaneng batho ba bapisa dintho?

Ha o bapisa, hobaneng ho le bohlokwa hore o tsebe batho bao o bapisang ho bona?

O tshwanetse ho sebedisa puo e jwang?

O ka sebedisa mebala e kganyang papatsong? Bolela hobaneng.

Bolella seholpha sa heno ka papatso eo o dumelang hore e matla mme o ba bolella hore hobanneng o nahana jwalo.

Ha re baleng

Dipapatso di hohle hara rona sephéo sa tsona ke ho re susumetsa hore re reke se seng kapa re dumele ho se itseng. ho ngoka kgahleho ya rona ba sebedisa ditlhakü tsa dibopeho le bohölo bo fapaneng, mebala e matla, e kganyang, ditshwantsho tse sa tlwaeleheng le tse tlwaelehileng, mantswe kapa dipolelo tse kgahlang, babapatsi ba toba dihlöphä tse fapaneng tsa batho, ba hodileng, batjha, bashanyana, banana kapa batswadi. Dihlöphä tsenä di bitswa dihlöphä tse tobilweng.

Bana tlo hong-tsamayang

TLHODISANO YA HO RALA PAPATSO

**Kenela tlhodisano ya ho rala papatso.
Mme o hape meputso ena e kgabane:**

**KENELA TLHODISANO
HONA JWALE**

Moputso wa pele: watjhe ya boleng ba R1500 mmoho le paka ya dibuka ya boleng ba R3000.

Moputso wa bobedi: watjhe ya boleng ba R1000

Moputso wa boraro: boingodiso ba selemo kaofela ho bana ho hong-e yang.

Ngvana e mong o tshwanela ho bala Bana tlo hong-e yang— lesedinyana le rutang, le kgahlang le bile le le monate bakeng sa bana ba dilemo di 10 ho isa 15, o ka e thusa ho fihlela bana ba bangata ka ho kenela tlhodisano ya rona ya ho rala papatso ya lesedinyana.

Tlhodisano e buletswe bana bohole ba dilemo tse 10 ho isa ho 15. Papatso e be ka Sesotho mme ebe boiqapelo ba hao. E be leqepheng le leleng.

Romella papatso ya hao ho: Bana to hong-e yang rala papatso, P.O. Box 0000, Johannesburg 1000.
Netefatsa hore o ngola lebitso la hao, dilemo, lebitso la sekolo sa hao le nomoro ya mohala papatsong ya hao.

Ha re ngoleng

Papatso e ngolwa ho o rekisetsa ho hong kapa ho o susumetsa ho etsa se seng.

Hlahloba papatso ena mme o bolele hore hobaneng e ngotswe.

Ke mantswa afe papatsong ao o a bonang pele?

Hobaneng o a bona pele?

Sehlopha se tobilweng ke sefe? Papatso e reretswe bo mang?

Hobaneng o nahana hore mebala e hlakileng e sebedisitsweng papatsong?

Hobaneng o nahana hore tlhahiso leseding e nngwe e ikgethile ho papatso tsa kakaretso ka ho sebedisa dibopeho tse fapaneng le lebokose?

Na papatso e etsa o batle ho kenela tlhodisano? Bolela hobaneng.

Jwale hlahloba papatso mme o arabe tse latelang.

Ke meputso efe eo batho ba ka e hapang tlhodisanong ena?

Ke dihlopha tsa dilemo tse kae tse dumetsweng moo? Ke dife?

O nahana ho tla etsahalang ha o kenela tlhodisano ena empa o kenya mosebetsi oo e seng wa hao?

Paka ya buka ke eng?

Na dipolelo tsee ke nnete kapa ke mafosi? Etsetsa karabo ya hao sedikwadikwe tlasa polelo ka nngwe bolela hore hobaneng o re ke nnete kapa mafosi.

Tlhodisano ena ke ya bana ba ratang ho ngola?

Nnete:

Mafosi:

Bana bohole ba ka kenela tlhodisano ena.

Nnete:

Mafosi:

Matitjhere le oona a ka hapa moputso.

Nnete:

Mafosi:

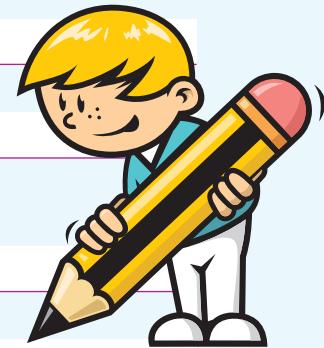
Bohole ba hlokang ba tla ba le dipale tsa bona di ngotswe lesedinyaneng.

Nnete:

Mafosi:

O bala o kola sekotswana sa sengolwa ho fumana seo ho buuang ka sona kakaretsong, o hlahloba sengolwa ho fumana dintlha tse itseng.

Ha re ngoleng

Rala papatso bakeng sa bana tlo hong-e yang.

Ha o rala papatso nahana ka batho bao o ba tobileng, seo ba se ratang le seo ba sa se rateng, mefuta wa puo eo o tla o e sebedisa, le metako le ditshwantsho tse tla sebediswa.

Papatso ya hao e be bakeng sa bana ba dilemo tse pakeng tsa 10-15, mme e kgahle, e rute hape e thabise.

Se lebale ho etsa mmapa wa kelello pampiring ho o thusa ho lokisetsa papatso ya hao. Ha soe o ngotse, kopa motswalle ho e hlophisa.

O rala jwang papatso?

Dipapatso tse ngata di ikemisetsa ho susumetsa batho ho reka sehläiswia, ha o rala papatso, o tshwanetse ho tseba hore o batla ho fihlella mang ka papatso eo. O tlamehile ho tseba seo batho ba ka rekang sehläiswia seo ba se ratang kapa ba sa se rateng.

Re sebedisa mantswe, ditshwantsho, mebala, dipolelo ho hohela kgatleho ya batho.

Ha o rala papatso ya hao nahana ka: Bamamedi/babohi ba hao: papatso e reretswe mang? Ba dilemo di kae?

- **Kgoheho:** O ka etsang ho etsa hore batho ba batle ho tadima kapa ho bala papatso ya hao?
- **Puo:** sebedisa puo e bonolo eo batho ba tla e utlwisa. O ka sebedisa le puo ya motseng.
- **Pono:** O tla sebedisa ditshwantsho, dinepe kapa botaki? O tla sebedisa mebala efe?

Papatso ya hao

Ha re ngoleng

Ngola lentswe le felletseng bakeng sa e nngwe
le e nngwe ya dikgutsufatso tsena.

Kgutsufatso ke ha
lentswe le ngotswe
ka bokgutshwane,
dikgutsofatsos tse ngata
di qala ka tlhaku e kgolo
mme difelle ka kgutlo.

moh.

nom.

pap

Tsel.

Pher.

St.

Ha re ngoleng

Taka sebopoho se nepahetseng sa lekgethi ka nngwe.

1. Ditlhaku tsena di (holo) _____ ho tsela.

2. Setshwantsho sena se (tle) _____ ho feta sela.

3. Ena ke papatso (kgahlha) _____ ho feta tse ding.

4. Batho ba kentse ditlhodisano tse (be) _____ ho feta selemo se fitileng.

5. Papatso ena (tle) _____ ho feta yane.

Ha re ngoleng

Kenya matshwawo a puo dipolelong tse
latelang: sebedisa ditsetjana le difeellwana
dibakeng tse nepahetseng.

Ke batla bohole tlelaseng ya ka ho kenela tlhodisano ho rialo
Mof. Nkosi.

Kgutsufatso moh. E sebediswa bakeng sa lentswe le felletseng mohala.

Ke hapile tlhodisano ya papatso jwale bana ba mpitsa Morena Papatso.

O sebedisa ditsejana
ha o:

- phetha hantle seo motho a
se boletseng.
- bua ka lentswe ho na
le hore o le sebedise ho
bolela se seng.
- ho sebedisa reneketso e
seng lebitso la nnete la
motho.

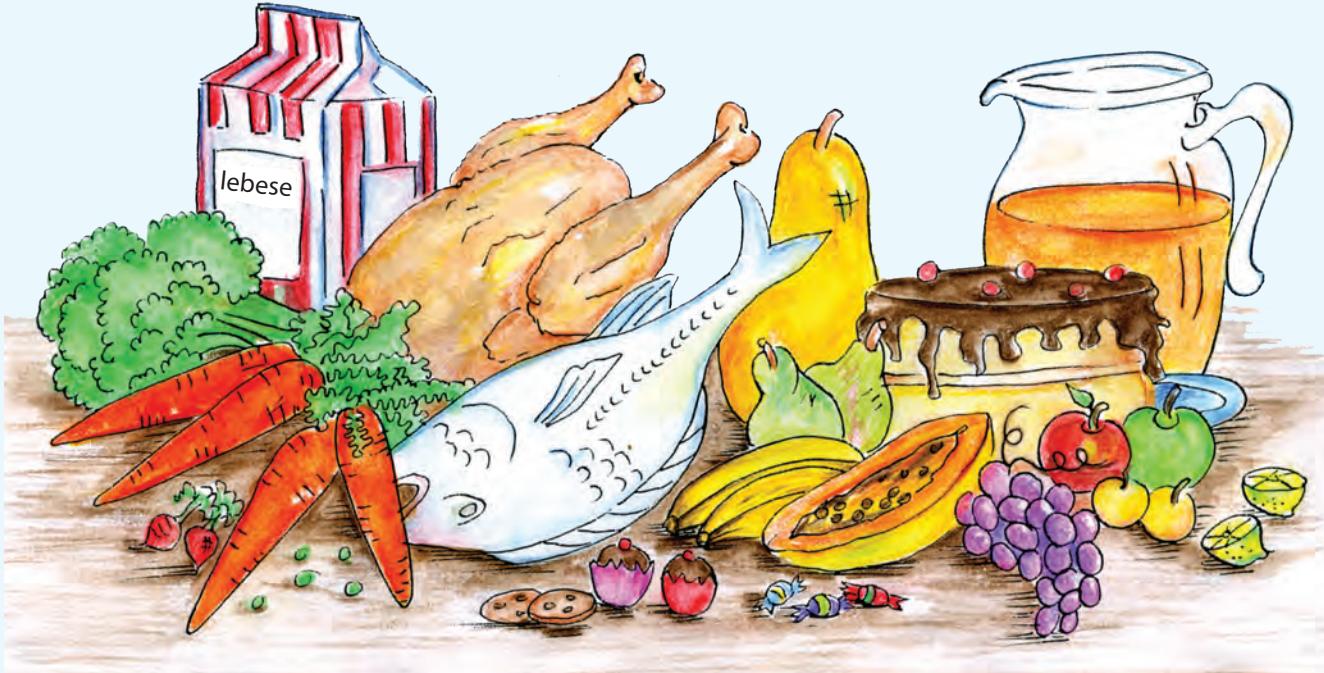

Ha re bueng

Sebetsang ka dihlopha.

Bolella seholpha hore dijo tseo o di ratisisang haholo ke dife, di entswe ka eng mme hobaneng o nahana hore di monate hakaana.

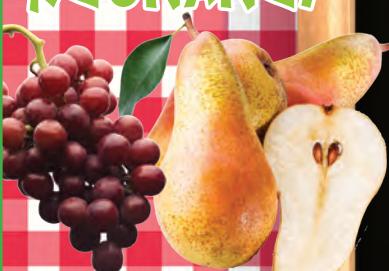

Ha re baleng

Bala papatso e latelang.

BRUNCH YA SONTAHA

**BANA!
E JANG
KAMOO
LE KA
KGONANG!**

9 Pickle Road, Pickleville, 000 1111 222

Lenaneng la dijo:

- Musli, tholwana, yokate le mameepe
- Mahe, soseji ya kgomo, tamati e hadikilweng, masherumu e hadikilweng le pepere ya rona e tsebahalang e kgubedu
- Aesekirimi ya yokate le lero la tholwana **Yum, yum!**

**Paul's
PICKLED PEPPERS
Place**

R29.95

KGWEDING YA PHATO! **11:00 – 14:00**

Ha re ngoleng Bala dipotso ebe o ngola dikarabo tsa hao.

Hobaneng papatso ena e ngotswe? _____

Ke mantswe afeng papatsong ao o a bonang pele? _____

Hobaneng o a bona pele? _____

Sehlopha se tobilweng ke sefe? Ngola tlhahiso e totobatsang sena.

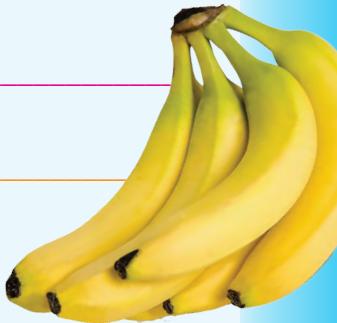
Hobaneng o hopola hore mebala e kganyang e sebedisitswe papatsong ena?

Hobaneng o nahana hore tlhahisoleseding e nngwe e hlahelletse ka mahetla ho papatso ka kakaretso ka ho sebedisa mabokose, dibopeho tsa dinaledi le mmala?

Na papatso e etsa hore o batle ho ya *Pickled Peppers*. Bolela hobaneng.

Papatso e sebedisa phethapheto ya medumo e tshwanang (moo mantswe a medumo e tshwanang a sebedisitsweng mmoho). Ngola mohlala ho tswa papatsong.

Na o hopola hore bana ba ka ja kamoo ba ratang *brunch*? Bolela hobaneng.

Ha re ngoleng

Bala seo Dora a se tjhong hoXani. Jwale ngola puisano ya bona ka puosebui.

Dora oa botsa _____

Xani o a araba _____

Ha re ngoleng

O kopuwe ho rala papatso ya manyepe a matjha a fynbos a hlahang. Sehlopha se tobilweng ke bana pakeng tsa dilemo tse 10 le 15.

Tadima dipolelo tse ka tlaase. O ka sebedisa tse ding tsa dikgopololo tseo o nahanang hore o tla di sebedisa ka mmala o mosehla. O ka iketsetsa mantswe a hao, dipolelwana le dipolelo.

Dinotsšo tse 10 000 di kopane mmoho ho etsa manyepe ana.

Manyepe a bohlökwa iwalöka gautal.

Dinotsši tsa Afrika Börwa e sale di sebetsa ka thata lehlabula lóhle.

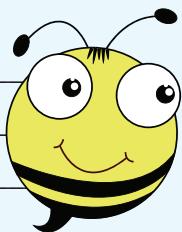
Ho etsa killokeramo ya manyepe dinotsši di fofa ho tloha Johannesburg ho ya Cape Town le ho kgutla makgetlo a ka bang robedi.

A monate borothong le teenq.
A monate le ha o a ja feela.
Latwa monate.

E entswe ke dinotsši tse phetseng hantle, tse thabileng.

Meleng e silweng, ngola a mabedi a mantswe a hao, dipolelwana kapa dipolelo tse tla sebediswa papatsong.

Neha manyepe a hao lebitso. Le ngole hodimo papatsong. Nahana ka ho sebedisa phetapheto ya medumo e tshwanang lebitsong hore le tle le hohela sehlopha seo o se tobileng.

Jwale sebedisa mantswe ao o a khalarileng ho etsa papatso ya hao leqepheng le latelang.

Ha o ngola papatso ya hao nahana ka tse latelang:

Sehlopha se o se tobileng – papatso e etsetswa mang?

Puo eo o e sebedisang – na e bonolo empa e na le sefutho? Na e hohela babadi?

Boholo ba ditlhaku tseo o tla di sebedisa – na bo tla fapanana mantsweng a fapaneng, dipolelwana le dipolelong?

Mebala eo o tlo e sebedisa – ke mebala efe e tla hohela sehlopha seo o se tobileng?

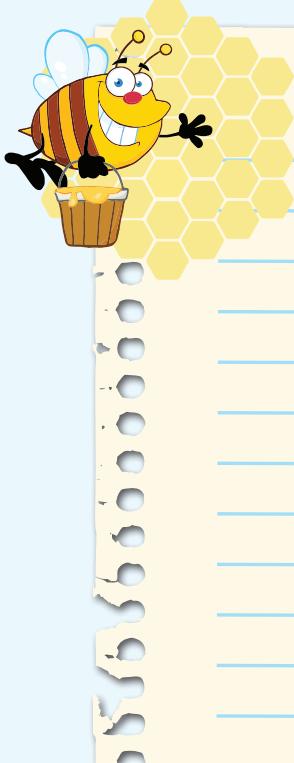
Ditshwantsho tseo o tlo di sebedisa kapa ho di taka – o tla di beha hokae?

Dibopeho tse kgethehileng tseo o tlo di sebedisa – O tla etsa jwang hore mantswe a mang le dipolelo di hohela?

Tlhahisoleding ya hao, sehlooho le dibopeho tse kgethehileng – o tlo di beha hokae?

Pele o ngola papatso ya hao, etsa tokisi ya yona sekotwaneng sa pampiri. Tiisa hore dipolelo tsa hao di bonolo empa di a hohela. Ha o qetile ho e ngola, kopa e mong seholopheng ho e hlahloba, a hlahlise maikutlo ka yona, ha ho hlokeha, a e hlophise.

Etsa polelonolo ka e nngwe le e nngwe ya dipolelo tsena.

kgahlang _____

hlabosa _____

phetse hantle _____

gauta _____

Polelonolo ke polelo e nang le moevelo o le mong, ka moetsi a le mong le leetsi.

Mohlala:

Manyepe

a ratehang a

Rekisitswe hantle.

moetsi

leetsi

Ha re bueng

Phapang ke eng pakeng tsa se bontshwang baeskopong le se hlahisetswang sefala?

Na o kile wa ya teatereng?

Ha o kile wa ya, o boneng?

Bolella sehlopha sa hao ka tshwantshiso eo o e boneng mme o ba susumetse hore ba ilo e bona.

Ha re baleng

Bana lefatshe lohle ba natefetswe ke papadi ya *Pippi Longstocking*.

Dilemo tse mmalwa tse fetileng bana ba Johannesburg ba bile lehlohonolo ho fumana monyetla wa ho ya e boha. Tadima papatso ena ho bona hore hobaneng *Pippi Longstocking* e le tshwantshiso e kgahlang hakana.

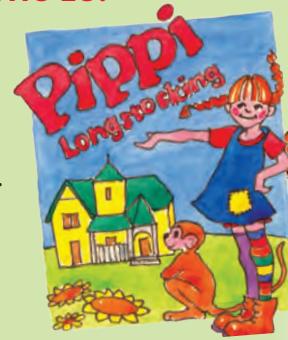

Tsheha ho fihla o taboha mahlakore

O KGU TLILE KA HOB A TL WA HA PE HA HO LO!

Teatere ya National Children e motlotlo ho tsebisa nako ya *Pippi Longstocking* mona teatereng, e leng pale e qabolang ya bana. Tlhahiso ena e tla bontshwa nakong ya matsatsi a phomolo a Pippi ke ngwanana ya thabileng ya dulang a le mong ntlong ya hae, le pere le phoofolo ya setswalle tshwene. Diketso tsa Pippi tsa ho thibana ditsebe di a qabola, empa di mo Kenya le tsietsing! Bana ba hlide ba natefelwa ke ho bona seo a se etsang.

Ke mophetwa ya ratehang, mme bana bohole ba mmonang ba batla ho ba Pippi. Kamorao ho pontsho bana ba mathela laeborari ho fumana buka ya *Pippi Longstocking*. Ha ho kgonehe ho se battle Pippi. Motswako wa dipina, motantsho le diketsahalo o bopa pontsho e makatsang eo bana ba tla e rata. E ba mmoho le Pippi, tshwene ya hae, Mong Nilsson, le pere ya hae (ho tshwanetse!) ha ba bontsha tseo ba tsejwang ka tsona.

Ho tloha 7 Hlakubele ho fihla 16 Mmesa

***Pippi Longstocking* e tla bontshwa The National Children's Theatre,**
3 Junction Avenue, Parktown, Johannesburg, Nakong ya sekolo dipontsho di hara beke 08:00 le 10:00. Matsatsing a phomolo Dipontsho di ka 10:30 le 14:30, BoMantaha ho isa ho Moqebelo.

**Ditekete tse rekwang
ka bongata le tsa theko
e. ikgethileng di teng
bakeng sa dikolo.**

Ha re ngoleng

Bala dipotso ebe o ngola dikarabo tsa hao.

Hobaneng papatso ena e ngotswe? _____

Ke mantswe a feng papatsong ao o a bonang pele? _____

Hobaneng o a bona pele? _____

Sehlopha se tobilweng ke sefe? Ngola tlhahisolededing e o bolellang sena.

Hobaneng o nahana hore mebala e kganyang e sebedisitswe moo? _____

Hobaneng o nahana hore tlhahisolededing e nngwe e hlahelletse ho feta papatso ka kakaretso ka ho sebedisa mabokose, dinaledi le mebala?

Fumana dipolelo tse tharo tse lekang ho o susumetsa ho bona pontsho, mme o a ngole mona:

Na o hopola hore tshwantshiso e a qabola? Ke polelwana efe e o bolellang sena? _____

Na *Pippi Longstocking* e kile ya bontshwa pele teatereng? Bolela hore o tseba sena jwang.

Ngola dipolelo tse pedi o bolela seo o nahang hore *Pippi Longstocking* e bua ka sona.

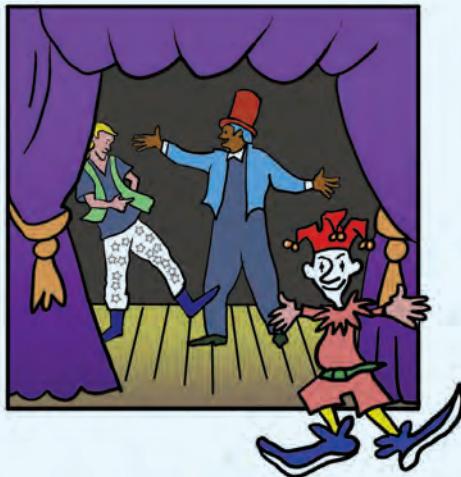
Hlalosa polelwana ena: "o thibane ditsebe".

Ha re ngoleng

O tlilo ngola papatso ka tshwantshiso ya sekolo. Ho bohlokwa hore papatso e susumetse batho ho tla boha tshwantshiso, hobane o batla ho bokella tjhelete e ngata bakeng sa bana ba sa itekanelang.

Sebedisa a mang a mantswe ana, dipolelwana le dipolelo papatsong ya hao. Ngola le mehopolo ya hao, qetellong ya lenane.

pale ya maikuto a thabisang	makatsang Baphetwa
puisano e kgahlang	ho qabola
mehlolo	setswalle
matla a phodiso a lerato	pheletso e monate
tshwantshiso ya lelapa	5 – 8 Lwetse

Ha o ngola papatso ya hao netefatsa hore o kenya tse latelang:

- Lebitso la tshwantshiso ka dithhaku tse kgolo, tse bonahalang, tse mebala (o nehe tshwantshiso lebitso)
- Ba bapalang tshwantshisong
- Moo e tlo tshwarelwaa
- Matsatsi le nako a papadi
- Tlhaloso e kgutshwane ka seo tshwantshiso e leng ka sona
- Tsebiso ya phumano ya ditekete.

KELETSO:

- Sebedisa puo e bonolo empa e le matla.
- Fapanyetsa dithhaku le boholo ba mantswe a fapaneng, dipolelwana le dipolelo.
- Kgetha mebala e kgahlang.

Ditshwantsho tseo di sehang kapa o di takang di bolelle batho haholwanya ka tshwantshiso.

Sebedisa dibopeho tse ikgethileng ho hatella mantswe le dipolelwana tse itseng tsa bohlokwa.

Pehelo ya papatso ya hao e hohele batho mme e tsamaelane le seo o se bapatsang.

Pele o ngola papatso ya hao, etsa tokiso ya yona pampiring e ka thoko. Tiisa hore dipolelo tsa hao di a hohela empa di bonolo. Ha o qetile kopa e mong sehlopheng ho lekola, a hlahise maikutlo a hae ka yona, mme ha ho hlokahala a e lokise.

Ha re ngoleng

Etsetsa leetsi sedikadikwe mme o sehele lehlalosi mola ka tlaase ho polelo ka nngwe ya tse latelang. Jwale bolela hore lehlalosi le hhalosa hore ketsahalo e etsahala jwang, e etsahala kae, kapa e etsahala neng.

Mohlala: O tsamaile kapele. Kapele e hhalosa kamoo ketsahalo e etsahetseng kateng. O tsamaile jwang?

Mojapelo o tsamaile hoseng ho leba tshwantshisong.	
<i>Pippi Longstocking</i> e bonshitswe bosiu.	
Re natefetswe ke tshwantshiso hoo re ileng ra opa mahofi haholo ha e fela.	
Re ile tshwantshisong maobane.	

Tlhodisano ya khomphutha

Ha re bueng

O kile wa kenela tlhodisano? Ha ho le jwalo bolella sehlopha sa hao seo o se hapileng. Ha ho se jwalo, bolella sehlopha sa hao seo o ka ratang ho se hapa.

Na sekolo sa heno se na le dikhomphutha? Ha ho le jwalo, na o tsamaya ditlelase tsa khomphutha? Ke eng seo o se etsang hangata khompuhtheng? Bolella sehlopha.

Haeba le se na dikhomphutha bobella sehlopha sa hao hore hobaneng o nahana hore ho bohlokwa ho ba le dikhomphutha sekolong.

Ha re baleng

Tlhodisano a The Bain Box Khomphutha

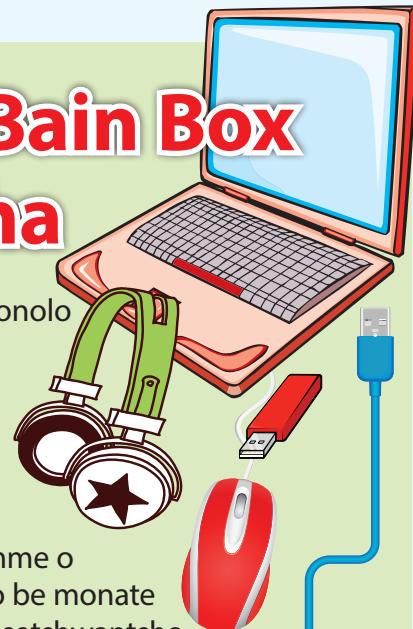
Hapela sekolo
Sa hao khomphutha

Sekolo sa hao se ka ba lehlohonolo
ho hlola. Khomphuthara ya
Brainbox ya boleng ba R 10 000,
le thupello ya mahala ya ha HANDS – ON.
Re batla tlelase ya hao e bope khomphutha.
O ka etsa ho hong ho tswileng matsoho!

Ho bonolo! Ha mohopolo wa hao o hahlaule! Bopa mme o
bapatse Khomphutha e ka etsang bophelo ba hao bo be monate
mme bo thabise! Seo o hlokang ho se etsa ke ho tak a setshwantsho
feel a papatso ya khomphutha. Papatsong bolela hore khomphutha
ya hao e ka etsang. Boiqapelo bo tla bonahala e le ba monnga bona
bo tla hlola! Se lebale ho sebedisa malebaleba a ho bapatsa ao o
ithutileng oona! Kahoo he, barutwana le matitjhere, tsohang molota
ho hana he! Nkang dipene le dikerayone tsa lona mme le qale.

Le ka kenela tlhodisano le le sehlopha kapa ka bonngwe.

Romela boiqapelo
ba lona ho:
Tlhodisano a The Bain Box
Khomphutha,
PO Box 33446, Limpopo 0500

Tlhodisano e kwala
ka: 30 Phupjane

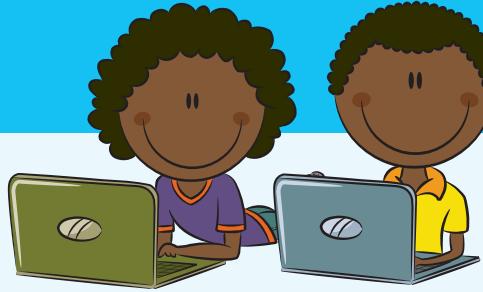
Se lebale ho neha lebitso le aterese ya
sekolo sa hao.

Ha re ngoleng

Araba dipotso tsena.

Sebedisa senotlolo sena ho nka qeto hore ke lebokose lefe leo o tla le tshwaya:

1 = hangata/kgafetsa; 2 = ha nnyane/ka nako tse ding; 3 ha se etsahale	1	2	3
Ana o kgahlwa ke dikhomphutha?			
Bolela hbaneng:			
Ho hlwahlwa ha kae ho sebediseng khomphutha?			
Na o nahana hore dikhomphutha di bohlokwa bakeng sa bana ba sekolo?			

Tadima tlhodisano – moputso ke eng?

Ke eng seo o tlamehang ho se etsa ho kenela tlhodisano?

Ho bapatswa eng?

Papatso e lebisitswe ho mang?

Na o ka kenela tlhodisano ena? Bolela hobaneng.

Tlhodisano ena e tshehetswa ke mang?

Ha re ngoleng

Phethela dipolelo tsena. Sebedisa a mang a mantswe a mabokoseng ho o thusa.

e tlwaelehole	ho iketsetsa dintho	ntjha ebile ha e a tlwaeleha	tokisetso	rata
ha ho letho le ikgethileng	qapa	ntjha	ha ho ke ha etsahala	boqapi

Ho **qapa se seng** ho bolela _____Ntho e **ikgethile** ha e le _____Ntho ke **ya nnete** ha e le _____

Kgopoloy a hao ke se o dumellang ho _____

Ha re ngoleng

Taka mela ho nyalanya dipolelwana letsohong le letshehadi le meeleo ho le letona.

ho tswileng matsoho

malebaleba

mohopolo o hahlaule

ho dula

bophelo bo monate

bo kgotsofatsang Ho lebella

ho etsa

tlhodisano

se kgahlang

ho nahana hlola

Ha re ngoleng O qetile ho kenela tlhodisano ya *Brain Box Computer*.

Nahana ka khomphutha eo o batlang ho e hapa. E tla o dumella ho etsang? E tla shebahala jwang. Hopola ho etsa khomphutha ya hao e fapane le tse ding mme e kgahle. E hlalose.

Ha re ngoleng Phethela dipolelo tsena ka ho tlatsa maetsi a nepahetseng.

Khomphutha ya tafoleng kapa leptopo ye Kereiti ya 5. (loketse/lokile)

Mila le Mathapelo ha na khomphutha. (ba/o)

Matitjhere a mang a sekolo sa heso a ithaopa ruta senthareng ya dikhomphutha. (o/ ho)

Banana le bashemane ba fumana nako ya ho ithuta khomphutha. (fumanile/fumana)

Khomphuthara e tsofetseng haholo sekolong mona e makaditse ka ho se hantle. (sebetsa/sebeditse)

Ha re ngoleng

Etsa tokiso mme o qape papatso ya khomphuthara sebakeng se ka tlaase. Se lebale ho kenya setshwantsho seo o se takileng sa khomphutha! Ha o qetile papatso ya hao, e fe motswalle ho e tadim le ho lokisa moo ho hloka halang.

Handwriting practice lines for the sentence above.

Legephehlahlobo

NKA

bua ka novele		
bona mophetwa, moralo le molaetsa		
bala qotsa ho hlaha noveleng		
araba dipotso tse tobileng		
tjho ho hong ka sehlooho		
bona se bolelwang		
ngola serapa se nang le dipolelo tsa sehlooho le tse tshehetsang		
ngola kgutsufatso		
nyalanya mantswe le meeleo ya oona		
sebedisa maemedi a hlilosang		
bona meeleo ya tshwantshanyo		
bala tshekatsheko		
bua ka mophetwa, moralo le tikoloho ya buka		
ngola dipolelo le sebedisa mantswe a hlahang sengolweng		
ngola tshekatsheko le sebedisa foreimi		
bona maetsi a lekgatthe lefetile		
fetolela maetsi a lekgatheng lefetile ho lekgatthe lejwale		
ngola dipolelo le sebedisa tumellano ya medumo e nepahetseng		
arola mantswe ka dinoko		
bua ka bukatsatsi		
bala se ngotsweng bukatsatsing		
buisana ka diphapang pakeng tsa novele, bayokerafi le sengolwa sa		
bukatsatsi		
bona maetsi a lekgatthe lefetile le ho amanya mantswe		
sebedisa makgethi, mahlalosi le makopanyi ho bopa dipolelo		
sebedisa maemedi a maemedi a boetsuwa		
bala bayokerafi		
bona mahlalosonngwe		
bona ntlha ya sehlooho le e tlatsetsang ya sengolwa		
fumana meeleo ya mantswe le dipolelwana		
hlahisa mohopololo		
ngola bayokerafi		
latellisa tlhahisoleseding		
sebedisa matshwao a puo		
maele le maelana		

bua ka ditsela tsa papatso		
bua ka papatso		
bala papatso		
araba dipotso tse tobileng hodima papatso		
okola papatso hodimo		
lokisa, ka ho qapa le ho hlophisa papatso		
bona dikgutsufatso		
ngola seboleho se nepahetseng sa papiso ya makgethi		
papiso ya makgethi ho tshwaya dipolelo ka tshebedisoyadifeelwana le ditsejana		
bua le sehlopha sa ka resipe eo ke e ratisisang		
ngola dipolelo ho puosebui		
qapa papatso le sebedisa mantswe a itseng le dipolelwana		
hammoho le mantswe a ka		
ngola polelonolo		
bua ka phapang pakeng tsa filimi le tshwantshiso ya kalaneng		
bua ka tshwantshiso eo le e boneng mme ka susumetsa sehlopha sa ka ho e bona		
hlalosa moelego wa dipolelwana		
bona maetsi le mahlalosi		
bua ka bohlokwa ba dikhomphuthar		
nyalanya dipolelo ho mantswe		
bona moelego wa dipolelwana		
ngola tlhaloso e kgutshwane		
phethela dipolelo ke sebedisa seboleho se nepahetseng sa leetsi		

Tema 6: Dingolwa tse fapaneng

Dipale Kotara ya 3: Dibeke 5 - 6

81 Tshomo e hlahang Namibia

36

O bua ka tshomo.
O tshwantshisa tshomo.
O bala tshomo.
O araba dipotso tse tobileng hodima tshomo.
O bona hore tshomo e bua kang hodima seholooha.
O re tshomo hedi.
O bona poeletsomodumo le tshebediso ya maetsisamodumo.
O hlalosa hore ditshwantsho di matlafatsa kutlwisiso jwang.
O bona medumo e etswang ke diphofolo.
O hlahisa maikutlo.
O bona tshebediso ya ditsejana.
O teanya meeleele ya mantswe le dipolelwana tshomong.

82 Ho hong hape ka diphofolo le dikokonyana

38

O sebedisa tjhate ho lokisetza ho ngola serapa sa tlhaloso.
O ngololla dipolelo ho puosebui.
O etsa dipotso ho hlaha setatemtenteng.

83 Pale ya SeZulu

40

O bolella sehlopha pale.
O bala tshomo ya Sezulu.
O araba dipotso hodima tshomo.
O bona kgopolo ya seholooha ya tshomo.
O bona baphetwa ba seholooha tshomong.
O fumana thuto ya tshomo.
O nyalanya mantswe le meeleele ya oona.

84 Tlhaloso ya batho le diphofolo

42

O ngola dirapa tse pedi tse tlhalosang ka lempetje le noha a sebedisa mantswe ao a neilweng le dipolelwana.
O nyalanya maele le meeleele ya oona.
O sebedisa polane ho ngola serapa se tlhalosang ka motswalle.
O ngola thothokiso ya phoofolo a sebedisa tshwantshiso.

85 Dipale tse ding tse monate

44

O buisana ka pale e sebopethong sa khathunu.
O tshwantshisa pale sehlopheng sa bona.
O bala pale ho hlaha China le pale ho hlaha India.
O araba dipotso tse tobileng ka dipale.
O bona baphetwa dipaleng.
O bona moo dipale di etsahalang teng.
O fumana thuto ya pale.
O hlahisa maikutlo.
O kgutsufatsa e nngwe ya dipale.

86 Tshomo ya ka

46

O sebedisa mmapa wa kelello ho lokisetza tshomo.
O sebedisa mmapa wa mohopolo le dihlolloho ho ngola tshomo.
O kopanya dipolelo a sebedisa makopanyi.
O sebedisa maemedi bakeng sa mabitsobitso.
O bona mabitso a tlwaelehileng le.

87 Pale e nang le phetoho

48

O buisana sehlopheng sa hae bohlokwa ba ho ba le boikarabelo le ho emela diketso tsa hao.
O bala tshomo.
O araba dipotso ka pale.
O hlahisa maikutlo.
O bona baphetwa paleng.
O fumana thuto ya pale.
O hlalosa moelelo wa polelwana "phiri ke eo".
O nyalanya dipolelwana ho mantswe a sebedisitsweng paleng.

88 Tsole ka puo

50

O nyalanya dipolelwana le meeleele ya tsona ho etsa tshwantshiso.
O shele maetsisamodumo a nepahetseng mola.
O bolela hore dipolelo ke kgotso/makalo kapa taelo.
O ngola serapa hape ka tshebediso e nepahetseng ya matshwao.
O ngola dirapa tse pedi a sebedisa mantswea kopnyang moelelo.

Dingolwa tsa tlhahisolededing Kotara ya 3: Dibeke 7 - 10

89 Boemo ba lehodimo

52

O bua ka diphapang pakeng tsa bemo ba lehodimo le tlelaemete
O bala sengolwa ka boemo ba lehodimo
O araba dipotso tse tobileng hodima sengolwa
O neha sengolwa seholooha
O nyalanya mantswe le meeleele ya oona.

90 Boemo ba lehodimo profensing ya ka

54

O etsa mmapa wa mohopolo ka boemo ba lehodimo.
O sebedisa mmapa wa mohopolo ho. ngola dirapa tse pedi ka boemo ba lehodimo.
O bona maetsi le malatodi dipolelonolong.
O kopanya dipolelo a sebedisa makopanyi.

91 Boemo ba lehodimo bo hlobaetsang

56

O bua sehlopheng ka letolo le lehadima.
O bala serapa ka mahadima le matolo.
O araba dipotso hodima seratswana.
O rarolla moralo wa boemo ba lehodimo.

O sebedisa ditshwantsho ho bontsha sesosa le ditlamorao.

O nyalanya lenane la mantswe le mantswe a seratswaneng a nang le meeleele e tshwanang.

92 Boemo ba lehodimo le pula

58

O sebediswa setshwantsho ho latellisana tlhahisolededing.
O ngola dirapa hodima ditshwantsho.
O ngola dipolelo a sebedisa maetsisamodumo.
O ngola dipolelo a sebedisa mantswe a modumo o tshwanang.

93 Tse ding hape ka boemo ba lehodimo

60

O bua ka boemo bo fapaneng ba lehodimo dinakong tse fapaneng tsa selemo.
O buisana ka boemo boo a bo ratang haholo le boo a sa bo rateng
O bala serapa ka boemo ba lehodimo le metsi.
O nyalanya mantswe le meeleele ya oona.
O bala serapa mme o a arabe dipotso
O hlahisa maikutlo.
O ngola serapa a hlahisa maikutlo.

94 Ho ngola ka boemo ba lehodimo

62

O nyalanya ditshwantsho le dintho.
O ngola serapa ka boemo ba lehodimo.
O bona maemedi.
O ngola dipolelo a sebedisa maemedi.
O ngola dipolelo a sebedisa mantswe nang le onomatopia.

95 Tsa bolepi

64

Ba buisana ka dikarolwana tsa boemo ba lehodimo dihlolpheng tsa bona.
O mamela tsa bolepi mme o o fana ka phatlalatso ya hae.
O bala mmapa wa boemo ba lehodimo.
O araba dipotso hodima mmapa wa boemo ba lehodimo.
Tjhadimo ya ho qetela ya boemo ba lehodimo.

96 Tekolo ya ho qetela ya boemo ba lehodimo

66

O etsa mmapa wa mohopolo kabolepi
O ngola phatlalatso ya bolepi hodima mmapa wa mohopolo.
O lokisa le hlaphisa sengolwa.
O bona maetsi le maemedi polelong
O ngola dipolelo a sebedisa mabitsokgopololo.
O ngola dipolelo a sebedisa mantswe a peletwang ka ho tshwana empa moelelo o fapane.

Ha re bueng

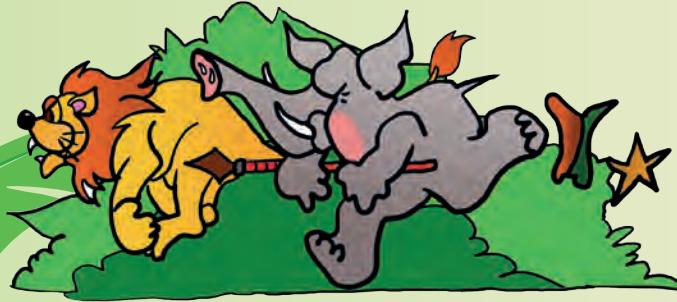

Na o hopala tshomo eo o kileng wa e bala kapa wa e utlwa? Bolella ba sehlopha sa hao ka tshomo eo. Jwale, le ba sehlopha sa hao etsang papadi ya tshomo le etsetse ba tlelase ya lona.

Itlhokomele notshing e ipatileng

"Nketsetseng sakana-la-nkope, lona masole "ho rialo tau. "Re se re tla futuhela puso ya kokonyana. Jwaleka molaodi wa lona, ke tla etella pele tlhaselo. Pele re ka qala, le lokela ho utlwisa moralo wa rona wa ntwa". Tshepe, None le Mopheme tsa atamela mme tsa mamela hantle."Re baholo ho ba feta," ha rialo tau. "Le ha ho le jwalo, dira tsa rona di re feta ka palo ho isa dimilioneng. Re tlamehile ho hloka kutlwelo bohloko/qenehelo. Re lokela ho ba futuhela le ho ba ripitla". Molaudi Tau a theola lenseswe mme a hweshetsa, hore e be feela baetapele ba hae ba tla mo utlwa.

"Jwale mamelang hantle, hobane sena ke sona senotlolo sa moralo wa rona. Bolella masole a hao ho mpeha leihlo ho fihlela ntwa e fela. Ka ha ke tlabo ke le ka pele, ke tla kgona ho bona hore na re a hlola kapa re a hlolwa. Ha kgang feela re ntse re hlola, ke tla dula ke phahamiseditse mohatla wa ka hodimo. Ha masole a rona a bona mohatla wa ka o phahame, a tswele pele ho lwana."

Sefahleho sa tau sa tlala pososelo; e ne e tseba hore moralo wa yona ke o motle. Seo e neng e sa se tsebe e ne e le hore, notshi e nnyane e neng e ipatile hara dipalesa tsa moru o haufi, e ne e utlwile meralo yohle ya bona. Notshi ena e nnyane ya fofela morao ho ya bolella molaodi wa dikokonyana seo e ne e se utlwile.

Tau ya rora, tlou ya tlatlarietsa, yaba ntwa e tshabehang e a qala. Nakwana mahlakore ka bobedi a ne a lekana. Molaudi Tau, ka mohatla o fofang hodimo moyeng, e ne e le moetapele ya bohlale, hape puso ya diphoofolo ya tswela pele ho futuha.

Qetellong, ha hlaka ho molaudi wa dikokonyana hore puso ya hae ene e hlolwa ke ntwa. Ho ne ho e na le tshepo e le nngwe feela ho dikokonyana. A sheba notshi e nnyane a re, "Ke nako."

Seo e ne e le sona seo notshi e nyane e neng e ba tla ho se utlwa. E ne e tseba seo e neng e tshwanetse ho se etsa le hore e se etse kae! Ka motsotsvana, ya fofela hara ntwa. Ya phakisa ho fumana tau, mme ya bososela ha e fofela boemong bo lokileng. "Hlokomele-ho-tswa -ka-morao!" ya hweletsa, e le ha e loma tau hoo tau e ke keng ya hlola e lebala. Ha ho le el e nngwe ya diphoofolo e ileng ya utlwa kapa ya bona notshi e nnyane. Seo di ileng tsa se bona feela ke moetapele wa tsona ya ileng a theola mohatla hang feela. Mme di ile tsa tseba hore seo se bolelang: tshola tlhako morong! Ka mokgwa oo dikokonyana tsa hlola ntwa ka baka la notshinyana e neng e le pakeng tsa dira le pele ntwa e kupa.

Le ha ho le jwalo, e bang re hlolwa, ke tla theola mohatla wa ka. Seo e tla ba letshwao la ho emisa hang -hang mme le tshole tlhako morong ho pholosa maphele a lona". Tshepe, none le mopheme tsa mamela ditaelo tsohle ka kelohloko. Yaba di tsamaya butle ho ya fetisetsa molaetsa ho masole a tsona.

Ha re ngoleng

Sheba sehlooho sa palenyana ena. Buisana le hlopha sa hao ka seo o nahangan hore pale e bua ka sona ebe o ngola karabo ya hao.

Na o hopola hore o ngola ho fumana mohopolo o akaretsang wa hore ke eng seo ho buuwang ka sona. Akaretsa palenyana ena, ebe o ngola faatshe seo o nahangan hore ke molaetsa wa pale ena.

Ke ka baka lang ha tau e ile ya nahana hore diphoofolo di tla hlola ntwa?

Ke hobaneng ha diphoofolo di qetelletse di hlotse ntwa?

Ke hobaneng ha tau e ile ya theola mohatla wa yona?

Ho tlie jwang hore notshi e kgone ho mamela meralo ya tau ya ntwa?

O nahana hore sehlooho sa pale se a qabola? Bolela hobaneng.

Ke sekapuo sefeng se sebedisitsweng ke mongodi serapeng sa ho qetela, "tsa hloka ntwa"?

Hhalosa kamoo ditshwantsho di o thusang ho utlwisia pale.

Pale e re bolella hore tau e a puruma mme tlou ea tlatlarietsa. Ke modumo ofeng o etswang

ke notshi? Hape ke modumo o feng o etswang ke mopheme?

Na o natefetswe ke pale? Bolela hobaneng.

Ke ka mantswe hore e se etse hokae? a fapane le amang a pale. A sekamisitswe. O nahana ke ka baka lang mongodi a entseng sena?

Ha re ngoleng

Ke ena meeleo ya mantswe kapa dipolelwana tse sebedisitsweng paleng. Fumana mantswe kapa dipolelwana.

Sakana-la-nkope hweshetsa
beha leihlo

Ho hong hape ka diphoofolo le dikokonyana

Ha re ngoleng

O tlilo ngola seratswana se hlilosang ka motswalle wa hao wa hlooho ya kgomo. Empa, pele o ngola seratswana, o tlilo se rala.

Qetella moralo ona. Hopola ho sebedisa motswalle wa hao.

Bitso la motswalle

Mmala wa mahlo le moriri

O molelele kapa kgutshwane hakaakang

Karolo e ikgethileng ya tshobotsi ya motswalle wa hao. (se etsang a se tshwane le ba bang)

Seo a se etsang se etsang hore batho ba mo ele hloko.

O bua jwang (a iketlile, potlakile kapaka mokwa o hlakileng jj.)

Tlotlontswe eo a e sebedisang (mantswe)

Ntlha tsa hae tse matla.

Bofokodi ba hae.

Ha re ngoleng Ngola polelo tsena ho mokgwa wa phetelo.

"Nketsetseng sakana-la-nkope, lona masole" ho rialo tau.

Tau ya re , "Ha masole a bona ke phahamiseditse mohatla hodimo, a tswele pele ho lwana".

Yaba o re: "Seo e tla ba letshwao la ho emisa hang-hang mme le tshole tlhako morong".

A sheba notshi e nnyane a re: "Ke nako".

Ha re ngoleng Etsa dipotso ka dipolelo tsena.

Tshepe, none le mopheme tsa mamela hantle ditaelo tsohle tsa tsona.

.....

.....

.....

Hang ha tau e tsamaya, notshi ya fofela morao kampong ya dikokonyana ka ditaba.

.....

.....

.....

Tau ya rora mme tlou ya tlatlarietsa.

.....

.....

.....

Notshi e nnyane ya loma tau hoo e ke keng ya lebala.

.....

.....

.....

Diphoofolo tsa tshola tlhako morong.

.....

.....

.....

Ha re bueng

Sebetsang ka dihlopha tsa lona.

Qoqela hlopha sa hao pale ka moo lefatshe le bopilweng ka teng. E ka ba pale e tswang bibeleng kapa pale eo o e utlwing ho mmao kapa nkgonao esita eo o e badileng. O ka nna wa iqapela pale ya hao.

Ha re bale

Thohako ya lempetje

Ha mmopi e moholo a qetile ho etsa ntho tsohle, a dula a labella lefatshe leo a le entseng.

A bososela mme a fihlela qeto ya hore le letle. O ne a kgotsfaditswe haholo ke batho, monna le mosadi be pele. "Ee, "a nahana" hona ho hotle!" Ka pele Mmopi a elellwa hore monna le mosadi ba tswela pele ho lematsa mmele ya bona. Letlalo le ne le fola ha nako e ntse e ya, empa le ne le tletse mehwabadi. Ka mora dilemo tse itseng, mmele ya monna le mosadi ba pele e ne e shebahala e tsofetse ebile e **tabohile!**

Ka hoo Mmopi a bitsa Lempetje. "Mamela, Lempetje" ha bua Mmopi, "Ke ba tla o ise sephuthelwana ho monna le mosadi. Sena se lokela ho etswa ka potlako."

Ya ba Lempetje o potlakela lefatsheng ka sephuthelwana. Ha a fihla Nokeng e Kgolo a ema ho nwa metsi. Noha e ne e le teng le yona ka nako eo. "Dumela, Motswala Lempetje," ya hweshetsa. "O **potlakile** haholo kajeno! Hobaneng?"

"Ah, yebo! Sawubona, Nyoka!" ha araba Lempetje ka boikokobetso. "Kena le sephuthelwana sa monna le mosadi ho tswa ho Mmopi". Noha o ne a hloile batho. Ba ne ba atisa ho mo hata mme ba sa kgathale. Noha a qeta ka hore o tla etsa bonnate ba hore batho ha ba fumane sephuthelwana sena." Ee, Motswala Lempetje ya ratehang, ho hotle ho o bona hape! Lapa la ka leo hlolahetswe haholo! Ke nako e telele o sa je mmoho le rona. Mohlomong ha o sa re rata."

"Tjhe, tjhe, Motswala Noha ya ratehang," ha rialo Lempetje. Ke o hlampha haholo! E ka ba tlota ho nna ho tla ja le lona nakong e tlang!"

"Ha ho le jwalo," Ha araba Noha ka potlako, "hobaneng o sa tle hona jwale? Mohatsaka a ka thaba ha o ka ja le rona dijo tsa motsheare!"

Lempetje a sheba sephuthelwana se ka lehwafing la hae. "Mmopi o ba tla ke fihlise sephuthelwana sena ka potlako. Mohlomomng ka nako e tlang?"

"Ho lokile, ho lokile" ho hweshetsa Noha, a furalla. "Jwalofela ka ha ke nahanne, o phahame haholo bakeng la rona!"

Lempetje a sheba letsatsi. Le ne le sa ntse le le hodimo. O ne a ka nna a ja dijo tsa motsheare le lapa la Noha mme a sallwa ke nako e lekaneng ho isa sephuthelwana. "Hannyane, Motswala Noha," a rialo." Ke ne ke potlakile. Nka thabela dijo tsa motsheare le lona kajeno. Noha a ipososella.

"Ke a loboha Motswala Lempetje, "a araba."Tlo, ha re ilo ja."

Mohatsa Noha o ne a phehile dijo tse ngata mohlang oo. Di ne di hlabosa, mme Lempetje a ja, a nwa jwala a ba a kgaleha.

Sawubona, Nyoka:
Dumela Noha

Uts̄hwala: jwala ba
set̄ho ba SeZulu ba
ritetsweng ka mmela
wa mabele

Noha a nka sephuthelwana butle ho Lempetje. "Bona, mohatsaka ya lokileng, "a kgotsa. "Mmopi o re romelletse matlalo a matjha hore ha a kgale a taboha re kene ka hara a matjha!" Noha a keketeha. Lempetje a phahama, mme hang feels a tseba se etsahetseng. "The, Motswala Noha, a kgutlise!" Lempetje a kopa." Ao ha se a lona! Ke a batho. A kgutlise!" Empa Noha a tsheha a ba a ikela. Ha tsatsi le dikela Lempetje o ne a sulafalletswe. O ne a ekilwe hape a sa mamela Mmopi. A ipata difateng, a itshwarella ka makala, a tsamaya butle hore a se bonwe. Ona ke ona mokgwa oo batho ba ileng ba qhekanyetswa matlalo a matjha ke Noha. Ho fihlela kajeno Noha o tla hlobola tlalo la hae la kgale ha le tsofala, mme a apare le letjha.

Ha re ngoleng

Bala tshomo hape e be o ngola dikarabo tsa dipotso.

O nahana hore mokotaba wa tshomo ena ke eng?

Ke bo mang baphetwa ba sehlooho tshomomg ena?

Noha o ile a kcona jwang ho qhekanyetsa Lempetje?

Ke eng seo Lempetje a se entseng se bontshitseng ho se thabe ha hae?

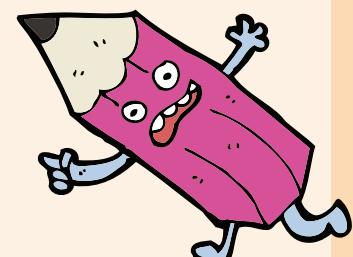
Ke ofe molaetsa wa tshomo ena?

O nahana hore ho ne ho tla etsahalang ka batho eha Lempetje a ba neha matlalo a bona ?

Ha re ngoleng

Lebahanya mantswe a fifaditsweng le a ka letsohong le letona.

tabohile	thella
potlakile	kgotsofetse, thetsitswe
hlomphehile	hang hang
tshohanyetso	beisitse, potlaketse
tsutsubane	sotlehile, mahwasha

Tlhaloso ya batho le diphoofolo

Ha re ngoleng

Ngola seratswana o hlalose Lempetje. Sebedisa tse ding tsa dipolelo tsena. O leke hape ho sebedisa mantswe a hao.

e fetola mmala

e a retela ha e halefa

e na le leleme le lelelele

leleme le tsamaya ka potlako

e sebedisa ho thothomela ho buisana le
mampetje a mang

e na le mahlo a tsamayang ho tloha
lehlakoreng ho ya ho le leng

e na le maoto a bopehileng ka ho ikgetha, menwana le manala

Ha re ngoleng

Jwale ngola seratswana o hlalose noha. Sebedisa a mang kapa kaofela ha dipolelwana tsena. O lokela ho leka ho sebedisa mantswe a hao.

e telele, e a menyaka mme e
tshesane

ha e na maoto

mebala e fapaneng, e kganyang
ho ya ho e fifetseng

mebala e kganyang e bolela hore di
tjhefo

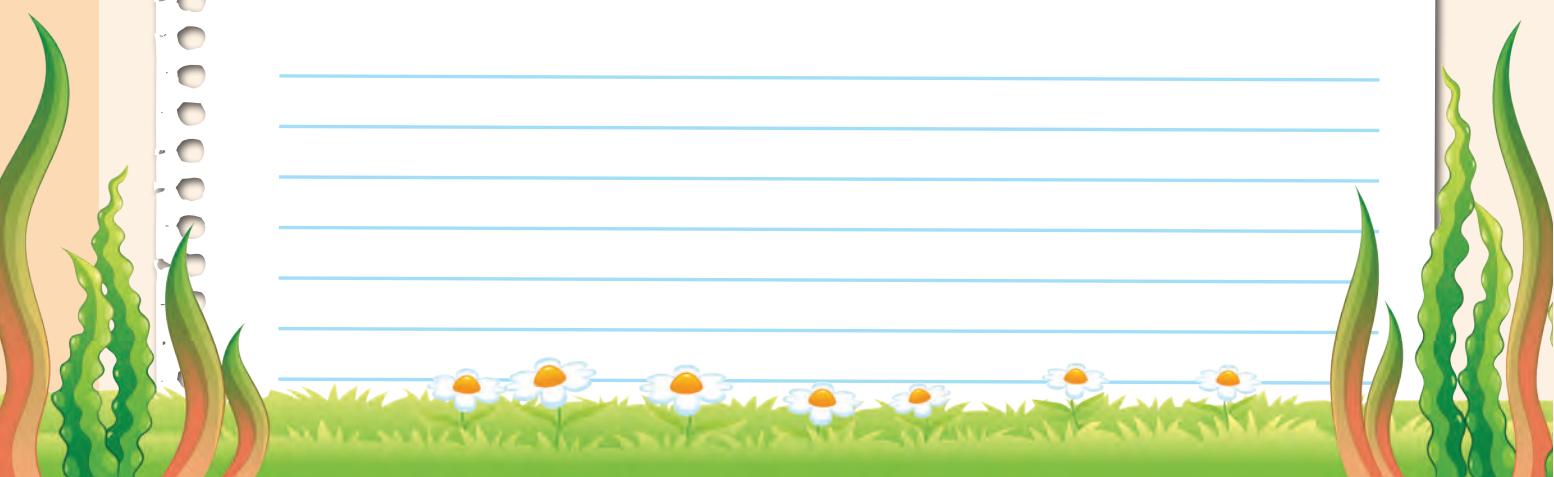
dinoha tse fifetseng di sebedisa ho hloka mmala ha tsona ho ipata

e ja ditweba le dinonyana

e kwenya phofu bokolokoto

e tsoma bosiu

e na le leleme le petsohileng bohareng

Ha re ngoleng

Thala mola ho bapisa maele le meeleo ya ona.

Marabe o jewa ke bana

Ke Lempetje

Ke noha sehabahbi

Kganyapa e hlolwa ke kganya

Ya dulang a fetoha/senang botsitso

Motswadi o tella bana phelo ba hae/mafa/
maruo.

Dintho tse mpe di etswa lefifing

Ya sa tshephahaleng

Ha re ngoleng

Sheba Leqephetshebetso 82. Sebedisa tjhate eo o e entseng ho ngola
thlaloso ya motswalle wa hao.

Ha re ngoleng

Ngola thothokiso ya hao o sebedisa tshwantshanyo.
Sebedisa moralo ona.

Phoofolo ya ka ke _____.

Mmala wa yona _____ o _____.

letlalo/boya ba yona _____ o _____.

E tsamaya jwaloka _____.

Mohatla wa yona e ka re _____.

Mahlo a yona a _____ o _____.

Mmele wa yona e ka re _____.

Ditsebe tsa yona di _____ o _____.

Maoto a yona a _____ o _____.

E duma jwaloka _____.

Dipale tse ding tse monate

Ha re bueng

Hhalosang ka dihlopha tsa lona hore
ho etsahalang khathunung.

Bapalang pale se ka ha e etsahala katumeng. Etsang
bonnete ba hore e mong le e mong o fumana sebaka
sa ho ba ralebenkele kapa moreki.

Qoqang ka dipotso tsena hlopheng sa lona:

Ke mang moetapele ka phaposing ya lona
ya borutelo?

Hobaneng ha le nahana jwalo?

Ke mang ya bohlale, hobaneng?

Ke mang ya sephiri, ya kgonang ho sebetsa ka
matsoho, hobaneng?

Ha re bale

Eta tse ntjha Pale ho tswa China

Monna o ne a hloka eta tse ntjha. Pele a eya mmarakeng, a taka setshwantsho sa maoto
a hae se felletseng sekgetjhaneng sa pampiri. A metha maoto a hae a ba a ngola dintlha
kaofela. Yaba o ya lebenkeleng la dieta mmarakeng. Ha a fihla moo ha morao tsatsing leo, a
elellwa ka ho sulafallwa hore o lebetse ho nka pampiri eo a ngotseng ho yona boholo ba
maoto a hae. A reteleha mme a boela morao lapeng ho ya e lata. E ne e le ha tsatsi le dikela
nakong eo a kgutlelang mmarakeng ebile mabenkele kaofela a ne a se a kwetswe. O ile a
hhalosetsa e mong wa boramabenkele ya neng a se a phuthile thepa ya hae.

Tlatla sa monna!" ha rialo ralebenkele."O kabe o ile wa tshepa maoto a hao wa lekanya
dieta ka hara lebenkele. Hobaneng o ile wa kgutlela hae ho lata moo o ngotseng?"
Monna a swaba."Ke nahana hore ke ile ka tshepa moo ke methileng teng ho feta,"
a araba.

Ha re bale

Ke mang Morena wa Moru? Tshomo ho tswa India

Ka le leng, morung, Nkwe a tlollela Phokojwe. Phokojwe a lla ahoeletsa.
"O sebete hakaakang ho hlasela Morena wa Moru!"

Nkwe a mo sheba ka ho makala."Mopoto! Ha o Morena!"

"Ka nnete ke yena," ho araba Phokojwe."Diphooftolo tsohle di a mpaleha ke
tshabo! Ha o ba tla bopaki, tlo le nna."

Phokojwe a ya morung Nkwe a mo setse morao. Ba teana le nyamatsana e tona, nyamatsana ya bona Nkwe ka mora Phokojwe yaba e a baleha, e tlalatlala le naha. Ba fihla mohlapeng wa ditshwene. Tshwene tsa bona Nkwe ka mora Phokojwe yaba di a phasalla. Phokojwe a retelehela ho Nkwe a re, "O sa batla bopaki bo bong na? Bona feela kamoo diphooftolo di balehang ka teng hang feela ha di mpona!" "Ke maketse, empa ke iponetse ka aka mohlo. Ntshwarele ha ke ile ka phehisa Morena. "Nkwe a inama mme ka tlhompho e kgolo a lesa Phokojwe ho ikela.

Ha re ngoleng

Bala dipotso o ntoo ngola dikarabo.

Bala pale e bitswang Dieta tse Ntjha. Ke bo mang baphetwa paleng ena?

Pale e etsahalla hokae?

O nahana hore pale e a qabola? Hlalosa hobaneng.

O thabela kathuno kapa se ngotsweng? Bolela hobaneng.

Jwale bala pale. Ke mang Morena wa Moru? Ke bo mang baphetwa paleng ena?

Pale e etsahalla hokae?

Ke mang eo o nahang hore o bohlale ho feta e mong-Phokojwe kapa Nkwe? Bolela hobaneng.

Hobaneng o nahana hore Phokojwe o ne a iketsa Morena wa Moru?

Etsa kgutsufatso ya pale ya dieta tse ntjha ka polelo tse pedi.

Ha re ngole

BAPHETWA

THUTO

Ha re ngole

Sebedisa moralo ona wa kelello ho rala tshomo eo o tlilo e ngola.

PALE

PALE

NAKO/
MEHLA

BITSO LA TSHOMO

Handwriting practice lines for Ha re ngole.

Handwriting practice lines for PALE.

Handwriting practice lines for PALE.

Handwriting practice lines for NAKO/MEHLA.

Handwriting practice lines for PALE.

Thuto eo ke batlang ho e ruta:

Baphetwa tshomong:

Mehla:

Sehlooho sa tshomo:

Tshomo: ★★

Ha re ngoleng

Kopanya dipolelo ka tshebediso ya mahokedi a ka masakaneng.

E ne e le tsatsi le tjhesang. Nkwe a teana le Phokjwe (ha).

Nkwe o ne a ba tla ho ja Phokjwe. Phokjwe a mo thiba. (empa)

Phokjwe o ile a bolella Nkwe hore ke yena Morena wa Moru. Nkwe ha a ka a kgolwa. (le ha)

Diphooftolo di ile tsa kgumama pela Phokjwe. Nkwe o ne a tla tseba Phokjwe ke Morena wa moru. (ha)

Diphooftolo di ile tsa inama. Nkwe a tlohela Phokjwe hore a phele (yaba).

Jwale kgutlela morao o thale mola tlasa makgethi o be o take lebitso leo lekgethi le le kgethang.

Mohlala: Phokjwe e kgolo e ile ya tsamaya mme ya teana le nkwe.

Ha re ngoleng

Sebedisa maemedi bakeng sa mabitso a nnete. Ha o qeta thala mola tlasa mabitso a akaretsang obe o etse sedikadikwe moo ho nang le sekao teng.

Thandi o ba tla ho bala pale ka phokjwe le nkwe.

Ben le Ann ba ba tla ho bapala pale ya dieta.

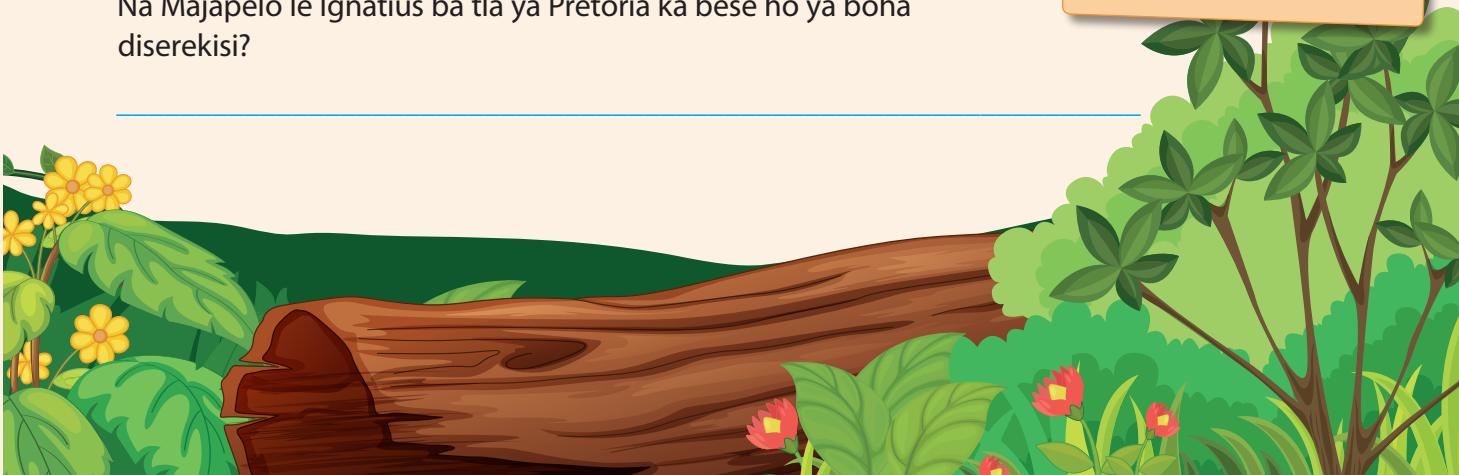
Ngoma o lokela ho neha Max sebaka sa ho bala ditshomo ha a qeta a nehe le Zama.

Na Majapelo le Ignatius ba tla ya Pretoria ka bese ho ya boha diserekisi?

Mabitso kakaretso: ke mabitso a batho ka tlwaelo (J.R. Ngwanhana), dibaka(J.R. pa ka), dintho (J.R. dibapadiswa)kapa dikgopololo (J.R. lerato).

Mabitso a nnete ke mabitso a batho ba itseng (J.R. Thandi) kapadibaka (Limpopo).

Meba ke maetsi a etellwang pele ke ho (J.R. ho matha).

Ha re bueng

Lentswe “boikarabelo” le bolelang ho wena?
Qoqa ka sena le hlopha sa hao.

Ke maikarabelo a feng ao o nang le ona lapeng?

Ho etsahalang ha o sa a phethise?

Na o kile wa se tshephahale hobane o ne o sa batle ho phethahatsa boikarabelo ba hao.

Ha etsahala eng?

Ha re bale

MOSHEMANE YA NENG A IKETSISAILLA SA ‘PHOKOJWE!’

Ho kile ha eba le moshemane ya neng o filwe mosebetsi diwa ho alofa dinku tsa motse. O ile a isa hodima thaba ho fumana makgulo a matjha. Ka tsatsi le leng a utlwa a e na le bodutu ke mosebetsi ona wa hae yaba o hweletsa haholo e le hore a tle a iqabole, “Phokojwe! Phokjwe!” Phokojwe e mathisa dinku!

Baahi ba motseng ba utlwa sello sa moshemane yaba ba tla ba matha ho tla mo thusa ho leleka Phokjwe. Yaba moshemane o tsheha ha a bona difahleho tse halefileng.

“Se ka etsa e ka re o a lla,” modisana, “ha rialo baahi ba motse,” ha o bile o sa lle!” Ba tsamaya ba honotha ho theosa leralla ho kgutlela mosebetsing wa bona.

Ha morao moshemane a tshwarwa ke bodutu hape yaba o a hweletsa, “Phokojwe! Phokojwe! Phokojwe e mathisa dinku!” Ka setsheho a boha hape ha baahi ba matha ho nyolosa leralla ho tla mo thusa ho leleka phokojwe.

“Bolokela khweletso ya hao bakeng sa ha ho na le ho hong ho phoso ho etsahalang! Tlohela ho nna o etsa e ka re ho na le kotsi empa e le siyo!” Ha morao tsatsing leo, a fela a bona phokjwe e feresela hara mohlape. A tshohile yaba o tlolela hodimo, o hweletsa haholo kamoo a ka kgonang, “Phokjwe! Phokjwe!” Empa baahi ba nahana hore o a ba thetsa hape, ka hoo kgetlong lena ba se tle.

Ha tsatsi le dikela, baahi ba makala hore hobaneng modisa a sa tle le nku tsa bona. Ba nyolohela thabeng ho ya mmatla. Ba mo fumana a bokolla.

“Ho ne ho fela ho e na le Phokojwe mona!” a rialo a se kgitla. “Mohlape o qhalane ke hweletsa, ‘Phokjwe!’ Hobaneng le sa tla?”

Monnamoholo a leka ho mo tshedisa ha ba kgutlela motseng. “Re tla o thusa ho ba tla nku tse lahlehileng hoseng, a mmolella.” Empa jwale o a tseba hore ha ho motho ya kgolwang Raleshano-le ha a bua nnete!”

Ha re ngoleng / Araba potso tsena.

Modisa o ne a llelang?

Baahi ba motse ba ile ba ikutlwa jwang mora ho matha ba nyolosa thaba mme ba fumana hore ha ho phokojwe?

Baahi ba ile ba reng ho modisa kgetlo la bobedi ha a lla ho se letho?

Hobaneng baahi ba sa ka ba tla ha modisa a hoeletsa "Phokojwe!" kgetlo la boraro?

Ho ile ha etsahalang ha tsatsi le dikela?

Ha eba o ne o le e mong wa baahi o ne o tla kgolwa modisa? Hobaneng?

Qetellong ya pale baahi ha ba sa tshepa moshemane. A ka rarolla bothata bona jwang mme ba boele ba mo tshepe?

Ke eng molaetsa wa pale ena?

Ke bo mang baphetwa paleng ena?

Polelwana "Ho llisa phokojwe " e bolelang?

Ha re ngoleng

thota e tala

ipelaetsa

ho tshoha haholo

ho sala morao ka ho kgukguna

baleha tsa qhalana

Fumana mantswe paleng a moevelo o tshwanang le wa dipolelwana tsena.

Tsohle ka puo

Ha re ngoleng

Kopanya polelwana tse ka ho le letona le tse
ka ho le letshehadi ho etsa tshwantshanyo.

o motle	thotlo.
o matha	dihole.
matla a hae ke	ntshwekge.
sefate se selelele	ntja.
o ja	lengeloi.

Ha o sebedisa
tshwantshanyo, o re motho,
tulo, phoofolo kapa ho
hong ke ho itseng (eseng e
tshwana le yona).

Jk. Ausi wa ka ke bere e boyo
haholo.

Ha re ngoleng

Ho na le mantswe a ngolwang ka ho tshwana
empa moelego le ho bitswa di sa tshwane.

O tshela noka
O tshela dijo ka letsawai
Noka ya Senqu e kgolo
Ntate o robehile noka
kgomo ena ke lerole
Ho lerole kantle
Bana ba bapetse
Batho bana ha ke ba tsebe

**MANTSWE A E KANG
A A TSHWANA HA
O A SHEBILE:** Ke
mantswe a modumo
o tshwanang empa
moelego o fapane.

Ha re ngoleng

Bolela hore na polelo tsena ke
ditaelo kapa malahlelwa.

Bala pale e bitswang Dieta tse Ntjha.

taelo	makalo	
-------	--------	--

Ke rata mpho eo o mphileng yona!

taelo	makalo	
-------	--------	--

Eya o ilo lata buka e ntjha rakeng.

taelo	makalo	
-------	--------	--

Ke filwe vaotjhara ya dibuka jwaleka mpho
tlhodisanong!

taelo	makalo	
-------	--------	--

Kgaotsa ho bala jwale o ilo robala.

taelo	makalo	
-------	--------	--

Taelo ke polelo e fanang
ka taelo. E qala ka tlhaku e
kgolo mme e fell a ka kgutlo.

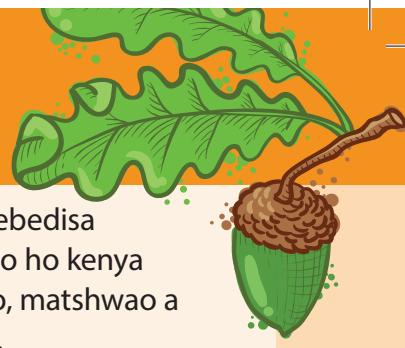
Lelahlelwa ke polelo e
pakang ho tshoha, makalo
kapa thabo. E qala ka tlhaku
e kgolo e fell a ka tshwao la
makalo.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Motswalle wa hao o ngotse pale ena empa a lebala ho sebedisa matshwao a ho ngola le ho bala. Thusa motswalle wa hao ho kenya tlhaku tse kgolo, dikgutlo, difeelwana, matshwao a potso, matshwao a makalo le diabulwa diakwalwa bakeng tse nepahetseng.

ferdy phokojwe o ne a tsamaya morung wa silver oak ka tsatsi le leng ha a tla bona kganya e sa tlwaelehang ka pele ho yena ke eng hane a ipotsa ferdy o ne a tshohile empa a titimela haufi hore batle ba bone hantle

dumela a hoeletsa ha ho kaba ha eba le karabo dumela na ho na le motho moo a hoeletsa empa hape ha se be le karabo hang-hang sebopuwa sa hlaha ka pele ho kganya boo ya hoeletsa ferdy wa batho o ne a fela a tshohile mme a matha a kgutlela serobeng sa hae

Ha re ngoleng

Ngola diratswana tse pedi ka bana ba babedi ba fapaneng phaposing eo o kenang ho yona. Sebedisa mantswe ana a kgokahano ho bontsha phapang baneng bana ba babedi.

Empa, le ha ho le jwalo, ho sa natse, ka hlakoreng le leng ... ho le jwalo

89

Boemo ba lehodimo

Kotara 3 – Dibekete 7-8

Ha re bueng

Buisanang ka dihlopha.

Ha re bale

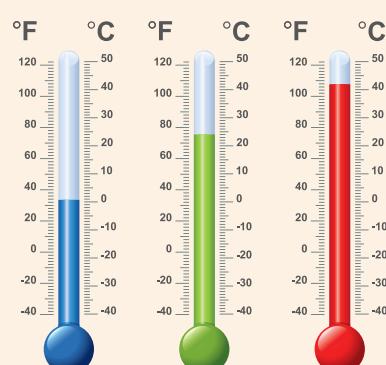
Dipheto tempereitjhareng ya moya di baka phetoho boemong ba lehodimo. Ha tempereitjhara ya moya e theoha, boemo ba lehodimo bo a phola. Ha tempereitjhara

ya moya e eketseha, boemo ba lehodimo bo a futhumala.

Boemo ba lehodimo bo fetoha ha phufudi e moyeng e fetoha kapa kgatello e sepakapakeng e fetoha. Ha tempereitjhara ya moya e eketseha, phufudi e moyeng le kgatello ya moya di atisa ho phahama ka naka e le nngwe.

Batho ba kang dimetiorolojisiti, ba tsebang ka boemo ba lehodimo, ba metha dipheto tsena hore ba tsebe ho noha hore boemo ba lehodimo bo tla ba jwang. Jwale feela ka ha re sebedisa themometha ho nka tempereitjhara ya rona, dimetiorolojisiti di sebedisa themometha ho nka temperatjhara ya boemo ba lehodimo. Ba lekanya boemo ba lehodimo ka dikiri Selesiase kapa dikiri Farenehaete. Ba ka re bolella hore ho tla tjhesa kapa ho bate hakaakang.

Metiorolojisiti ke motho ya ithutang tsa boemo ba lehodimo.

Moya o re potapotile mme o na le kgatello ho rona. Moya o nang le kgatello ho rona re o bitsa "kgatello ya moya". Ha o le hodima thaba, boholo ba moya bo o hatellang fatshe bo bonyane ho ena le bo o hatellang ha o le lewatle. Hape, ha tempereitjhara ya moya o re potapotileng e tjhesa, kgatello e sepakapakeng e nyane. Lena ke lona lebaka leo balunu ya moya o tjhesang e nyolohang moyeng! Re sebedisa themomethara ho lekanya tempereitjhara, le dibarometer ho lekanya kgatello ya moya.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Ke ntho difeng tse tharo tse ka tlisang phetoho boemong ba lehodimo?

Ha metiorolojisiti e ithuta ka boemo ba lehodimo, o nahana meteorology ke eng?

O nahana hore kgatello ya moya ke hodimo *Table Mountain* kapa *Muizenberg beach Cape Town*?
Bolela hobaneng.

Re sebedisang ho nka tempereitjhara le kgatello ya moya?

Ha ho le mongobo haholo, mofufutso wa rona ha o moyafale ha bonolo. Hlalosa ke ka baka lang.

O nahana hore ke ka baka lang re tshwanetse ho nka dintlha tse fapaneng tsa boemo ba lehodimo?

Sheba themometha. E ngotswe ka dikiri Farenehaete. Re sebedisa dikiri Farenehaete kapa *celcius* ho nka tempereitjha Afrika Borwa?

Nehelana ka sehlooho bakeng sa seratswana sena.

Ha re ngoleng

Bapisa mantswe a ngotsweng afifaditsweng le meeleo ya oona.

sebaka	e a phahama, hola
atisa	boima, boima
kgatello	tahleho ya mongobo
moyafalo	phofudi
mongobo	leswe, kgomarela
mongobo	moya

TEACHER: Sign _____ Date _____

Boemo ba lehodimo porofenseng ya ka

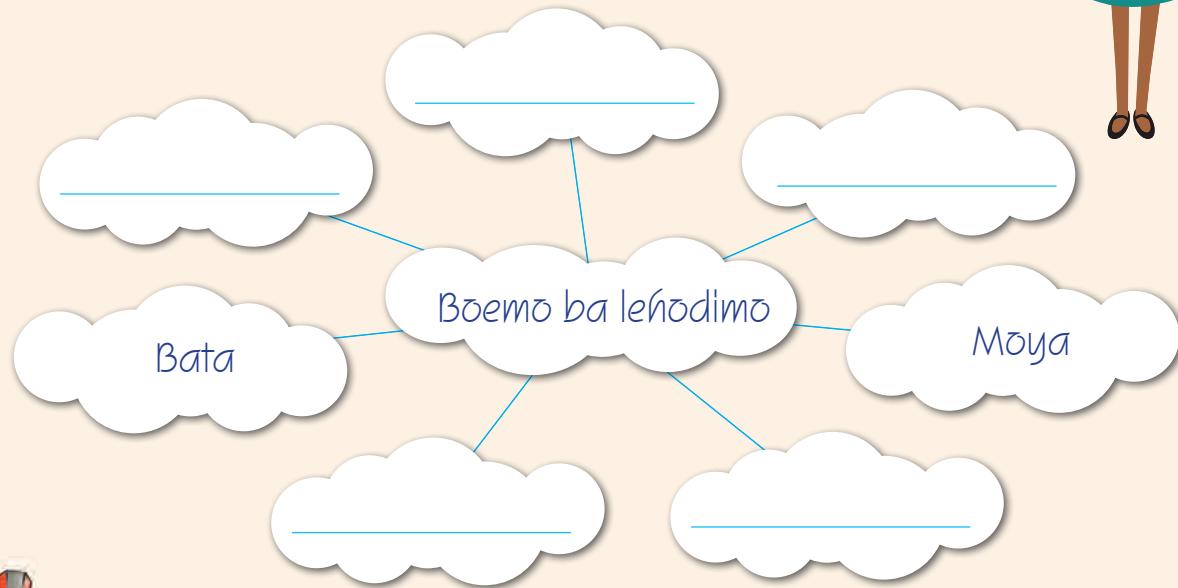

Ha re ngoleng

Etsa moralo wa kelello ho bontsha seo o nahanang hore
ke tempereitjhara.

Ha re ngoleng

Sebedisa moralo/mmapa wa kelello ho ngola diratswana tse pedi ka
boemo ba lehodimo.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Bala dipolelonolo tsena. Thala mola leetsing polelong ka nngwe ebe o ngola lekopanyi la lentswe le thalletsweng mola.

Ke tsatsi le tjhesang.

Ha tsatsi le tjhabile lehodimo le apophile.

Boemo ba lehodimo bona le mo ya ho phodile.

Le ya na kajeno.

Ho maru kajeno.

Ha re ngoleng

Fetolela dipolelo tse ho lefetile ho lekgathe lejwale. Hopola ho sebedisa "tla" leetsing.

Ha re ngoleng

Kopanya polelo tsena ka tshebediso ya mahokanyi a ka masakaneng.

Ho a tjhesa Gauteng. Ho tjhesa haholo Limpopo. (empa)

Ho na le lehadima le ho phatsima. Ha e so ne haholo. (le ha)

Re ba tla ho tseba hore boemo ba lehodimo bo ba jwang letsatsi ka leng. Re ka etsa ditlhophiso bakeng sa mabaka a rona a ka mehla. (ho re)

TEACHER: Sign

Date

Boemo ba lehodimo bo hlobaetsang

Ha re bueng

Sebetsang ka dihlopjha.

- Na o se o kile wa ba sefefong sa pula kapa sa lehlwa?
- Bolella sehlopha ka se ileng sa etsahala mme o bue hore o ile wa ikutlwa jwang.
- Ho atisa ho ba le moya wa diaduma le ho phatsima Gauteng. O nahana hore ke ka baka lang diaduma le ho phatsima di etsahalang kgafetsa Gauteng ho feta, mohlala, Kapa Bophirima?

Ha re bale

Difefo tse mpe di etsahala ha moya o mongata o futhumetseng, o mongobo o tlisa boemo ba lehodimo bo difefo le meya e matla. Moya o mongobo o metsi o qala ho phahamela moyeng/sepakapakeng. Ha o ntse o nyoloha, ho a phola. Phofudi e moyeng e fetoha morothodi, ketsahalo e bitswa "kgwamo". Marothodi a kopana mmoho ho bopa maru, ebe he pula, tsheola, lehlwa kapa sefako di tla tsholohela fatshe bokahodimong ba lefatshe.

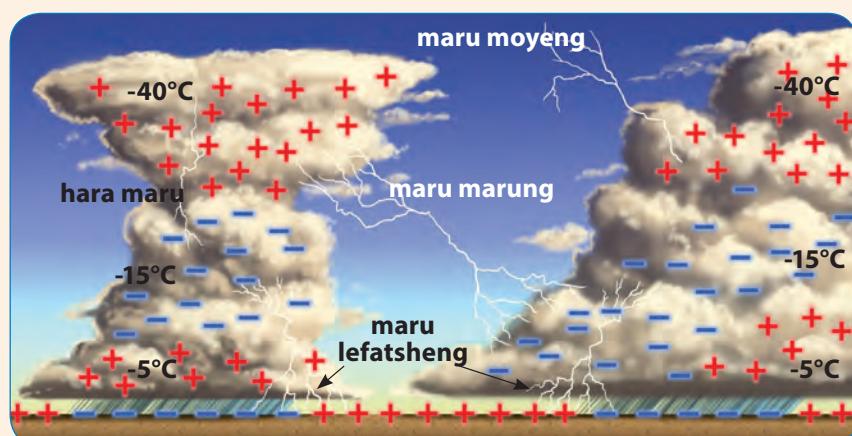
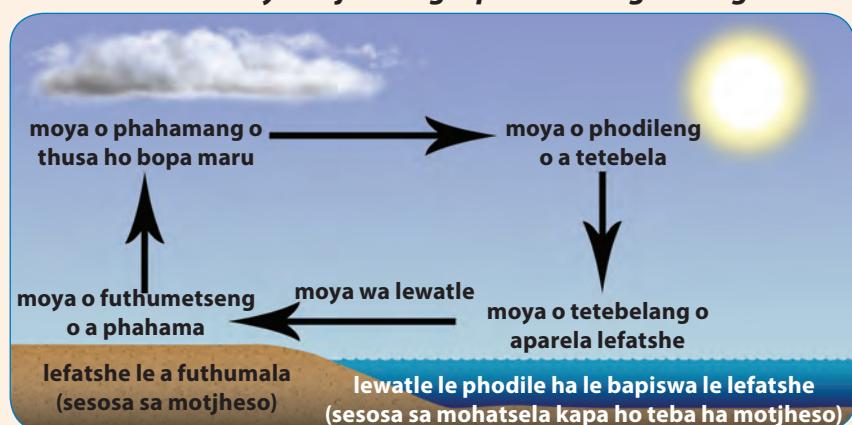
Mafafatsana a diaduma ke mofuta o tlwaelehileng wa boemo ba lehodimo bo hlobaetsang. Pele difefo tsa mahadima di e ba teng ho hlokahala ntho tse tharo: moya o lokela ho ba le mongobo; ho be le karolo e tjhesang haholo ya bokohodimo ba lefatshe e romellang moya o futhumetseng hodimo ka potlako; kapa leqhubu la moya o batang le lokela ho tla; le moya o futhumetseng o phahamang o lokela ho futhumala ka ho lekana ho dula o futhumetse ho feta moya oo o fetang ho ona ha o phahama.

Qhubu la moya o batang le etsahala ha moya o batang o tsamaya haufi le bokahodimo ba lefatshe, ebole le phahamisetsa moya o futhumetseng hodimo ka potlako. Sena e atisa ho ba qaleho ya sefeo sa lehadima. Maru a bopeha, hape pula tse matla di qala ho na. Motlakase o sa fehlweng ka hara sefeo o a arohana, hona ho baka ho phatsima ha letolo ho theohela lafatsheng.

Letolo le na le matla a lekaneng ho futhumatsa moya o le potapotileng. Ho buduleha hona ha tshohanyetso ha motjheso ke sesosa sa hoo re ho tsebang jwaleka diaduma. Difefo tsa mahadima di atisa ho tlisa dikoduwa: merwallo, mello e bakwang ke letolo le tshenyo ya sefako.

Kamoo moya o tjhesang o phahamang kateng

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Difefo tse mpe di etsahala neng?

Ke ofeng mofuta o atileng wa boemo ba lehodimo bo hlobaetsang?

Ke maemo afeng a mararo a lehodimo a lokeleng ho ba teng hore difefo tsa mahadima di be teng?

Qhubu la moyo o batang le ba teng neng?

Leaduma ke eng?

Sheba setshwantsho se bontshang hore moyo o tjhesang o nyoloha jwang. Sebedisa setshwantsho sena ho hlalosa hore pula e matla e bopeha jwang.

Ha re ngoleng

Fumana mantswe seratswaneng a nang le meeelo e latelang.

mpe haholo

phofudi e fetoha marothodi

hlokofatsa, tshohanyetso

ho koloba, mongobo

karolo e kahodimo ya lefatshe eo o ka e thetsang wa e utlwa

TEACHER: Sign

Date

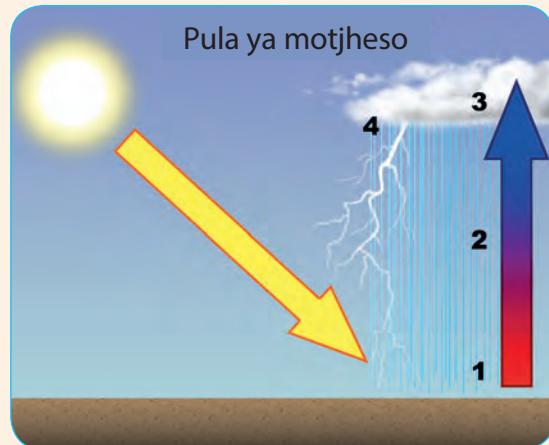
Boemo ba lehodimo le metsi

Ha re ngoleng

Sheba setshwantsho ha o qeta o behe dintlha ka tatelano e nepahetseng.

- Ha ho na le fefo tse matla tsa pula, re atisa ho bohwa mahadima le ho benya ha letolo.
- Letsatsi le futhumatsa mobu e be moyo o futhumetseng o a nyoloha.
- Kgase e fetoha sephalli mme maru a ba teng.
- Ha moyo o nyoloha o a phola ebe phofudi e ba tenya e fetoha ho bohwa maru.

Ha re ngoleng

Lebella ditshwantsho ka tsa boemo ba lehodimo e be o ngola seratswana se sekgutshwane ka se seng le se seng.

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tse nang le meeleo e
fapaneng ka tshebediso ya mantswe ana.

Sehalo ke qapodiso
ya mantswe a
ngolwang ka ho
tshwana empa a
sa utlwahale ka ho
tshwana.

seba

seba

bua

bua

nama

nama

Ha re ngoleng

Bopa dipolelo ka mantswe ana a sehalo se fapaneng.

rona (tshenyo ya lebitso kapa seriti)

rona (leemedi)

seba (ho etsa se sa tshwanelang)

seba (bua ka motho a le siyo)

roka (se tabohileng)

roka (ho babatsa)

hlapa (ho hitlhatswa)

hlapa (ya ho rohaka)

nama (dijo)

nama (ho nama maoto)

TEACHER: Sign

Date

Tse ding hape ka boemo ba lehodimo

Ha re bueng

Na o nahana hore mafatshe a fapaneng a na le maemo a fapaneng a lehodimo ka nako tse fapaneng tsa selemo? Hlalosa karabo ya hao.

Na diprofense tse fapaneng Afrika Borwa di na le boemo bo tshwanang ba lehodimo ka nako e le nngwe ya selemo? Hlalosa karabo ya hao.

O natefelwa ke mofuta ofeng wa boemo ba lehodimo? Fana ka mabaka.

Ke mofuta ofeng wa boemo ba lehodimo bo sa o natefeleng? Fana ka mabaka.

Ha re bale

BOEMO BA LEHODIMO LE METSI

Re a tseba hore boemo ba lehodimo bo etswa ke ntho tse fapaneng. Bo etswa ke moo moyo o fokelang, sekgahla sa moyo, pula, sefako, lehlwa, tempereitjhara, kganya ya letsatsi, ponahalo le maru.

Re boetse re tseba hape hore ntho tse tharo di etsa karolo tse fapaneng tsa boemo ba lehodimo. Tsona ke letsatsi, moyo le metsi.

Letsatsi le re neha
mofuthu le kganya.
Ka nako e nngwe le
futhumatsa haholo;
ka nako e nngwe le
utlwahala le fokola

+

+

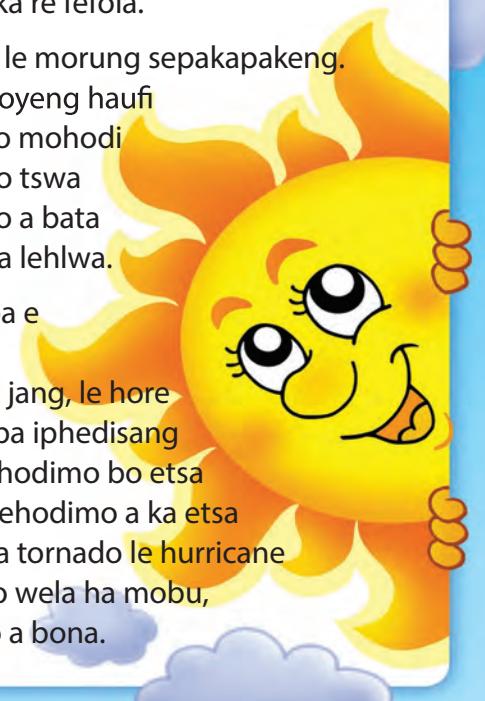
=

hape le re neha mofuthu le kganya e nyane; hape ka nako e nngwe le kwahelwa
ke maru ebe ha re le bone ho hang. Moya o hohle ho re potoloha eibile o apesa
lefatshe jwaleka kobo. Ha o foka o o utlwa jwaleka moyo o fokang tlalong la hao.
Ha motsamao wa moyo o le matla o potlakile o ka re fefola.

Metsi a dinokeng, matsheng le mawatleng esita le morung sepakapakeng.

Ha marothodi a manyane a metsi a tshwerwe moyeng haufi
le wena, hore o seke wa bona hantle, re bitsa seo mohodi
kapa mouwane. Pula e tla ha metsi a tsholoha ho tswa
marung ka marothodi a maholwane. Ha metsi ao a bata
haholo a eba leqhwa e be re fumana sefako kapa lehlwa.

Boemo ba lehodimo bo bohlokwa bophelong ba e
mong le e mong. Bo ama dipapadi tseo o di
bapalang. Aparo tseo o di aparang, dijо tseo o di jang, le hore
oikutlwа jwang, seo o se etsang, ka moo batho ba iphedisang
ka teng, le ntho tse ngata tse ding. Boemo ba lehodimo bo etsa
o ikutlwа hantle-empa maemo a fetelletseng a lehodimo a ka etsa
hore bophelo bo be thata. Moya o matla jwaloka tornado le hurricane
kapa difefo tse matla tse bakang dikgohola le ho wela ha mobu,
di ka senya matlo a batho a ba a nka le maphelo a bona.

BOEMO BA LEHODIMO

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Nyalanya mantswe a fifaditsweng le meeleo ya oona ka ho le letona.

tatelo ya moyo	kamoo moya o leng matla ka teng
matla a moyo	boputswa kapa bosweu bo bonwang hodima mahodimo bo entswe ka marothodi a mannyane a metsi
thumperetjha	kamoo re kgonang ho bona kateng pela rona
ponahalo	kamoo ho batang kapa ho tjhesang ka teng
maru	moo moya o fokelang teng kapa o hlhang teng

Ha re ngoleng

Bala seratswana hape o ntano araba dipotso tsena.

Ke ntho difeng tse tharo tse etsang boemo ba lehodimo?

Letsatsi le re fa eng?

O fumana metsi hokae?

Ke ka baka lang ha metsi a le bohlokwa?

Ka mantswe a hao, ngola seratswana o bolele hore hobaneng ha boemo balehodimo bo le molemo maphelong a batho.

Ha re ngoleng

Thalla maetsi a sehlopha sa leshome le metso e mehlano mola dipolelong tsena.

Ho boha pula ya medupi ho thoba maikutlo.

Ho tsamaya tshingwaneng ha sefeso se qeta ho feta ho a ntjhafatsa.

Debbie o ile sisinya ho shebella video ya maemo a phahameng a lehodimo.

Ha ho molemo ho ngangisaneng ka boemo ba lehodimo. Lefapha la tsa bolepi le re ho tla ba le difefo.

Ho palama baesekele ho ya sekolong pula e na ha ho a bolokeha.

Maetsi a filophia sa leshome
le metso e mehlano a qala
ka -ho mme a sebetsa e le
mabitso.
Mohlala ke:
Ho boha sefeso ho ka
tshosa.

TEACHER: Sign

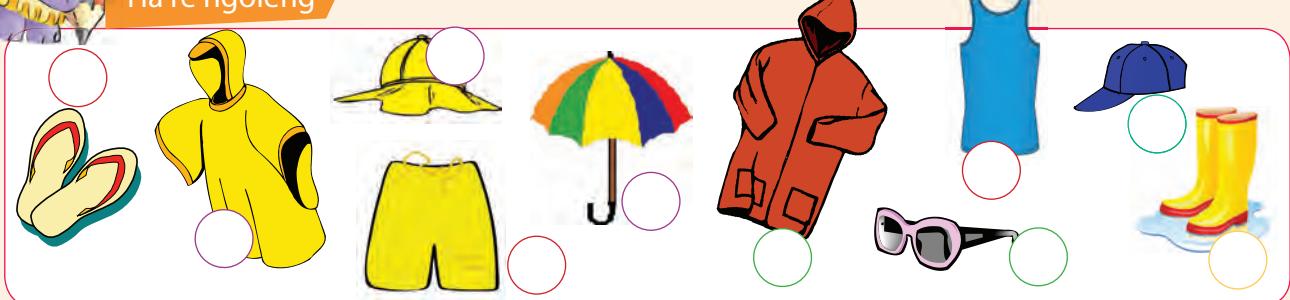
Date

Ho ngola ka boemo ba lehodimo

Ha re ngoleng

Bolela hore na ntho tsena di amana le sefeng sa ditshwantsho tse pedi? Tshwaya ka bobedi ba tsona 1 kapa 2.

Ha re ngoleng

Jwale ngola seratswana ka setshwantsho ka seng moo o hlilosang mofuta wa boemo ba lehodimo. O ka nna wa sebedisa a mang a mantswe ana tlhalosong ya hao. Ha o se o ngotse seratswana sa hao, se nehe motswalle ho se bala le ho lokisa diphoso moo ho hlokahalang.

maru a matsho a tshosang, mela ya letolo, ho thwathwaretsa ha lehadima, lehodimo le halefileng, marothodi a maholo a pula a welang fatshe, sefefo, ho thwathwaretse ho thibang tsebe ha lehadima, difefo tsa moyo, pula e matla

naha e tletseng lerole e sootho, tlhokahalo ya jwang, noka e ommeng, motjheso o bohale wa letsatsi, monko wa lerole, bosweu bo hlollang ba lehodimo, jwang bo omeletseng, letsatsi e le bolo e tjhesang e kgubedu, mmetso e omeletseng

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Thala mola tlasa maemedi seratswaneng
sena ka hoemo ba lehodimo.

"Ke monohi wa tsa bolepi. Ke lokela ho bona maru le difefo ho
tswa hodimo-dimo. Nka thabela ho ba le camera sepakapakeng
ho nthusa ho noha boemo ba lehodimo."

"Ho lokile. Ke na le kgopololo ya ho etsa seo!"

"Ka nnete? O ka isa camera jwang sepakapakeng, hape o ka romella
jwang ditshwantsho lefatsheng?"

"Tjhen, pele ha re bue ka hore o romella jwang ntho sepakapakeng o be o e boloke moo ntle
le hore e wela tlase lefatsheng. Ha re nahane ka bolo ya kolofo. Jwale, ntate ke sebapadi se
hlwahlwa sa kolofo. Ha a otla bolo ka molangwana e tsamaya sebaka se selelele. Empa ha e
otla ho tswa tlhorong ya leralla, e ya holenyana ho feta moo. Hape ha ntate a ne a le matla sekra
Superman, o ne a tla e otla haholo mme a etse hore e ye hole ho potoloha lefatsheng!"

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsa hao ka tshebediso ya maemedi ana.

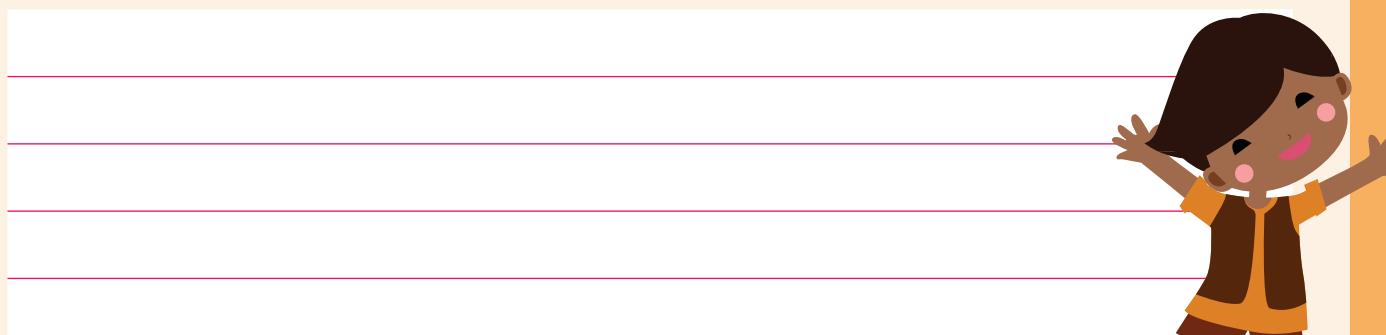
yena

boyena

rona

bona

ya ka

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsa hao ka tshebediso ya mantswe ana a
poeletsamodumo.

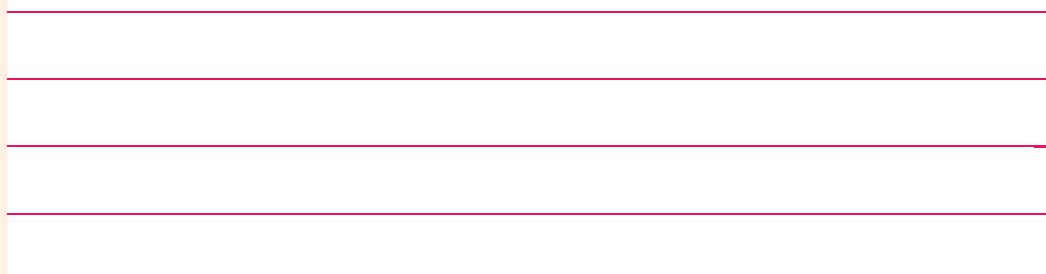
thwathwaretsa

thothomela

thuthukanya

jwajwaretsa

rarahana

Poeletsamodumo ke
lentswe bakeng sa
modumo, le eetsisang
modumo.

Mohlalake: La benya
lai-tseke!

TEACHER: Sign

Date

Ha re bueng

Boella seholpha sa hao hore boemo ba lehodimo bo jwang kajeno. Na ho a tjhesa, ho a bata kapa ho na pula? Na boemo ba lehodimo bo a tshwana mariha le hlabula?

Diphapang ke dife?

Ha ho tjhesa haholo, ke ditshebetso dife tseo o di etsang ha sekolo se tswile?

Ha ho bata haholo, ke ditshebetso dife tseo o di etsang ha sekolo se tswile?

Mamela tsa bolepi radiong kapa televishining, e be o etsetsa seholpha peho ya tsa bolepi.

Ha re bale

Kajeno o tlilo bala mmapa wa tsa boemo ba lehodimo.

Senotlolo

ho tjhabile

ho thibile kammoho ka pula

ho thibile kammoho

ho thibile ka pula

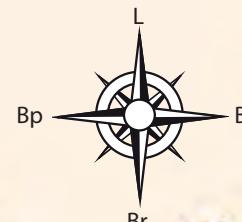
ho thibile kammoho ka lehlwa

lehlwa

diaduma

diaduma ka pula

ho moyo

Kapa Leboy

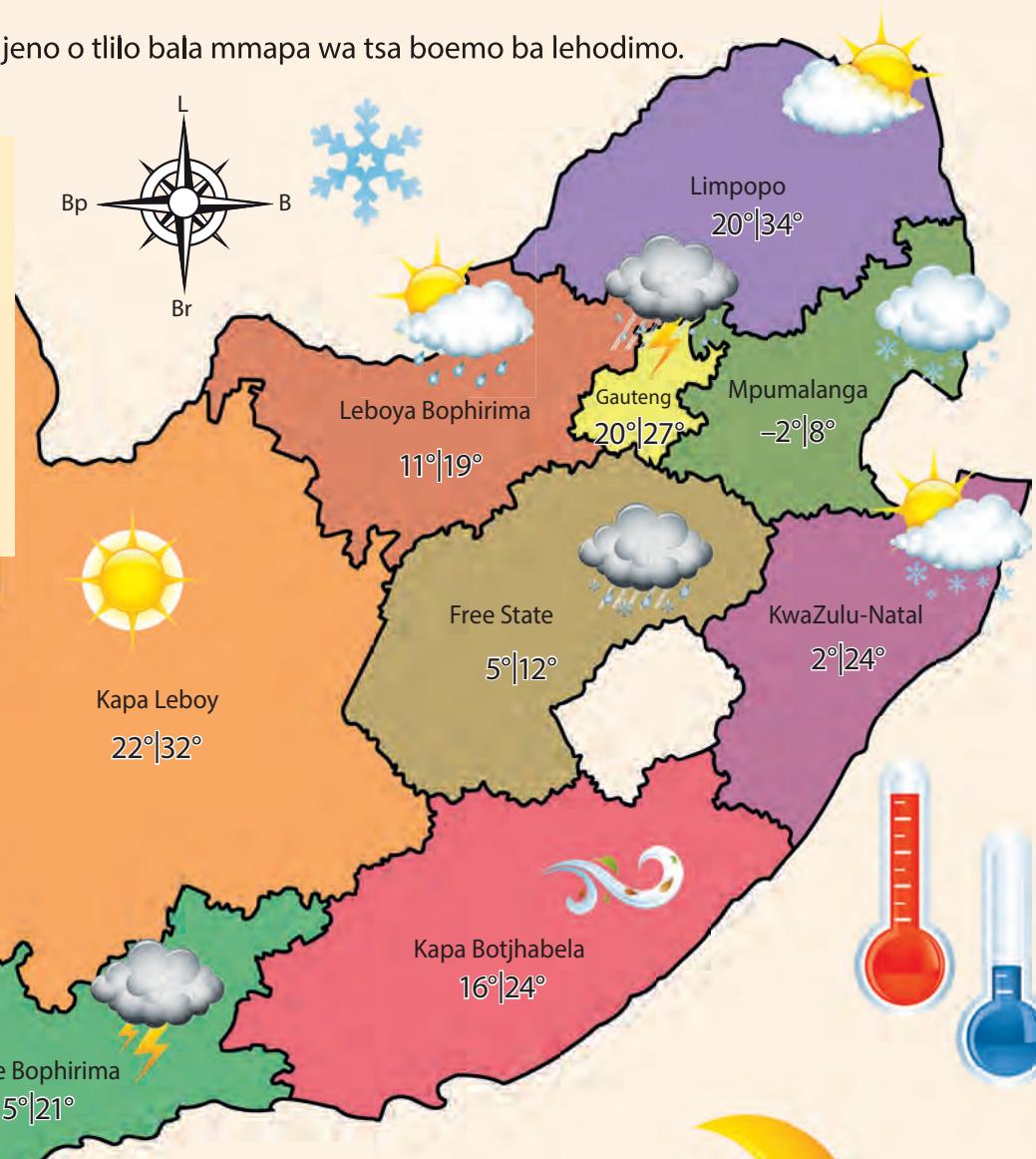
22°|32°

Kape Bophirima

15°|21°

MMAPA WA BOEMO BA LEHODIMO

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Sheba mmapa wa tsa boemo ba lehodimo e be o araba dipotso tsena.

Na boemo ba lehodimo bo feela bo le jwalo porofenseng ya heno?

Boemo ba lehodimo bo jwang porofenseng tse ding? E nngwe ya diporofense ha e na ho le letho ka ha e le porofense ya hao.

Gauteng	
Limpopo	
Mpumalanga	
KwaZulu-Natal	
Free State	
Kapa Bothabela	
Kapa Bophirima	
Kapa Leboya	
Leboya Bophirima	

Ke mefuta efeng wa diaparo oo batho Kapa Botjhabela ba tla o aparang boemong bona ba lehodimo?

Ke kae moo boemo ba lehodimo bo leng bottle? Hobaneng ha o re jwalo?

Ke kae moo boemo ba lehodimo bo leng bobe ka ho fetisa? Hobaneng ha o re ho jwalo?

Bolela tempereitjhara tse tlase le tse hodimo porofenseng ka nngwe.

Tempereitjhara e tlase ya	Profensi le tempereitjhara e	Hodimo ya profensi
Gauteng		
Limpopo		
Mpumalanga		
KwaZulu-Natal		
Free State		
Kapa Botjhabela		
Kapa-Bophirima		
Kapa Leboya		
Leboya Bophirima		

TEACHER: Sign

Date

Tekolo ya ho qetela ya boemo ba lehodimo

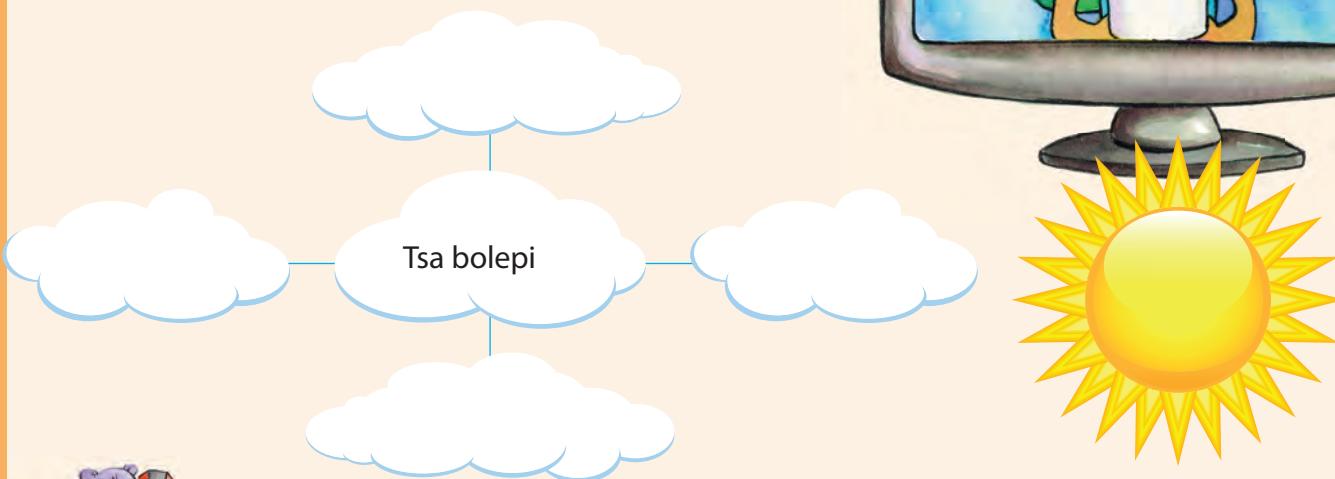

Ha re ngoleng

Akanya eka o ilo etsa kgaso ya tsa bolepi telebesheneng ka tshebediso ya mmapa leqepheng 64.

Ngola seo o tla se bolela ka porofense ka nngwe. Etsa qeto hore na o tla qala ka mmapa-hodimo kapa tlase? O tla ngola tatelano ya mabitso a diporofense jwang? O tla ngola tatelano ya dintlha tsa bolepi jwang? Pele, etsa moralo wa seo o tlilo ho se bua.

Ha re ngoleng

Jwale ngola pehelo ya hao ya tsa bolepi. Kopa motswalle ho e bala le ho e lokisa ha ho hloka hala.

Ha re ngoleng

Etsa sedikadikwe leetsing mme o thale mola tlasa lehlalosi polelong ka nngwe. Bolela hore lehlalosi le hlalosa mokgwa oo ketso e etsahalang ka ona, moo ketso e etsahalang, kapa nako eo ketso e etsahalang ka yona.

Astrid o tsamaile e sa le nako ka ha ho ne ho bonahala eka pula e tla na.

Sefefo sa lehadima se qadile bosiu.

Letolo le lehadima di bile teng ho isa metsotsong e leshome.

Pula e nele tsatsi lohle maobane.

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo ka tshebediso ya mabitso kgopoloo ana.

lerato	lehloyo	sebete	sebete	katleho
--------	---------	--------	--------	---------

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo ka lentswe ka leng.

Mose(ho noka kapa lewatle)

Ha lentswe le le leng le na le meeleo e mengata ,re re sena ke "polysemy".

Mohlala ke ona:

Mose(seaparo)

Mme o noka dijo tseo a di phehileng.

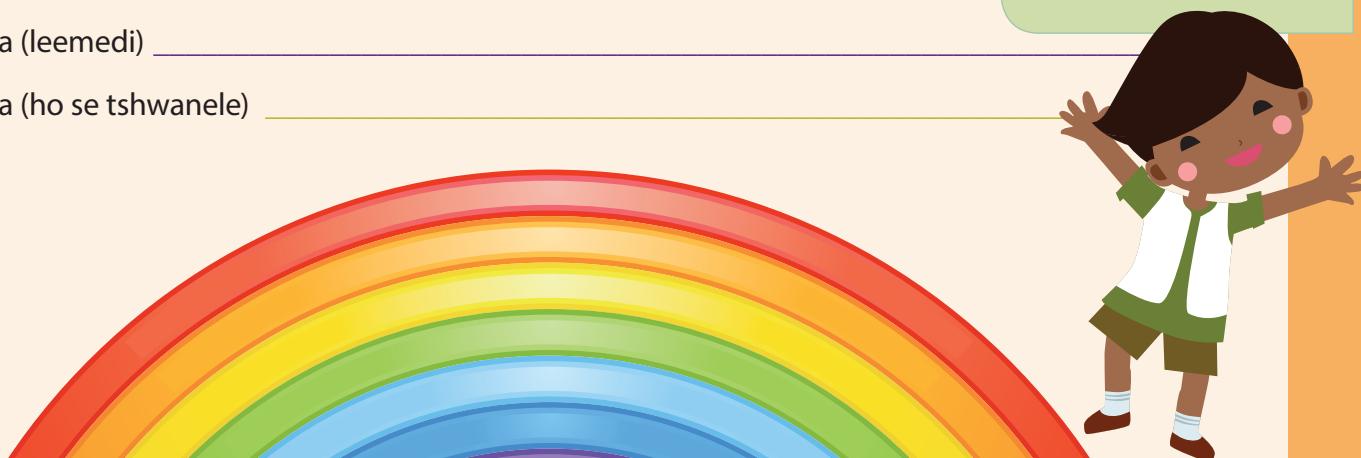
Bona(ketso)

Badisa ba tshela noka ha ba ya meraka.

Bona(leemedi)

Rona (leemedi)

Rona (ho se tshwanele)

Legephehlahlobo

NKA

bua ka le ho tshwantshisa tshomo		
re hedi le ho bala tshomo		
araba dipotso tse tobileng hodima tshomo		
bona seo tshomo e leng ka sona hodima seholoo		
bona poeletsomodumo le mantswe a ngolwang ka ho tshwana empa meeleeo e fapane		
Nka hlalosa kamoo ditshwantsho di matlafatsang kutlwisiso		
bona medumo eo diphoofofolo di e etsang		
ntsha maikutlo		
bona tshebediso ya ditsejana		
nyalanya meeleeo ya dipolelwana ho mantswe		
sebedisa tjhate ho lokisetra serapa se hlalosang		
ngola dipolelo hape ho puopehelo		
bopa dipotso ho tswa pehelong		
bolella seholpha sa ka pale		
bona taba ya seholoo, baphetwa ba seholoo, moo pale e etsahalang teng le thuto ya pale		
nyalanya mantswe le meeleeo ya oona		
ngola serapa se hlalosang		
nyalanya maele le meeleeo ya oona		
ngola thothokiso ya phoofolo ke sebedisa tshwantshanyo		
bua ka pale sebopethong sa khathunu		
kgutsufatsa pale		
sebedisa mmapa wa mohopolo ho lokisa le ho ngola tshomo		
kopanya dipolelo ka tshebediso ya makopanyi		
sebedisa maemedi bakeng sa mabitso		
bona mabitso a tlwaelehileng le sekao ho		
nyalanya dipolelwana le meeleeo ya tsona ho etsa tshwantshanyo		
sehele mantswe a nepahetseng a ngolwang ka ho tshwana empa moeleeo o fapane		
bolela hore dipolelo ke makalo/kgotso kapa taelo		
ngola serapa hape ke sebedisa matshwao a nepahetseng		
ngola dirapa tse pedi ke sebedisa mahokedi		
bua ka boemo ba lehodimo le tlelaemete		
bala sengolwa ka boemo ba lehodim		
araba dipotso tse tobileng hodima sengolwa		

neha sengolwa seholoo		
nyalanya mantswe le meeleeo ya oona		
etsa mmapa wa kelello ka boemo ba lehodimo		
sebedisa mmapa wa moeleeo ho ngola serapa ka boemo ba lehodimo		
bona maetsi le malatodi ho dipolelonolo		
fetolela dipolelo ho lekgatthe letlang		
kopanya dipolelo ka tshebediso ya makopanyi		
toloka setshwantsho wa boemo ba lehodimo		
sebedisa ditshwantsho ho bontsha sesosa le ditlamorao		
sebedisa ditshwantsho ho latellisa tlhahisoleseding		
ngola dirapa hodima ditshwantsho		
ngola dipolelo ke sebedisa mantswe a ngolwang ka ho tshwana empa		
moeleeo o fapane		
hlahisa maikutlo		
ngola serapa ke hlahisa maikutlo		
bona digerante		
nyalanya ditshwantsho le dintho		
bona lengolo dipolelo ke sebedisa maemedi		
ngola dipolelo ke sebedisa maetsisamodumo		
mamela kgaso ya tsa bolepi mme ka iketsetsa kgaso ya ka		
bala mmapa wa boemo ba lehodimo		
araba dipotso ka mmapa wa boemo ba lehodimo		
lepa boemo ba lehodim		
hlophisa sengolwa		
bona maetsi le mahlalosi polelong		
ngola dipoleloke sebedisa mabitsokgopololo		
ngola dipolelo ke sebedisa mantswe a peletwang ka ho tshwana empa meeleeo e fapane		

Tema 7: Mefuta e fapaneng ya dipale

Dipale Kotara 4: Dibeke 1 - 2

97 Setswalle se senyehileng 70

O bua ka ho ba le bukatsatsi
O bala pale ho tswa ho bukatsatsi.
O araba dipotso tse itseng ho hlaha paleng.
O akanya hore ke sengolwa sefe.
O lepa tlhahisoledsing.
O amanya tlhahisoledsing maemong a hae.

98 Ho ngola bukatsatsing ya ka 72

O nyalanya dikapolelo le meeleo ya wona.
O etsa mmapa wa mohopolo ho lokisetsa ho ngola bukatsatsi
O ngola bukatsatsi.
O bona mabitso, makgethi le mahlalosi dipolelong.

99 Ho sesisa maghubung a hlaha 74

O bua sehlopheng ka dipapadi tsa kantle le tsa ka tlung.
O bala lengolo ka ho sesisa ho tloha Kapa ho ya Khairo.
O araba dipotso tse itseng hodima serapa.
O lepa tlhahisoledsing.
O fana ka mabaka a karabo.
O bona diphapang pakeng tsa lengolo la semmuso le leo e seng la semmuso.
O nyalanya mantswe le meeleo.

100 Ho buisana le Carven 76

O lokisetsa lengolo a sebedisa mmapa wa kelello
O ngola lengolo.
O kenya maemedi bakeng sa mabitso.

101 Pale e kgutshwane 78

O bua le sehlopha sa hae ka mmino.
O tshwantshisa pale.
O bala pale.
O nyalanya mantswe le meeleo ya wona.
O araba dipotso tse itseng hodima pale.
O araba dipotso ka baphetwa, mookotaba le moralo.
O hlahisa maikutlo.
O neha pale sehlooho.

102 Ho ngola ho monate 80

O ngola lengolo.
O hlophisa lengolo.

O sebedisa maemedi dipolelong.
O ngola serapa hape ka matshwao a puo a nepahetseng.
O arola lenseswe ka dinoko tsa ona.

103 Kotara e ntjha ya sekolo 82

O bua sehlopheng sa hae ka ho boela sekolong.
O bala pale ka ho boela sekolong.
O araba dipotso tse itseng hodima pale.
O ngola kgutsufatso ya pale.
O hlahisa maikutlo.
O a lepa.

104 Ho ngola tshekatsheko 84

O ngola tshekatsheko ya pale a sebedisa foreimi.
O bona moetsi le moetsuwa dipolelong.
O ngola polelo a sebedisa polelwannahlahosi.
O kgetha lenseswe bakeng sa polelwana.
O beha mantswe ho ya ka alefabete.

Sengolwa se rutang Kotara 4: Dibeke 3 - 4

105 Dinkwe 86

O bua ka serapa sa diphoofolo kapa zoo.
O bala sengolwa le faele ya dinnete ka dinkwe.
O araba dipotso tse itseng ka dinkwe.
O hlaola tlhahisoledsing.
O fana ka mabaka a dikarabo tsa dipotsi.
O bona sepheo sa sengolwa.
O araba dipotso tse lenaneng.
O hlalosa moevelo wa sekapolelo.

106 Haholwanyane ka ho ngola ka taba ya nnete 88

O bona phapang pakeng tsa nnete le kgopolo.
O bona nnete le kgopolo lenaneng la lenaneo.
O ngola ka phoofolo e hlaha a sebedisa foreimi.
O sebedisa puo e nepahetseng.
O fetola mahanyetsi ho mahlalosonngwe.

107 Tlaleho ya koranta 90

O kgutsufatsa le ho bala taba ya koranta.
O phethela karete ya dintlhla.
O bala taba ya koranta.

O araba dipotso hodima taba.
O bua ka sehlooho sa taba.
O hlaola taba ho fumana tlhahisoledsing ya nnete.
O nka qeto hore ke serapa sefe se kgutsufatsang taba.
O nka qeto ka kamano pakeng tsa taba le setshwantsho.

108 Ho kwetlisa ho ngola tlaleho ya koranta 92

O ngola tlaleho ya koranta a sebedisa foreimi.
O kopanya dipolelonolo ho etsa dipolelomararane a sebedisa makopanyi.

109 Ho nyolohela Table Mountain 94

O bua ka Table Mountain.
O bala bukana ka Table Mountain.
O nyalanya mantswe le meeleo ya wona.
O bala serapa mme o araba dipotso hodima sona.
O hlahisa maikutlo.

110 Haholwanyane ka thaba 96

O lokisetsa tlaleho ka Table Mountain.
O ngola tlaleho ka Table Mountain a sebedisa foreimi.
O taka mmapa.
O bona lebitso, polelwannahlahosi.
O ngola serapa hape a kenya ditlhaku tse kgolo.
O arola lenseswe ka dinoko.

111 Ho ya serapeng sa diphoofolo 98

O bua ka Kruger National Park.
O bala atikele makasineng ka ho etela Kruger National Park.
O araba dipotso ka atikele.
O bona nnete le kgopolo
O araba dipotso hodima mmapa.
O bona moevelo wa sekapolelo.

112 Ka ho latela mohlala 100

O ngola tlaleho a sebedisa foreimi.
O bona dipolelo tsa maemedi.
O sebedisa mahlalosonngwe.
O bona dipolelo tsa dikao.
O ngola dipolelo a sebedisa mantswe a bitswang ka ho tshwana le maetsisamedumo.

Setswalle se senyehileng

Ha re bueng

Buisanang dihlopheng tsa lona.

O na le bukatsatsi? Haeba o na le yona bolella sehlopha sa hao hobaneng o na le yona. Ha o se na yona bolella sehlopha sa hao hobaneng.

Ha re baleng

Bala pale ena ho hlaha ho *Diary of a Wimpy Kid-Hard Luck*, ka Jeff Kinney.

Labone

E se e le dibeke tse pedi nna le eo e neng e le motswalle wa ka, Rowley Jefferson, re bile le ntwa ya pele e kgolo. Ho bua nnete, ke ne ke hopola hore ha jwale o tla be a se a ile a **kgutla a hahaba ho nna**, empa seo ha se a etsahala.

Hantlentle ke qala ho ngongoreha, hobane haufinyana sekolo se a qala, mme haeba setswalle sena se **kgutlela maemong a sona**, se seng se tshwanetse ho etsahala ka potlako. Haeba kannete ho fedile ka Rowley le nna, **ho tla ba hobe** hoba re ne re na le setswalle se setle.

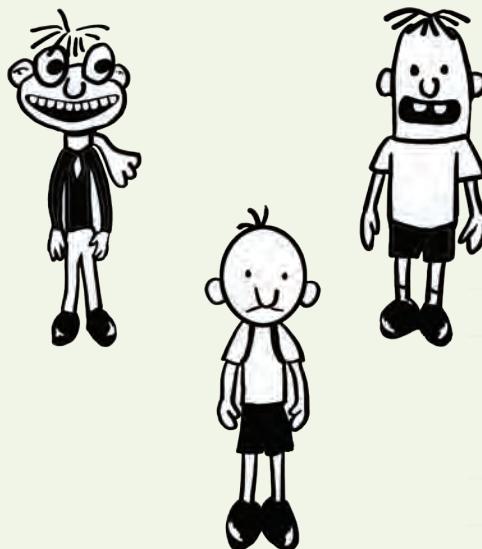
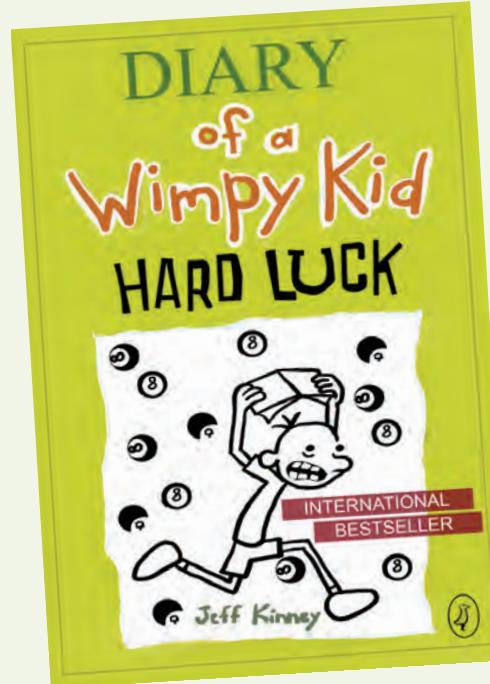
Ha e le mona setswalle sa rona e **le taba ya maobane**, ke tla tlameha ho batlana le motswalle e mong hape e motjha. Bothata ke nako e tla beng e senyehile ka setswalle sa ka le Rowley. Ha ho eo ke mo nahanang ya ka nkang sebaka sa hae.

Bao ke ba nahanang ha jwale ke Christopher Brownfield le Tyson Saunders. Empa e mong le e mong wa bona o na le mathata a hae. Matsatsing a ho qetela a Lehlabula ke ne ke ntse ke na le Christopher, haholo hobane o hohela batho ho yena. Empa ke motswalle wa nakwana e seng selemo ho pota. Tyson o lokile ebile re rata dipapadi tsa video tse tshwanang. Empa re fapano dinthong tse ngata hoo ke ipotsang hore na nka kgona ho ba le yena nako yohle.

Ngwana e mong ya se nang motswalle ke Fregley, empa ke mo tlositse kgale hore e ka ba motswalle wa hlooho ya kgomo.

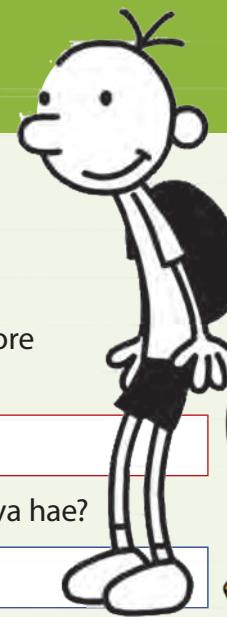
Le ha ho le jwalo ke **siile monyako o butswe hannyane** bakeng sa Rowley, hore haeba a ka a kgutla. Empa haeba a batla ho boloka setswalle sena o tlameha hore a etse ho hong ka potlako.

Lebaka ke hobane kamoo ditaba di leng ka teng a **ke ke a kgahlisa** othobayokerafing ya ka.

Ha re ngoleng

Sengolwa sena se hlaha bukatsatsing. Ngola dintho tse pedi tse bontshang hore sengolwa sena se hlaha bukatsatsing.

Mongodi o tshwenngwa haholo ke eng ho ya ka se ngotsweng bukatsatsing ya hae?

Greg, eo e leng mongodi wa bukatsatsi, o nahanne hore Rowley o tla kopa tshwarelo empa ha ho a ba jwalo. Hobaneng o nahana hore ha a kopa tshwarelo ho Greg?

Greg o bolela ka ba bang bao a nahangan hore e ka ba metswalle empa o nahana hore ha ba na ho loka. Hobaneng a nahana hore a ke ke a ba motswalle le mang kapa mang wa bona?

Na ke sengolwa sa semmuso kapa seo e seng sa semmuso?

O nahana hore sena se tla tsamaya jwang ho Greg? Ngola serapa seo e ka bang ngolo ya Greg bukatsatsing.

Na o kile wa ba le bothata ba ho lwana le motswalle wa hao e moholo? Ngola serapa o bolele se ileng sa etsahala.

Ho ngola bukatsatsing ya ka

Ha re ngoleng

Taka mola ho nyalanya dipolelwana tse
hlahang sengolweng le meeleo ya tsona.

kgutla a hahaha

kgutlela maemong

ho tla ba hobe

taba ya maobane

monyako o butswe hannyane

a ke ke a kgahlisa

ha ho no ba hotle

monyetla wa ho kgutla

ho qeka

moo ho tshwanetseng

ho tla senyeha

e fedileng

O tlilo ngola ka hara bukatsatsi ya hao, empa pele
o tlilo etsa tokiso ya tsona.

Ha re ngoleng

O tlo ngola ka matsatsi a mararo. Ya pele ke setswalle se senyehileng; ya
bobedi o ngola kamoo o ileng wa ikutlwa kateng; ya boraro o tla bolela seo
o ilo se etsa ka taba eo. Se lebale ho neha sengolwa ka seng letsatsi.

Etsa mmapa wa kelello ho lokisetsa ho ngola bukatsatsi.

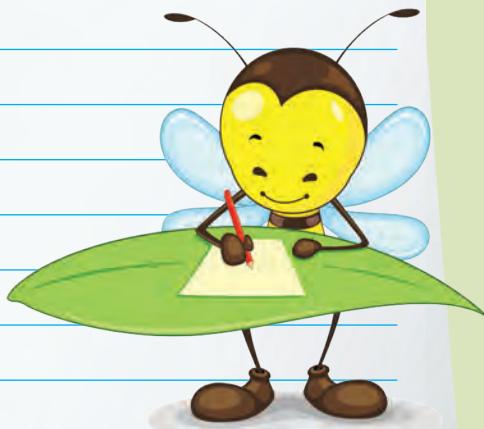
Ho ngolwa ha bukatsatsi

Ha re ngoleng

Sebedisa mmapa wa hao wa kelello ho ngola bukatsatsing ya hao. Ha o se o ngotse kopa motswalle wa hao ho e hlahloba le ho e hlophisa ha ho hlokeha. Jwale ngola hantle ka makgethe leqepheng lena.

Ha re ngoleng

Balang dipolelo tsena. Polelong ka nngwe etsetsa lebitso sedikadikwe, sehela lekgethi mola mme o khalare lehlalosi ka mmala o mosehla.

Kotara e ntjha e a qala haufinyana.

Motswalle wa ka wa hlooho ya kgomo o dutse heso.

Funnu Fregley o tsamaya butle.

Ho molemo hore Rowley a etse se seng ka potlako.

Ntwa ya pele ya Greg e nkile nako e telele.

Ho sesisa maqhubung a hlahla

Ha re bueng

Bua le mphato wa hao ka dipapadi tsa ka ntle le katlung.

Buisanang ka dipapapdi tseo le di bapalang lefatsheng le tseo le di bapalang metsing.

Na o ka rata ho sesisa seketswana? Bolela hobaneng.

Ke boleng bofe boo o tlamehileng hore o be le bona ha o batla ho sesisa seketswana?

Dumela Alba

Hang dilemong tse tharo pehiso ya Cape to Cairo e a tshwarwa. Selemong sena ke ile ka seseng sa diketswana! Ha ke tsebe kapa ke o bolelletse, ntatemoholo e ne e le motshwasi wa dihlapi mme ntate ke seahi sa dikepe. Kahoo dikepe esale e le karolo ya bophelo ba ka. Ha ke sa le monnyane re ne re na le sekepe se sennyane, mme ntate o ne a re isa Zeekoevlei. Ka tsatsi le leng ka bona bana ba sesisa ka bo bona mme ka tseba hore ka tsatsi le leng ke tla sesisa ka bona.

Jwaleka ha ke se ke hodile mme ke le matla kgale ke kenela diphehiso mme ke hlola tse ngata tsa tsona. Feela ha mokapoteni wa seketswana sa ho ya Cape to Cairo a ntetsetsa a mpotsa hore na nka rata ho ya le yena, ke ne ke sa kgolwe lehlohonolo la ka! Leeto e ne e le sehlohlolo sa bophelo ba ka.

Pehiso e ne e le ntle! Letsatsi ka leng ho ne ho etsahala se seng se thabisang. Re bone ditsuonyana tsa didolfini le hlapi e fofang. Bosiu bo bong di ne di le ngata hore di re thule-thuu!

Ke ile ka ba le lefu la lewatle hang feela-letsatsing la pele-mme ke ne ke tshohile hang feela leetong, ha ho ne ho na le sefeso se tshabehang metsi a phahametse hodimo haholo-bophahamo ba moaho o mekato e mmedi.

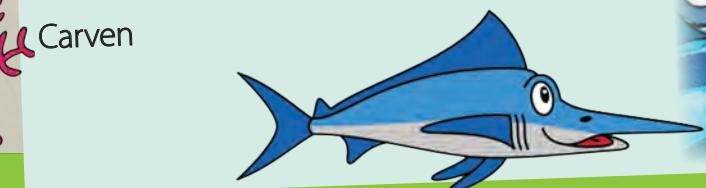
Re ne re le seketswana sa bobedi ho fihla Rio de Janeiro, mme re ne re tshetse lewatlehadi ka matsatsi a leshome le metso e mehlano.

Ke ne ke le maswabi ha re fihla hae kaha e ne e le pheletso ya nako e monate haholo. Empa ke nahana hore ke ne ke thabetse ho boela ke bona lefatshe hape.

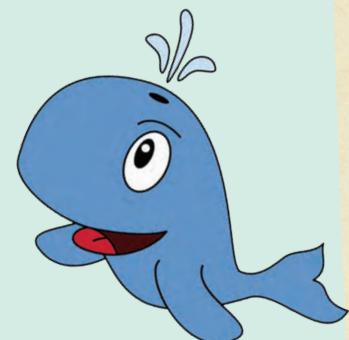
Le ha e le mona ke itokisetsa Makgaola kgang-a Lefatshe, ke tshepa hore re boela re bonana hape haufi.

Ka thabo

Carven

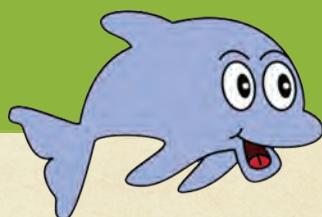
Ha re baleng

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Peiso ya Cape to Cairo e tshwarwa makgetlo a maka?

Na peiso e a ratwa? Fana ka mabaka a karabo ya hao.

Hobaneng Carven a ile a kgahlwa ke ho sesisa?

Carven ha a bolele dilemo tsa hae ha a kenela peiso. O nahana hore o ne a le mokae?

Na Carven o hlwahlwka ho sesisa? Fana ka mabaka a karabo ya hao.

Ke peiso efe eo e bileng sehlohlolo sa bophelo ba hae?

Ke dintho dife tse pedi tse kgahlileng haholo tse etsahetseng seketswaneng?

Na lengolo lena ke la semmuso kapa la setswalle? Fana ka mabaka a mararo bakeng sa karabo ya hao.

Ha re ngoleng

Nyalanya mantswe a fifaditsweng le meeleo ya wona jwalo ka ha a sebedisitswe lengolong la Carven. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinaring ya hao.

sehlohlolo	seha mola	ho etsa ho bonwa	ho ba karolo	hatella
phahama	ho ya hodimo	ho tlala	ho nona	maqhubu
lefua lewatle	hantle	hlatsa	kgena	ho kudiswa ke lewatle
pehiso	ho phehisana	lehlakore	ho sesa	kgahlano

Ha re ngoleng

Inahane o le Alba. Ngola lengolo o arabe Carven. Lengolong bolella Carven kamoo o labalabelang ho kopana le yena le ho utlwa haholwanyana ka leeto. Mmolelle seo o neng o se etsa ha a le siyo, empa haholo mmolelle ka puisano ka radio le TV eo o mo lokiseditseng yona ha a fihla hae le seo a tshwanetseng ho se lokisa bakeng sa tsona.

Hopola hore ke lengolo la setswalle mme le tshwanetse ho utlwahala jwalo.

Pele lokisa lengolo la hao. Ka morao ho tokiso eo kopa motswalle wa hao ho hlahloba le ho o thusa ho le lokisa moo ho hlokahalang. Jwale ngola ka makgethe bukatshebetsong ena.

Lengolo le yang
ho Carven

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsena hape. Kenya maemedi a nepahetseng mantsweng a sehetsweng mela. Sebedisa maemedi a ka tlaase.

yena

yena

rona

tsona

yena

Mokapotene Petersen o hopotse hore Mokapotene Petersen a ka hapa pehiso ya *Cape to Cairo*.

Ke polishitse mehwele ya monyako wa borase hore mehwele ya monyako wa borase e benye.

Ke teane le Samson seketswaneng mme ke mo ratile Samson.

Samson le nna re hlatswitse dijana hoba Samson le nna re ne re le mosebetsing wa kitjhene.

Kei le ka ikamahanya le mme hore mme a se ke a tshwenyeha ka nna.

Ha re bueng

Bo-Kaap e hokae? Ha o sa tsebe botsa titjhere ya hao kapa o ye laeborari ho fumana hore e hokae.

O natefelwa ke mmino? O natefelwa ke ho mamela mmino wa mofuta ofe?

O nahana ho bohlokwa ho ithuta ha o se o tswile sekolong? Bolela hobaneng.

O batla ho ithuta eng ha o se o tswile sekolong? Bolela hobaneng.

Ha o se o badile pale e ka tlase, e tshwantshise le sehlopha sa hao. Qeta hore ke dikarolo dife tsa pale tseo o batlang ho di sebedisa. Ha o e tshwantshisa hopola ho tadima babohi mahlong mme o iponahatse o kgodisa. Se lebale ho latellisa diketsahalo tsa pale ka nepo.

Mong Banjo e ne e le monna e molelele, e mosesane ka lebala le fifetseng le moriri o bosweu ba lehlwa. Lebitso la hae la nnete e ne e le James John McCloyd. Ntate wa hae le ntatemoholo wa hae e ne e le disesisi bobedi mme mme wa hae e ne e le wa leloko la Malay.

Ba ha MacCloyd ba ne ba dula ntlong ya diphasusi tse tharo mmileng wa Chiapinni Bo-Kaap.

Ha ntate wa James a ne a le lewatle mme wa hae o ne a hlokomela ntlo le ho nnetefatsa hore o hlwekile, o phela hantle e bile o thabile mme o ya sekolong ka mehla.

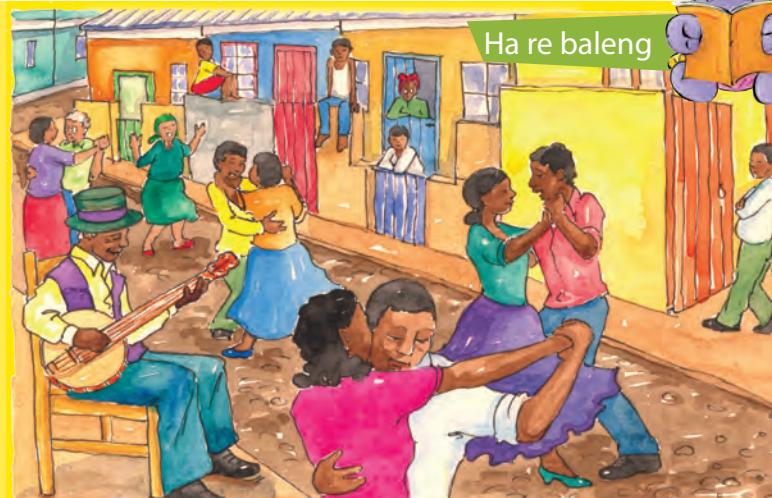
Ha James a sa le motjha, ntate wa hae o ile a mo rekela banjo. E ne e na le hlooho e tjhitja, molala o molelele, le dikgwele tse nne. Kamehla ha ntate wa hae a fihla hae ho tswa lewatle o ne a ruta mora wa hae hore e bapalwa jwang.

Mafelong a beke, baahi bana ba Malay ba bannyane ba ne ba kopana mmoho. Ho ne ho ba le motjeko le pina mme James o ne a bapala banjo ya hae. Ya eba rammino ya hlwahlwa. Ha a qala ho bina le ho bapala bohle ba ne ba hlollwa, mme ha a qeta ba ne ba opa mahofi ba hoeletsa e ka lengelo le qete ho ba bapalla.

Ha a le 12, batho ba qala ho mmitsa Banjo, mme a tsejwa e le Banjo bophelo bohle ba hae. "Ha ke qete sekolo se phahameng ke tla ya yunivesithi," a bolella mme wa hae. "Ke batla dikiri ya mmino."

Empa tsietsi ya hlaha. Ntate wa Banjo a shwa mme a tlameha ho ya sebetsa ho thusa mme wa hae. Yaba mme hae o a shwa. Banjo a qeta ka ho ya lewatle. A boloka tjhelete ya hae mme a ithuta banjo ya hae ha feela a kgona. Kamora dilemo tse hlano a kgutlela hae, a qeta kereiti ya 12 sekolong sa batho ba baholo mme a ya yunivesithi ho ithuta mmino.

Ha a ntse a ithuta, a fana ka dithuto tsa mmino le ho ruta batho ba hodileng le batjha ho bala le ho ngola. A tuma hohle mme batho ba tla ho yena bakeng sa dithuto tsa mmino ho hlaha dikarolong tsohle tse fapaneng.

Ha re baleng

Banjo o fumane dikiri ya hae ya mmino ha a le dilemo tse mashome a mararo. Thuto ya hae e ikgethileng e ne e le *Classical guitar*, empa banjo ya dula e ntse e le lerato la hae la pele. O ne a ka tsamaya a hlwella Signal Hill mme a bapale banjo ya hae a dutse hodima jwang bo botala. O shwele ha a le dilemo tse mashome a robong a metso e mmedi-monna ya thabileng, ya kgotsofetseng.

Ha re ngoleng

Taka mola ho nyalanya mantswe a fifaditsweng le meeleo ya wona.
Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinareng ya hao.

Ha re ngoleng

lebala
tsietsi
hlollwa
hlwahlwa
mahofi

ho opa diatla
hlahetseng ka mahetla
ho boha ntho e ntle
mmala wa letlalo
ketsahalo e bohloko

Mohale paleng ena ke mang? _____

Ke mang ya phetang pale? Etsetsa karabo ya hao ka tlaase sedikadikwe.

Banjo Mme wa hae Motho wa boraro- motho e mong ya tsebang Banjo

Bolela hobaneng o nahana jwalo.

Pale e etsahala hokae? Na mongodi o entse tulo eo e kgolehe? O entse seo jwang?

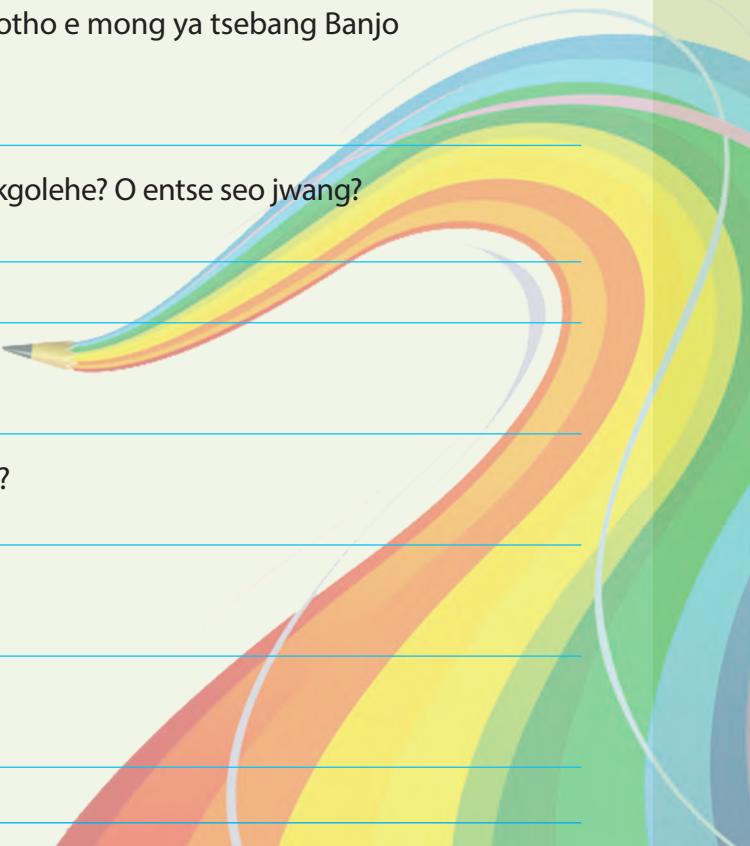
Moralo wa pale ke ofe? Ho etsahalang?

Kgohlano kapa bothata ke bofe? Na ho na le tharollo?

Bolela hore mohale o phonyoha jwang mathateng.

Na o natefetswe ke pale? Bolela hobaneng.

Neha pale sehlooho. _____

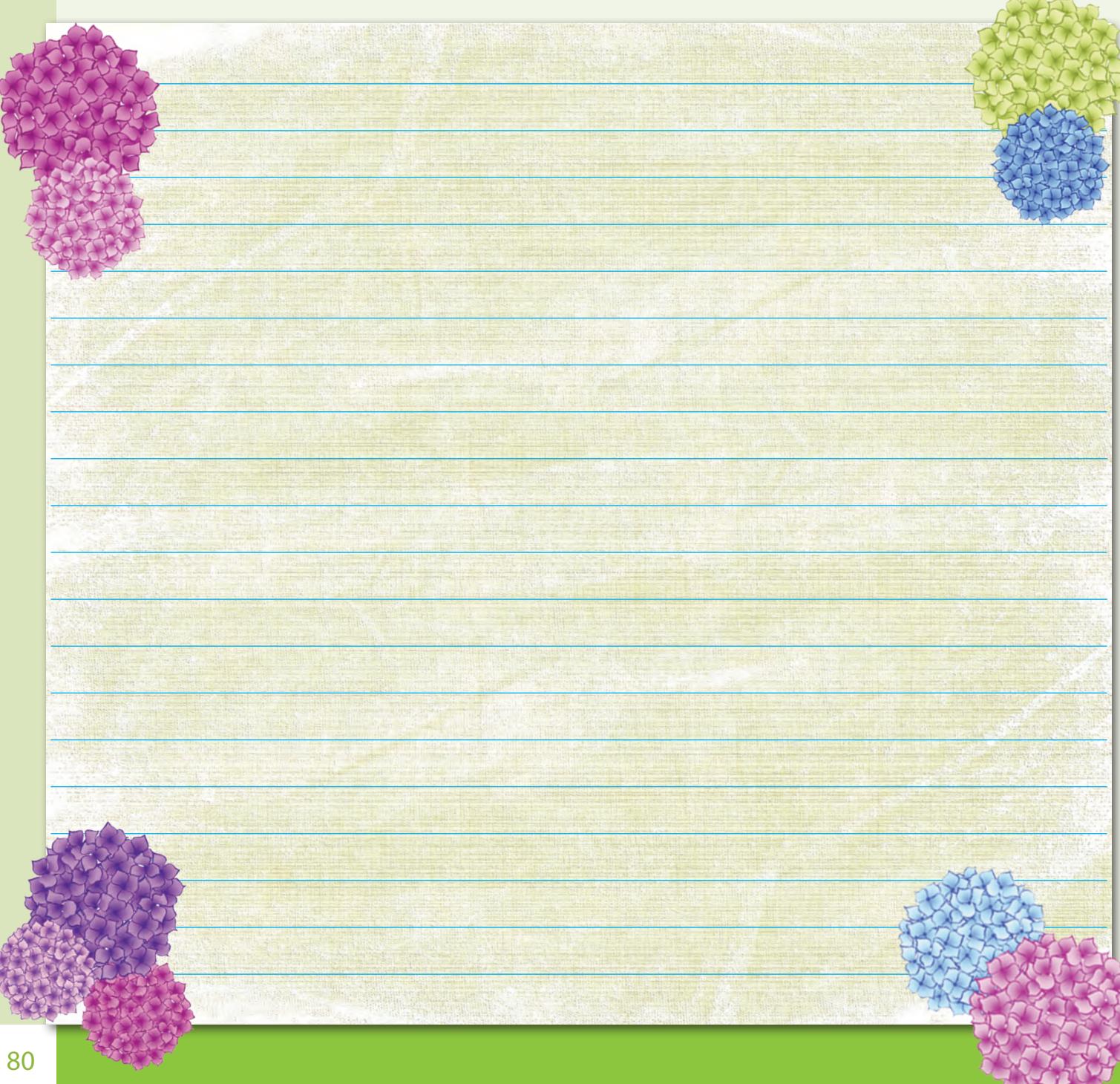
Ha re ngoleng

Nahana e le hore Banjo o o nehile dithuto dilemo tse ngata mme le se le le metswalle e meholo. Ha a e shwa, o qete ho ngolla lengoko la hae lengolo o ba bolella seo Mong Banjo a o etseditseng sona. Ngola lengolo. Ha o qetile kopa motswalle ho le bala mme a lokise diphoso moo ho hloka halang.

Serapeng sa pele hhalosa kamoo o saretsweng kateng ke ho hloka halala ha hae.

Serapeng sa bobedi le sa boraro, hlakisa hore ke sefe seo Mong Banjo a se entseng se mo etsang hore a ikgethe tjena ho wena le ho ba bang ba bangata.

Serapeng sa ho qetela, bua ka seo a se fihlelltseng le hore hobaneng wena le setjhaba le tla mo hopola.

Ha re ngoleng / Sebedisa mahlalosi ana ho phethela serapa sena.

motseng

hoseng

ka moy
wa hae

jwanng

bohloko

yunivesithing

ka thabo; nako le nako

Mong Banjo a bapala banjo ya hae [red box]. A lets ka [green box] ohle. O ne a rata

ho bapala a dutse [pink box]. Kamora lefu la batswadi ba hae a ya dikepeng ka moy o

[orange box]. O ne a rata ho thusa ba bang hore le bona ba fihle [purple box]. Batho ba

sarelwa [teal box] ha a hlokahala. Empa thuto tsa hae tsa sala [red box] wa habo mme

bole ba ne ba bina dipina tsa hae [blue box] ba mo hopola.

Ha re ngoleng

Ngola serapa sena hape o kenya ditlhaku tse kgolo moo ho hlokahalang.

mong banjo o ne a dula chiapinni kapa bophirima. lebitso la hae la nnete e ne e le james johnmcclloyd mme mme wa hae e ne e le wa leloko la malay. mong banjo o ne a se a hodile ha a ithuta mmino yunivesithing. le ha ho le jwalo o ne a ntse a rata ho bapala banjo ya hae signal hill.

Ha re ngoleng

Arola mantswe ana ka dinoko tsa wona mme o opele lentswe le lentswe.

Mohlala: le/ba/la: dinoko tse tharo

mafelo a beke _____	hangata _____
yunivesithi _____	tsietsi _____
tsebahala _____	kgotsofetse _____

Ha re bueng

O ikutlwa o le jwang ha o kgutlela sekolong? O thabile kapa o hloname?
O ikutlwa jwang ho ba tlelaseng ya titjhere e ntjha? O lebelletse eng
haholo?

Ha re baleng

E ne e le letsatsi la pele kamora phomolo. Kgwedi yohle ya phomolo monate.
Empa Pulane, Thabo le Boitumelo ha ba a sarelwa ho kgutlela. Ba ne ba thabile.
Boraro ba bona ba ne ba eme lebaleng la dipapadi ba tadima mabala a sekolo. Ha ho
se fetohileng. Sekolo sa poraimari sa Hudson se ne se ntse se tshwana le mehleng.
Moaho wa sekolo o ne o tsofetse o le mosootho. Boemo ba makoloi bo bonnyane bo
ne bo tletse makoloi a matitjhere. Dihlahla hodimo le motsheo ho mabala a dipapadi
di ne di ntse di fifetse di tshosa sa mehleng. Athe lebala la dipapadi lona le ne le
tshwauwe e le la bolo, le le malala a laotswe bakeng sa papadi ya pele ya kotara.

“Re qala papadi kgefutsong ya hoseng?” ho botsa Lily.

Zack le Khal ba oma dihlooho.

Zack o ne a le mokgutshwane, ka moriri o fifetseng o moloho o tiileng. Zack o ne a le
molelele a le sefahleho se sesesane.

“Ho lokile, ke tatile,” ho rialo Zack.

“Le nna,” Khal o a dumela.

Lily a tlosa moriri wa hae o mmala o mosweu sefahlehong sa hae. “Ke nako re sa bapale
bolo ya maoto,” o realo.

Le jwale e bile nako e telele. Nako e telele haholo.

Sekolo sa bona se ne se le setsing sa motsehadi. Kgutlotharо ya lefatshe moo se neng
se le teng e ne e na le mmila o maphathaphathe ka lehlakoreng le leng, le diporo tse
mmalwa mahlakoreng a mang.

Diterene di ne di duma di feta sekolong letsatsi lohle.

Sebaka sa motse moo Lily le ba bang ba neng ba dula se ne se ahuwe ka tsela eo ho
neng ho se sebaka sa mabala le phaka. Ho ne ho se sebaka sa bolo. Sebaka seo bana ba
neng ba ka bapala bolo e ne e le mabaleng a sekolo feela.

Zack a pikitla matsoho a hae mmoho mme a botsa, “Na le bone $4+4$ ela e ntjha” Maddie,
motswalle e moholo wa Thabo a hoeletsa, “Ke ya hae-ya titjhere wa rona e motjha! Na
le se le mmone?”

Bohle ba tsitsinya dihlooho.

“Tjhee, o tlamehile hore e be o di shebile ha a kganna $4 + 4$,” ho tjho Zack feela ha
tshepe ya sekolo e lla.

"Re tla utlwa kopanong," ho tjho Lily." E a qala ka mora metsotswana."

Yaba metswalle e mene e leba sekolong ba tletse tshepo ka kotare e ntjha le titjhere ya bona e ntjha.

(Ka Tom Palmer)

Bala pale e ngotsweng ke Tom Parker hape. Neha pale sehlooho.

Ha re ngoleng

Ke eng seo metswalle e mene e natefelwang haholo ke ho se etsa?

Na ba kgonne ho bapala bolo matsatsing a phomolo? Bolela hore hobaneng.

Bana ba ne ba dula pela seporo sa terene. Hobaneng o nahana hore sena se bile boima?

Na o nahana hore ho ne ho le bobebe hore bana ba utlwe se rutwang sekolong?
Bolela hobaneng.

Zack, Lily le Khal ba ne ba fapanie jwang?

Ngola kgutsufatso ya pale ka dipolelo tse ka bang tharo.

Bana ba ne ba lebelletse ho bona titjhere ya bona e ntjha. O nahana hore titjhere e ne e le jwang?

Ha re ngoleng

O kopuwe ho sekaseka buka ya Tom Palmer. Ngola tshekatsheko ya hao tlasa dihlooho tsena. Ha o qetile ho e ngola kopa motswalle ho e hlophisa.

Tshekatsheko ya buka

Pale e ka

Bana ba bane ba natefelwa ke

Ke ratile/ha ke a rata pale ena hobane

O bale/se bale buka ena hobane

Ha re ngoleng

Sehela moetsi le moetsuwa mola polelong ka nngwe.

Bana ba bane ba rata ho bapala bolo.

Matitjhere a emisa dikoloi tsa bona boemelong bo bonyenyane ba dikoloi.

Titjhere e motjha o kganna 4 x 4.

Bana ba ile phuthehong hang ba fihlile sekolong.

Bana bohole ba dula pela seporo sa terene.

Ha re ngoleng

Ingolle dipolelo tsa hao o sebedisa mantswe ana.

ena

eo

tsena

tseo

Ha re ngoleng

Qetela dipolelo tsena. Sebedisa maetsi
a ka masakaneng.

Polelo e nang le pehelo e bitswa
polelopehelo. E ka qala ka ntle le
ha kapa haeba.

Mehlala: Noha e tla ntoma haeba
ke e atamela.

Noha e tla ntoma ntle le ha ke sa
e atamele.

Mohlala:

Dijalo di tla shwa

(metsi)

Dijalo di tla shwa **ha o sa di fe metsi.**

Bana ba ke se bapale bolo

(kwetswe)

Zack ha a tsebe ho rarolla bothata

(thuso)

Bana ba ke ke ba feta dihlahlolo

(bala)

Ntle le ha dikolo di butswe

(bapala)

Lebala la dipapadi le seretse

(pula)

Ha re ngoleng

Kgetha lentswe le lokelang bakeng sa polelo ka nngwe.

haufinyana

hona jwale

hobane

hloka

kaapele

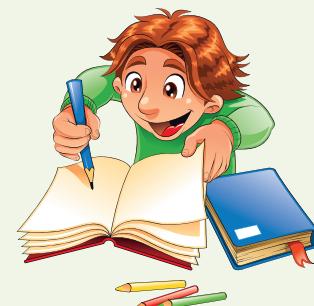
dipalopalo

setjhabatjhaba

mothomotho

didietsa

morearea

Ha re ngoleng

Beha mantswe ana ka tatellano ya alefabete.

bolo	beha	bina	besa	botsa	bana
bula	boi	bonolo	bapala	bela	busa

Ha re bueng

Na o kile wa ya serapeng sa diphoofolo kapa zoo? Bolella seholpha sa hao ka serapa kapa zoo.

Ke mang ya hlolang ntweng, tau kapa nkwe? Tjhee, haeba boholo bo na le seabo nkwe e tla hlola. Ke hobane dinkwe ke tsona tse kgolo ho ba ha katse. Di hola ho fihla dimitara tse 3,5 ka bolelele mme di bekga 304 kg. Dinkwe ha di kgolo feela, ebile di lebelo. Di ka matha ka lebelo la dikilomitara tse 64 ka hora sebaka se sekgutshwane mme di ka qhoma hodimo ho fihla dimitara tse 9. Sena se bolela hore di na le ho qhomela ho kotsi. O keke wa nahana hore phoofolo e kgolo, e lebelo, e bohale tjena e hloka thuso hore e phele, empa ho jwalo. Dinkwe ke diphoofolo tse kotsing.

Di kotsing ka lebaka la batho ka tsela tse pedi: ho di tsoma le ho senya moo di dulang.

Dinkwe di tsomelwa matlalo a tsona le ditho tsa tsona, tse etsang tjhelete. Batho ba bang China le dinaheng tse ding tsa Eshia ba dumela hore ditho tsa nkwe di na le matla a ho fodisa. Hape di tsomelwa ho itlosa bodutu. Ho bolela hore batho ba tsoma dinkwe bakeng sa monate wa ho tsoma le ho bolaya.

Batho ba sentse le moo di dulang-moo di kgonang ho iphidisa. Hodima moo meru e tlositswe ho aha dipolasi le dimaene. Dinkwe di hloka lefatshe le lengata ho phela. Nkwe e tona e hloka 100 km² hobane dinkwe di bourella moo di dulang mme di phela ka bonngwe. Ka lebaka lena haho bobebé hore di hlokomelehe hoba lefatshe ha le yo bakeng sa dinkwe tse ngata. Ho leka ho tshireletsa dinkwe.

Ha re baleng

TABA YA NNTE

- Palo e ka bang halofo ya madinyane a dinkwe ha a phele ho fetu dilemo tse pedi.
- Madinyane a dinkwe a siya bommawona ha a le dilemo tse ka bang pedi.
- Seholpha sa dinkwe se bitswa seholpha.
- Dinkwe tse tshweu di mmalwa haholo. Peo e di etsang tshweu e fumanwa feela ho 1 ya 10 000 ya dinkwe.
- Dinkwe hangata di tsoma ka bonngwe, bosiu.
- Katleho ya ho tsoma ha tsona e ka tlaase ho ho 10%.
- Dinkwe di ka tlola bophahamo ba 9m. Ho dinkwe tse ngata tse ruuweng ho fetu tse phelang hilaha.

Ha re ngoleng

Hlaola serapa le tlhahisolededing e ho taba ya nnete ho araba dipotso tsena.

Dikwena di hola hakae?

Di bekga bokae?

Di ka matha ka lebelo le lekae?

Nkwe e tona e hloka lefatshe le lekae hore e phele? _____

Madinyane a dinkwe a tlohela bomma ona neng? _____

Jwale bala sengolwa ka hloko mme o arabe dipotso tsena.

Ngola mabaka a mabedi ao dinkwe di a tsomelwang.

Sepheo sa mongodi se seholo ka ho ngola atikele ena ke sefe? Tshwaya karabo ya hao.

- Ho neha babadi tlhahisoleding e hohelang ka dinkwe
- Ho susumetsa babadi ho thusa ho tshireletsa dinkwe
- Ho halosetsa babadi hore hobaneng ha palo ya dinkwe lefatsheng e le kotsing

Hobaneng dinkwe di lahlehetswe ke bodulo ba tsona ba tlhaho?

Hobaneng o nahana hore dinkwe di a tsongwa?

Hobaneng ho le boima ho tshireletsa palo ya dinkwe?

Ke sefe sa dipolelo tsena seo e leng kgopololo?

- Dinkwe di ka hola bolelele ba maoto a leshome le motso o mong.
- Ho tshireletsa dinkwe tse hlaha ho bohlokwa.
- Batho ba beile boteng ba dinkwe tse hlaha kotsing.

Ke efe ya tse latelang e hhalosang hantle lenseswe "..." le sebedisitsweng serapeng sa ho qetela?

- Ho boloka diphoofolo ka ho di beha dizoo
- Ho kgutlisetsa diphoofolo tse hlahetseng zoo tlhahong Hhalosa sekapolelo"...".

Ke efe ya tse latelang e itshetlehileng hodima tlhahisoleding e sengolweng?

- Diteko tsa ho tshireletsa dinkwe di na le le katleho e itseng, empa ho na le ditshitiso tse ngata.
- Diteko tsa ho tshireletsa dinkwe di hlolehile nako e fetileng, empa ho na le lebaka la ho tswella pele ho leka.
- Diteko tsa ho tshireletsa dinkwe di atlehile hoo di seng di se kotsing.

Ha re ngoleng

Bongata ba tlhahisolededing atikeleng ena ka dinkwe ke nnete.

Ha o ngola sengolwa sa tlhahisolededing o tshwanetse ho tseba hore na seo o se ngolang ke nnete kapa kgopololo.

Tadima lenane lena la lenaneo mme o qete hore na ke taba efe eo e leng nnete le efe eo e leng kgopololo.

	Nnete	Kgopololo
Sebopoho sa nkwe		
Moo di dulang		
Seo di se jang		
Meno a tsona		
Dinkwe ke diphoofolo tse tshosang		
Mefuta e fapaneng ya dinkwe		
Dibapadiswa tsa dinkwe ke tseo ke di ratang		

Ha re ngoleng

Bala sengolwa sena.

Ho se hlakise le ho ja haholo ho hobe ho rona. O tshwanetse ho tsamaya bonyane hora ka letsatsi. Ho se hlakise ho ka baka mathata a matshwafo, mathata a pelo, le botenya. Ha o ja “hamper” mme o sa hlakise o ka kula haholo. Ho bohlokwa ho ja diporotheini, dikhabobaedereiti, ditholwana le meroho letsatsi le letsatsi. Tjhokolete ha e a lokela ho jewa, mme dipompong le dinomaphodi di kotsi bakeng sa meno a hao.

Sehela dipolelo tsohle tseo e leng dinnete mola. Etsetsa polelo e entsweng hore e utlwahale eka ke nnete empa e le kgopololo sedikadikwe.

Hobaneng mongodi a e kentse?

Na o nahana hore bohole ba tla dumellana le mongodi? Ngola dipolelo tse pedi o bolela hore o nahana eng.

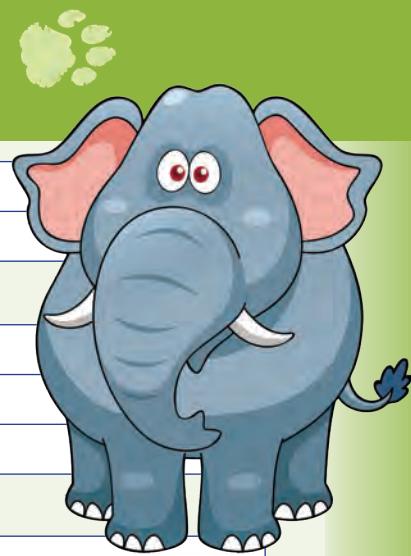

Ha re ngoleng

Kgetha phoofolo e hlahla e o kgahlang. Fumana haholwanyana ka yona mme o ngole ka yona o sebedisa dihlooho tsena:

Setateamente se akaretsang (mohl. “Ditlou hangata di fumanwa morung.”)

--

Boleng: (mohl. "Di na le mokadi o molelele.")

Ditlwaelo le boitshwaro (mohl. "Ditlou di tlwaetse ho phela e le mehlape.")

Seo di se jang (mohl. "Di ja mahlare.")

Ha re ngoleng

Fetola mantswe a sehetsweng mela o sebedisa e nngwe ya mahlalosonngwe ana, a tobileng ebole a kgahleha ho feta empa a ntse a na le moevelo o le mong.

kgolohadi

dikgoka

phema

lelapeng

Iwantsha

Dinkwe ke tse tonanahadi lelokong la katse, mme di tsebahala ka boholo ba tsona le dikgoka. Dinkwe di phela di le nnotshe. Di matla mme di tsoma bosiu. Di nka leeto la dimaele tse ngata di batlana le tshepe, fariki ya naheng, le diphoofolo tse ding tse kgolo. Dinkwe hangata di qoba batho, empa tse ding di a senyeha mme di hlasele batho.

Ha re ngoleng

Ho hlaho mantsweng a ka tlaase, kgetha lehlalosonngwe bakeng sa lenseswe ka leng le tafoleng. A ngole tafoleng tla "Mahlalosanngwe". Jwale kgetha mahanyetsi (mantswe a moevelo o hananang le oo) mme o a ngole tla "Mahanyetsi".

tlwaelehole

kgolo

kaapele

butle

nnyane

omme

mongobo

sewela

fokola

matla

kakaretso

kwaletswe

Lentswe	Lehlalosonngwe	Lelatodi
buletswe		
kgafetsa		
metsi		
fokola		
lebelo		
dikgoka		

Ha re ngoleng

Fumana atikele makasineng kapa koranteng e o kgahlang haholo mme o tle le yona sekolong. Bolella tlelase hore atikele e bua ka eng ebe o ba balla yona. Jwale kopa tlelase ho o neha dintlha bakeng sa kgutsufatso le ho bala.

Tlatsa karete ena ya matshwao bakeng sa barutwana ba bang sehlopheng.

KGUTSUFATSO	Kgabane	Hantle	Hloka thuso
Selelekela	Selelekela se bolela hore atikele e bua ka eng.		
Dikahare	Boteng ba tlhahisolededing bo nepahetse mme bo ka atikele.		
	Pehelo e sheba bamamedi.		
Pehelo	O a utlwahala ha a bua mme o sebete.		
	Ho bala O bala hantle ka ho hlaka.		
Ho bala	O tadima pele ha a ntse a bala.		
	O tadima hodimo ha a ntse a bala.		

Ha re baleng

Ntja ya setswall e emela monga yona ho ya hae

Amir Plume

Mantaha, 2 Phato

India, Dhaka- Ntja ya setswall e sesitse dinoka tse tharo, ya tsamaya dikilomitara tse 13 mme ya etsa tebello beke ka ntle ho teronko moo monga yona a neng a kwalletswe, koranta e boletse kajeno.

Ha Sohrab Ali a ne a tshwarwa, ntja ya hae e ile ya sesa ka mora seketswana se neng se mo isa teronkong ho tshela noka ya pele, ho tlaleha koranta ya Independent Sungbad.

Mosesisi wa seketswana o lekile ho tshosa ntja ka ho e kgalemela le ho e hoeletsa, empa ya nna ya sesa. Teronkong ntja ya ema beke ho fihlela monnga yona a tsamaya, ka di 21 Phato, ho tlaleha koranta.

"Ntja e ne e lla kgafetsa kantle ho heke, empa e ne e tsoka mohatla ha e bona Ali, monnga yona kantle ho heke," koranta e boletse. Ali o ne a arolela ntja halofo ya dijo tsa hae ha ho ne ho kgoneha.

Ali o ne a tshwerwe ka phoso motsaneng o thoko wabo wa Nakia, seterekeng sa Sherpur, 130 km leboyabophirima ho Dakha, ho bolela koranta. Ha a lokollwa teronkong o ile a kgoba matshwafo.

Ntjae, eo lebitso la yona le sa nehelawang, ya bohola ka thabo mme ya nyeka maoto a Ali ha tswa, e le monna ya lokolohileng ebile ya thabileng.

Ha re ngoleng

Na o hopola hore sehlooho sa atikele ke se loketseng? Bolela hobaneng.

Hlaola atikele ho fumana tlhahisolededing e latelang:

Ntja e sesitse dinoka tse kae hore e be le monnga yona? _____

Ntja e tsamaile dikilomitara tse kae? _____

E emetse monnga yona nako e kae kantle ho teronko? _____

Atikele e ngotswe neng? _____

Ke mang ya ngotseng atikele? _____

O nahana hore ntja e ne e le Afrika Borwa kapa naheng e nngwe. Fana ka mabaka a karabo ya hao.

Ke serapa sefe se kgutsufatsang atikele hantle- sa pele kapa sa ho qetela? Bolela hobaneng.

Setshwantsho se tshehetsa seo atikele e leng ka sona jwang?

Ke lentswe lefe ho aa a ka tlaase le hlilosang hantle taba ya sehlooho ya atikele?

bonnete

botshepehi

ho thusa

mosa

Ha re ngoleng

Nyalanya dipolelo ka ho le letshehadi le dipolelo
ka ho le letona.

etsa tebello

mo isa

lokollwa teronkong

tsoka mohatla

motse o thoko

motse e hole le e meng

ya isa mohatla kwana le kwana

ya emela monga yona

yam o lebisa

ya lebela mme ya emela monnga yona

Ha re ngoleng

Sehlooho

Ntja ya setswalle e emela monnga yona

Seka-Mola

Amir Plume

Mantaha, 2 Phato

Mola

Dhaka, India- Ntja ya setswalle e sesitse dinoka tse tharo, ya tsamaya dikilomitala tse 13 mme ya etsa tebello ka ntle ho teronko moo monnga yona a neng a kwalletswe, koranta e boletse kajeno.

Tataiso

E hohela thahasello ya mobadi. E nehelana ka tlhahisoleseding ya bohlokwa.

E hlahisa taba

E araba dipotsa tsena: kae, neng, eng, hobaneng, mang.

Ha Sohrab a tshwarwa, ntja ya hae e ile ya sesa ka mora seketswana se neng se mo isa teronkong sa tshela noka ya pele, ho bolela koranta ya Independent Sungbad.

Mosesisi wa seketswana o lekile ho tshosa ntja ka ho e kgalemela le ho hoeletsa, empa ya nna ya sesa. Teronkong, ntja e eme ho fihlela monnga yona a lokollwa beke ka morao, ka 21 Phato, koranta e tlalehile.

Qots
E tlatsetsa
Tjantjello
Ya botho

"Ntja e ne ella kgafetsa ka ntle ho heke, empa e ne e tsoka mohatla wa yona ka thabo ha e bona monnga yona, Ali a le motsheho ho heke ya teronko", koranta e boletse. Ali o ne a arolela ntja ya hae halofo ya dijo tsa hae ha a kcona.

Ali o ne a tshwerwe ka phoso motsaneng o ka thoko ho wabo wa Nakia, seterekeng sa Sherpur, 130 km leboya bophirima ba Dhaka, ho bolela koranta. Ha a lokollwa o ile a kgoba matshwafo.

Mokotaba

Ntja, eo lebitso la yona le sa nehelanwang, e ile ya boholka ka thabo mme ya nyeka maoto a Ali ha a tswa a tsamaya, e le monna ya lokolohileng mme ya thabileng.

Ha re ngoleng

O ilo ngola tlaleho ya koranta. Tlaleho ke ka baithuti ba bokella tjhelete bakeng sa se molemo.

Tadima di noutsu tse fanweng ka hodimo paleng ya ntja, mme o nnetefatse hore tlaleho ya hao e na le dintho tsohle tse moo. Phethela kgutsufatso e latelang.

Sehlooho se hohelang mobadi mme se akaretsa pale

Seka-mola se kenyelletsang le lebitso la mongodi

Mola-sebaka o o bolellang moo pale e qalang le moo e etsahalang

Mokotaba (Mmele) e ngolwang boemong ba motho wa boraro, o fana ka dintlha tsa bohlokwa (ya bohlokwa pele), le dinnete tse ngotsweng ka tsela e hlakileng (Ngola mantswe a selelekela a mmele mona)

Serapa se nang le qots e etsang hore pale e be le botho

Ha re ngoleng Ngola tlaleho ya hao ya koranta mona. Qala ka ho ngola sehlooho.

Ha re ngoleng

Kopanya dipolelonolo tsena ho bopa dipolelomararane.
Sebedisa mantswe a ka masakaneng.

Ntja ya setswalle e sesitse dinoka tse tharo. E ne e batla ho latela monnga yona. (hobane)

Mosesisi wa seketswana o lekile ho tshosa ntlo. O ne a sa batle ha ntja e ba latella. (kaha)

Monna o ne a le teronkong. O kgonne ho fepa ntja ya hae. (empa)

Ntja e bohotse ka thabo. Monna o tsamaya teronkong. (hoba)

Ha re bueng

Na o kile wa ba Table Mountain kapa wa bala ka Table Mountain? Na o kile wa palama koloi ya kheibole? Ha ho le jwalo

bolella seholpha sa hao hore ho jwang. Le ha o so ka o ba Table Mountain, o nahana hore o ka kgonha ho bona eng hodimo moo?

Ha re bueng

Bala bukana ena ka Table Mountain.

Koloi ya kheibole e tla ho isa qhoweng ya Table Mountain ka metsotsos e ka bang 5. Tseleng ho ya hodimo , o se o ntse o **Iatswa** seo o tla se fumana pele.

Bofatshe ba koloi bo **bidakolohang** bo o dumella ho bona mahlakore ohle ho tloha ha o tloha fatshe thabeng. Hang ha o fihla hodimo, o ka natefelwa ke ho boha dimakatso tsa motse tlaase.

Dimela le Diphoofolo

Table Mountain e na le mefuta e fapaneng e fetang 1 460 ya dimela ebile ke **Sebaka sa Botjhaba sa Lefatshe**. Tse ding tsa dipalesa di kenyelletsa Cape Fynbos, dimela tse fumanwang feela Kapa.

Ho na le **bongata** ba bophelo ba diphoofolo thabeng. O ka bona didasisi habonolo, dinoko, ... dinoha tse fapaneng le dirurubele tse ngata.

Ho hahlala ka tataiso

Ho na le ho hahlala ho laolwang ka tataiso habedi ka letsatsi. Sebaka sa ho kopana ke Seteisheneng sa Kheibole se Hodimo ka 10:00 le 12:00. Ho hahlala hona ho tla o nka 2 km ho iphaphatha le thaba. Ho na le dibaka tse ngata moo o ka bohang tjhebahalo e hlollang ya Cape Peninsula, Devil's Peak, Table Bay, Sea Point le Clifton. O ka bona le Lion's Head le Robben Island.

Ditshebeletso

Hodimo ha Table Mountain ho na le resetjhurento eo bareki ba ithusang bobona le sebaka seo o ka reko ka fumanang sa ho nwa, dijo tse monate le ho boha tjhebahalo.

Mabenkele a Cableway

Shop at top e fumanwa ntlaneng ya sethato ya lejwe e ahilweng hodima thaba. E na le dintho tse ngata tseo o ka di rekang tse nang le letshwao la Table Mountain ho tsona.

- Tlhahisolededing ya bahahlaudi e teng
- Diaparo le dimpho tse ikgethileng
- Difilimi le ditempe di teng

Dihora tsa ho sebetsa tsa Cableway

Mariha

Koloi ya pele hodimo- 08:30

Koloi ya ho qetela hodimo-17:30

Koloi ya ho qetela fatshe 18:00

Lehlabula

Koloi ya pele hodimo- 08:00

Koloi ya ho qetela hodimo- 20:30

Koloi ya ho qetela fatshe- 21:30

Koloi ha e sebetsa ha ho le moyo ho phema dikotsi.

Tefo

Mofuta	Ho kgutla	Hodimo feela
Ba baholo	R205	R105
Bana (tlasa dilemo 18)	R100	R53
Bana (tlasa dilemo 4)	Mahala	Mahala
Maqheku a Afrika Borwa (dilemo tse 60 ho ya hodimo) -ka kopo hlahisa ID (Labohlano feela)	R95	R50
Baithuti-ka kopo hlahisa karete ya baithuti (Labohlano feela)	R130	R68

Bakeng sa ho tseba haholwanyana ka sena tadima website ya Table Mountain: www.tablemountain.net

Ha re ngoleng

Taka mola ho nyalanya mantswe a fifaditsweng le meeleo ya oona.

o latswa
bidikoloha
dipalesa
bongata
tataiso

ho potoloha

ho utlwisa se seng

tletsetletse

laolwang

bophelo ba dijalo

Ha re ngoleng

Bala serapa hape mme o arabe dipotso tsena.

Sehela disetatemente tsohle tseo o nahana hore ke kgopolo mela. O lemoha eng ka tlhahisoleseding eo o e fuweng phamofoleteng?

Hang ha o le ka koloing na ho hlokahala hore o nne o tsamaye hore o bone mahlakore oohle? Hlalosa karabo ya hao.

Bolela dintho tse tharo tse ka kgahlang mohahlaudi ya etetseng Table Mountain.

Na Table Mountain e eme e le nngwe? Bolela hobaneng.

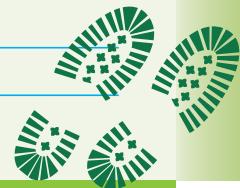
Hobaneng Table Mountain e bulwa nako e telele lehlabula ho feta mariha?

Dinako tsa tshebetso di bontsha hore o ka ya hodimo le tlaase kapa hodimo feela. Ha o ile hodimo o hopola hore o ka theoha jwang?

Ke neng o ke keng wa nka cableway ho ya hodimo Table Mountain? Hlalosa hobaneng.

O ka reka diaparo lebenkeleng la hodima thaba. Na o nahana hore o ka reka diaparo tsena kae kapa kae? Hlalosa karabo ya hao.

Se seng sa dibaka tsa bohlokwa tseo o ka di bonang o le Table Mountain ke Robben Island. Ngola mela e mmedi o bolele seo o se tsebang ka sehlekehleke sena.

Ha re ngoleng

O kopuwe ho ngola raporoto ka ketelo ya hao Table Mountain. Sebedisa tlhahisoleseding e bukaneng ho ngola raporoto.

Kenya tlhahisoleseding efe kapa efe eo o nahang hore e bohlokwa. Pele lokisetsa raporoto mme o e ngole o sebedisa dihlooho tse tlaase. Kopha motswalle ho e bala le ho e hlophisa pele o e ngola ka makgethe sebakeng se ka tlaase. Neha raporoto ya hao sehlooho. Kgetha e nngwe ya tse latelang kapa iketsetse sa hao.

Ka Table Mountain

Dintho tse kgahlang

Dinako tsa tshebetso le tefo

Qetellong, lebokoseng le se nang letho,
taka mmapa wa Afrika Borwa o bontsha
hantle moo Table Mountain e leng teng.

Ha re ngoleng

Arola mantswe ana ka dinoko tsa wona ebe o opela lenswe ka dinoko.

Mohlala: le/ba/la: dinoko tse tharo

potoloha

dutse

ngata _____

letshwao _____

setso _____

tlhahisoleseding _____

Ha re ngoleng

Sehela lebitso, dipolelwana kgethi le dipolelwana hlalosi dipoleng tsena mela. Ngola hore polelwana ka nngwe ke ya mofuta ofe (polewanabitso, polewanakgethi kapa polewanahlalosi).

Dimela tse ntle tse ngata di fumanwa Table Mountain.

Lesela la tafole hodima Table Mountain ke e nngwe ya mehlolo ya lefatshe.

Table Mountain e fumanwa Kapa Bophirima.

Kapa Bophirima ke porovinsi e nang le dibaka tse ntle tse hohelang.

Na o bona moshemane a tloha Table Mountain?

Ha re ngoleng

Ngola serapa sena hape o kenya
dithlaku tse kgolo moo ho
hlokahalang.

table mountain e kapa bophirima. o ka bona dinonyana tse latelang thabeng: tse mehatla e mekgubedu, manong, o ka boela wa bona dibaka tse latelang: cape peninsula, devil's peak, table bay, sea point le clifton.

Polewanabitso ke seholpha sa mantswe polelong a sebetsang jwaloka **lebitso**.

Mohlala: **Thabo** o ile toropong. (**Thabo** ke lebitso.)

Moholwane wa ka o ile toropong (**Moholwane wa ka** ke polewanalebitso.)

Polewanakgethi ke seholpha sa mantswe polelong se sebetsang jwaloka lekgethi.

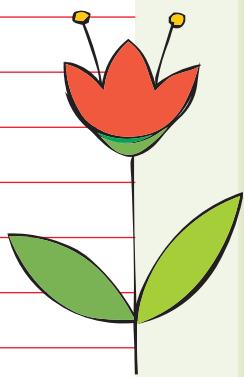
Mohlala: Thabo o **molelele**. (**Molelele** ke lekgethi).

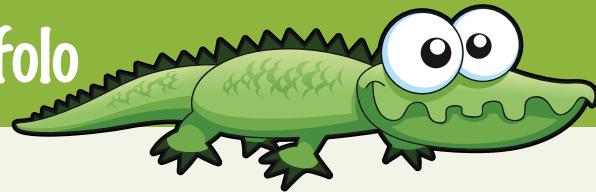
Thabo ke motho e molelele ka seemo. (**Molelele ka seemo**).

Polewanalehlalosi ke seholpha sa mantswe polelong se sebetsang jwaloka lehlalosi.

Mohlala: Ke dula **mona**. (**Mona** ke lehlalosi.)

Ke dula tlaase **moo**. (**Tlaase moo** ke lehlalosi.)

Ha re bueng

O tseba moo Kruger National Park e leng teng?

Na o kile wa ya Kruger National Park? Ha ho le jwalo bolella sehlopha ka leeto leo: bolela hore o dutse kampong efe mme o bone diphoofolo dife. Ha o so ka o ya, bolela hore hobaneng o rata ho ya le hore o rata ho bona diphoofolo dife.

Ha re baleng

Ho tsamaya phakeng

Ho hahlala Kruger National Park ka maoto ho fapane le ho kganna koloi!

Narina Smith o ile ka Olifants trail matsatsi a mararo ho re a be haufi le tshukudu le ...

"Ke sehlahla sa hao seo. Ha e kgoroха, o ya ka mora sona," ho seba Nicol Coetzee. Dipara tse robedi tsa mahlo tsa tona ka mora hae. Tshukudu e tshweu ya nna ya hlafuna jwang. Bohle ba ema ts!

Ke ntho e nngwe ha tshukudu e feta dimitara tse tharo ho tloha koloing ya hao, empa ha o e shebile e fula dimitara tse ka bang hlano ho tloha ho wena, mme o se na koloi ya hao jwalo ka seitshireletsi, maikutlo a fapane.

Kgopolو ya hore o ka futuhelwa ke tshukudu ya boima ba dikilogramo tse 2 500 e tshosa haholo.

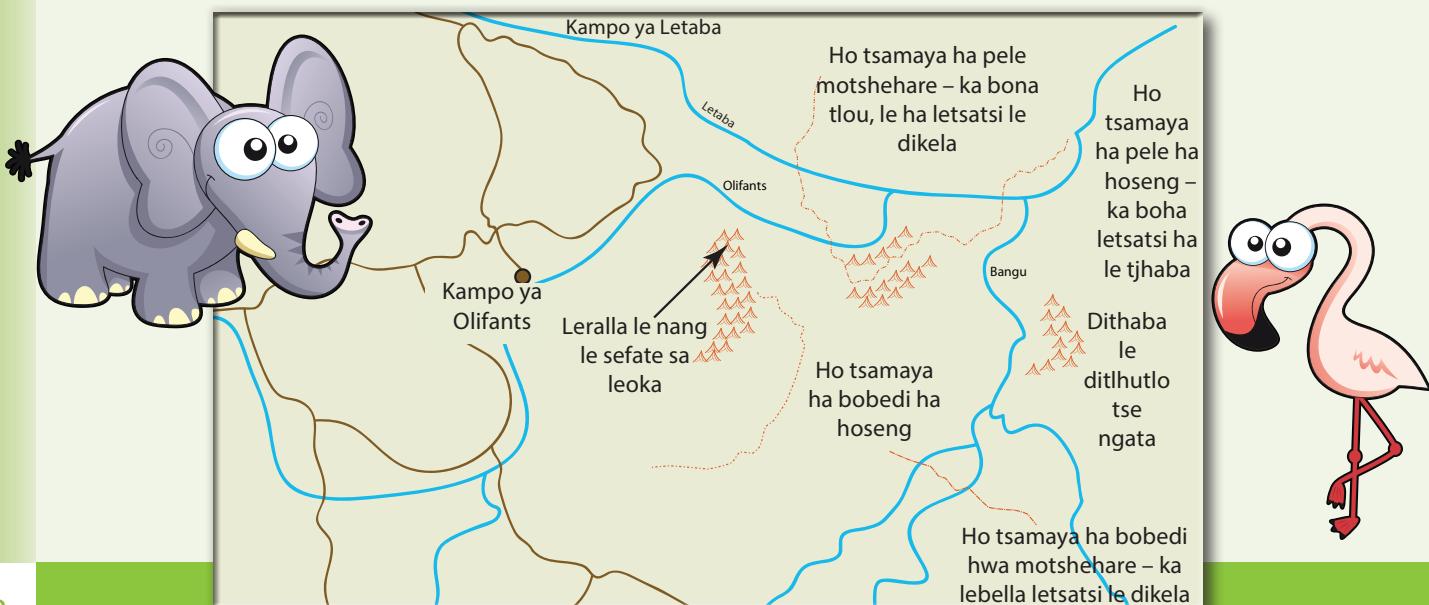
Lefatshe la reketla mme lerole la tlola ka morao ho tshukudu. Ha sebaka pakeng tsa rona le tshukudu se ntse se fokotseha, bohle ba thola mme ba ema ba thotse.

Ha Nicol le Tsambok-bobedi ba fofoneli ba mehlala- ba hoeletsa mme ba foka matsoho, tshukudu ya lemoha hore re batho, ya tshoha mme ya baleha.

Ke pono eo batho ba lorang ka yona.-Empa ba e tshaba-ha ba latela mehlala lefelleng.

Ho latela mohlala Kruger National Park e fana ka masiu a mararo o le mong morung. Ho na le dibaka tse jwalo tse supa, tse teetsweng ka thoko hore batho ba tsamaye ka maoto. Dikarolo tsena ha di so senngwe ke batho. E nngwe le e nngwe e na le kampo, e se nang dintho tse ngata empa eo motho a ka phomolang hantle ho yona.

Kampo ya Olifants Trail e mabopong a noka ya Olifants. Hoseng, pele letsatsi le tjhaba o tsoswa ke ho honotha ha ditshukudu. Motshehare o utlwa modumo wa dinonyana le dihomelankong.

Ha re ngoleng

Bala atikele ya makasini hape. Sehela karolo ya pale atikeleng mola ka bokgubedu. Jwale sehela dinnete tsohle mola ka bolou.

Polelwana "ho latela mohlala" e na le meeleo e mmedi. Moelelo wa pele "ho latela mohlala, ke ho etsisa e mong ya tsebang. "Moelelo wa bobedi "ho latela mohlala, ke ho sala diphoofolo morao ka ho tadima moo di tsamaileng kapa ho fofonela lephoka la tsona." Na o hopola hore matsatsi a mararo ao, a ho ba hara diphoofolo tseo a ne a le bonolo? Hhalosa karabo ya hao.

Tadima mmapa. Narina o bone tshukudu neng?

Ka mantswe a hao, hhalosa se ileng sa etsahala ha ba bona tshukudu.

Hobaneng o nahana hore ba ka thaba ba ba ba tshoha ha ba bona tshukudu e ba kgorohela?
O ka be o ikutlwile jwang?

Balatedi ba mehlala ba entseng ho tshosa tshukudu?

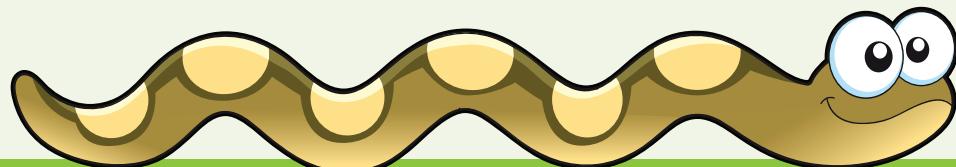
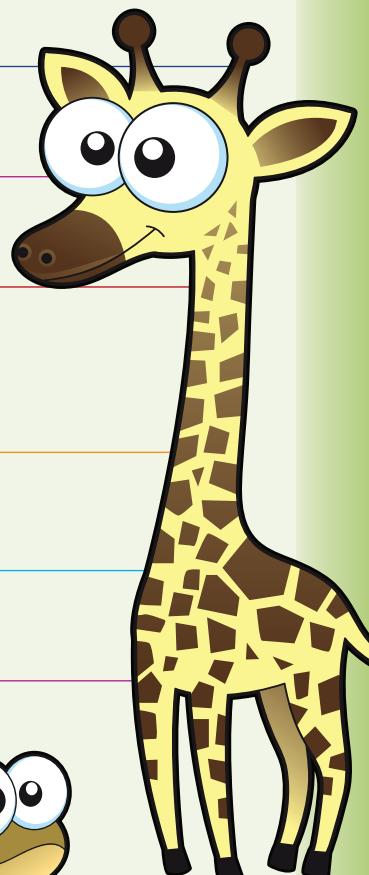
O nahana hore ba ne ba tla etsang ho ja tshukudu ya se ke ya baleha?

Tadima mmapa.

Kampo ya bona e ne e le pela noka dife tse tharo?

Ke sebaka sefe se setle ho bona diphoofolo?

Ba ile ba hloma kampo ya bona hokae?

Ha re ngoleng

O kopuwe ho ngola raporoto ka tatelo ya mohlala eo o ileng ho yona. Ngola raporoto ya hao tlasa dihlooho tse latelang:

RAPOROTO

Tlhaloso ya sebaka sa kampo _____

Ketsahalo ho tsamayeng _____

Tlhaloso ya diphoofolo tse bonweng _____

Tjhebo ya ho qetela _____

Ha re ngoleng

Sehela maemedi mela dipolelong tsena.

Ba dutse tlasa sefate.

Ba ile Kruger National Park hoseng.

Tshukudu e kgorohile ka pele.

Ba robetse masiu a mararo.

Ba tsamaile kamora dijo tsa mantsiboya.

Polelwana halosi e entswe ka lehlalosi le mantswe a mang.

Mohlala: O lapeng. "lapeng ke lehlalosi la sebaka; o lapeng ke polelwana halosi".

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsa hao o sebedisa mantswe ana, a modumo o tshwanang.

Medumotshwano
ke mantswe a bitswang
ka ho tshwana empa
meelelo e fapané.

thoba _____

thoba _____

noka _____

noka _____

Ha re ngoleng

O ja hore a tle a matlafale.

Ho bina ha hae ho a tshwenya.

Dulang fatshe!

Ba bala hore ba atlehe!

Ha re ngoleng

O hopola mantswe a medumo e tshwanang empa e sa ngolwe ka ho tshwana le e bitswang ka ho tshwana empa meelego e fapane? Ngola dipolelo ka mantswe ana.

betla

betla

motso

motso

senoko

senoko

Ha re ngoleng

Inahane o le leloko la sehlopha sa dikgang sekolong sa heno.

O kopuwa ho dumellana le taba ena: "Ho bohlokwa ho ba naheng."

O qeta ka ho tshetleha puo ya hao atikeleng ho matlafatsa kgang ya hao.

Hlahisa kgopoloo ya hao, empa pele lokisa puo ya hao. Sebedisa sebaka se ka tlaase.

Sekao ke eng?

Ke tsela eo re buang ka yona ho hlaha kamoo re leng kateng ha re bua. Ho na le dikao tse nne.

Re sebedisa sekaotaelo ha re bontsha taelo.

Mohlala: Tsamayang!

R e sebedisa sekaopeho ha re bolela taba.

Mohlala: Re sebeditse hantle.

Re sebedisa sekaohore ha re bontsha hore ho tshwanetse ho be le ditlamorao.

Mohlala: O bala hore a utlisise.

O bina hore ba natefelwe.

Leqephehlahlobo

NKA		
bua le sehlopha saka		
bala pale		
araba dipotso tse itseng hodima pale		
fumana hore pale ke ya mofuta ofe		
amanya tlhahisolededing le bophelo ba ka		
lepa tlhahisolededing		
nyalanya dikapolelo le mantswe ho meeleo ya wona		
rala mmapa wa mohopolo ho lokisetsa ho ngola bukatsatsi		
bona mabitso,makgethi le mahlalosi dipolelong		
bala lengolo		
fana ka mabaka bakeng sa dikarabo dipotsong		
bona phapang pakeng tsa mangolo a setswall le semmuso		
nyalanya mantswe le meeleo		
lokisa le ho ngola lengolo		
kenya maemedi bakeng sa mabitso		
tshwantshisa pale		
araba dipotso ka baphetwa, mmokotaba le moralo		
hlahisa kgopololo		
neha pale sehlooho		
ngola le ho hlophisa lengolo		
sebedisa maemedi dipolelong		
sebedisa ditlhaku tse kgolo		
arola mantswe ka dinoko		
ngola kgutsufatso ya pale		
ho lepa		
ngola tshekatsheko ho sebediswa foreimi		
bona moetsi le moetsuwa polelong		
ngola polelo ho sebediswa di		
kgetha lentswe bakeng sa polelwana		
beha mantswe ho ya ka alefabete		

bua ka sehlooho	
bala sengolwa le faele ya dinnete	
araba dipotso tse itseng hodima sengolwa	
hlaola ho fumana tlhahisolededing	
hlahisa kgopololo le mabaka a yona	
ho bona ntlha ya sehlooho le sepheo sa atikele	
bona nnete le kgopololo	
araba dipotso tse letotong	
buisana ka sehlooho sa atikele	
hlaola atikele ho fumana tlhahisolededing e nepahetseng	
ho fumana hore ke serapa sefe se kgutsufatsang atikele	
fumana kamano pakeng tsa atikele le setshwantsho	
nyalanya dipolelwana le mantswe ho meeleo ya tsona	
kopanya dipolelonolo ho bopa dipolelomararane ka makopanyi	
taka mmapa	
bona lebitso, polelwana kgethi le polelwanaahlalosi	
ngola serapa hape o kenya ditlhaku tse kgolo	
arola mantswe ka dinoko	
Nyalanya dipolelwana le mantswe ho meeleo ya wona	
kopanya dipolelonolo ho bopa dipolelomararane ka tshebediso ya makopanyi	
taka mmapa	
bona lebitso, polelwana kgethi le polelwanaahlalosi	
ngola serapa hape o Kenya ditlhaku tse kgolo	
arola mantswe ka dinoko	

Tema 8: Ho ngola ha mofuta e mengata

Ho nahana mafatshe Kotara 4: Dibeke 5 - 6

113 Dibaesekele

104

O bua ka mofuta e fapaneng ya dipalangwang.
O tshwaya setshwantsho sa baesekele.
O bona tlhahisolededing ya bohlokwa.
O bala atikele ya koranta.
O araba dipotso hodima atikele.
O fana ka kgopololo ka mabaka.
O phethela dipolelo a sebedisa mantswe a hae.
O nyalanya mantswe le meelego ya wona.

114 Ho ngola ka ho palama baesekele

106

O ngola serapa se hhalosang.
O bona le ho sebedisa makgethi a hhalosang.
O sebedisa dihlwapele.
O fetolela setamente ho potso.
O sebedisa kganyetso.

115 Ho ngola ka ho palama baesekele

108

O bala mmapa wa Afrika Borwa mme o bua ka diprefense tsa wona.
O bala mmapa wa lefatshe le leqephe la dinnete ka dinaha tse fapaneng.
O araba dipotso hodima mmapa.
O nyalanya maelana le meelego ya wona.

116 Sengolwa se tlhaloso

110

O lokisetsa le ho ngola dirapa tse hhalosang ka Lehlabula le Mariha.
O nyalanya maele le meelego ya wona.
O ngola dipolelo a sebedisa maele.
O bona polelwana lebitso.
O beha mantswe hoy a ka alefabe.
O ngola dipolelo.

117 Mofuta o fapaneng wa baesekele

112

Bua ka ditlwaelo le se ratwang.
O bala sengolwa ka baesekele mme o araba dipotso.
O nyalanya mantswe le meelego ya wona.
O araba dipotso hodima sengolwa.
O hlahisa kgopololo.
O ngola serapa sa ho qetela ho qetela pale.

118 Baesekele ya ka

114

O taka setshwantsho sa baesekele.
O ngola dirapa tse pedi tse hhalosang ka baesekele.
O ngola thothokiso sebedisa tshwantshanyo le tshwantshiso.
O arola mantswe ka dinoko.

119 Monnamoholo ya ditshila

116

O bua ka setshwantsho.
O bala pale mme o araba dipotso.
O hlahisa kgopololo.
O neha sengolwa sehlooho.
O ngola serapa sa ho kwala.

120 Mophetwa wa ka

118

O nyalanya mantswe le meelego ya wona.
O lokisetsa le ho ngola pale.

Ditaelo Kotara 4: Dibeke 7 - 8

121 Etsa benara ya ho amohela

120

O bua ka ho bala mme ho sa latelwe ditaelo.
O bala ditaelo tsa ho etsa benara.
O araba dipotso hodima ditaelo.
O hlahisa kgopololo.
O phethela dipolelo.

122 Ho ngola ditaelo

122

O bona mahanyetsi
O ngola ditaelo e le lenane.
O sebedisa lekgathe.
O bona dihlwapele le dihlwanthao.
O sebedisa methonimi
O ngola dipolelo hape a sebedisa maetsi a nepahetseng.

123 Ho latela ditaelo

124

O bala ditaelo ho etsa sefaha sa Egepeta.
O bala ditaelo ka ho etsa ditapole tse thubuweng.
O bona phapang pakeng tsa dingolwa.
O nka qeto ya sengolwa se hlakileng ho feta mme o fana ka mabaka.
O hlahisa kgopololo.
O bona lebaka la sengolwa se laelang.

124 Ho ngolola ditaelo hape

126

O ngolola ditaelo hape a sebedisa mantswe a kang pele, yaba, ka morao.
O nomora ditaelo mme o sebedisa mantswe a taelo.
O bona polelwana ya sehlooho le e tlatsatsang.
O bona dipolelwana.
O bona mopeleto o nepahetseng wa mantswe.
O ngola dipolelo.

125 Mmele wa hao o motle

128

O fan aka ditaelo tse hlakileng.
O ngola dinoutsu ho lokisetsa ditaelo.
O bala sengolwa kamoo mmele o sebetsang kateng.
O ngola tshwantshiso.
O hlahisa kgopololo.
O ngola tlhahisolededing e le sete ya ditaelo tse nomoruweng.

126 le 127 Ho lokisetsa ho ngola pale

O buisana ka dipale tseo a ratang ho di bala.
O bopa mmapa wa mohopololo.
O etsa tokiso ya pale.
O ngola pale.

Ha re bueng

Na o na le baesekele?

O nahana ho molemo ho palama
baesekele ho na le ho sebedisa koloi,
tekesi kapa bese?

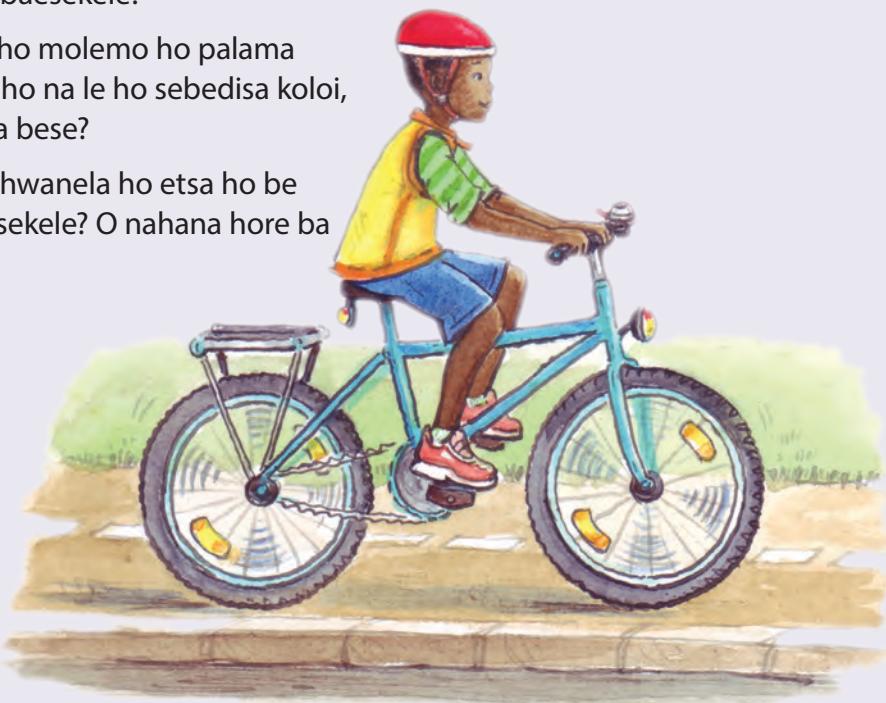
Na o nahana hore bomasepala ba tshwanelo ho etsa ho be
bobebi hore batho ba palame dibasekele? O nahana hore ba
ka etsa sena jwang?

Ha re baleng

Tshwaya setshwantsho sena ka
mantswa ana.

manki	benyang baki
helemete	mabone
tleloko	pheifemente

Re ka etsa jwang hore ho palama baesekele ho bolokehe? Tshwaya tseo o nahang hore di
bohlokwa.

Rabaesekele e mong le e mong o tshwanelo _____ ho ba le tleloko baeskelleng _____ a
palame baesekele pheifomenteng _____ a rwale helemete _____ a palame tseleng tseo ba di
etseditsweng _____ a se tsotelle matshwao a tsela _____ a be le lebone baeskelleng _____ a
apare diaparo tse benyang _____ a kenyen dintho manking.

Jwale bala atikele ena ya koranta.

Rwala helemete tseleng

Ka Roy Mann

Diphuputso di bontsha hore bakganni ba kganna 6 cm haufi le boradibaesekele ba rwetseng dihelemete ho feta ho ba sa di rwalang, hobane ba bona ba na le tsebo e ntle ho feta. Boradibaesekele ba basadi ba nehwa sebaka se seholo hom feta banna.

Diphuputso di entswe ke setsebi sa dikelello ho hlaha MMR mane Motse Kapa, ya reng o entse phuputso ena a sebedisa sensara ya sebaka. O fumane hore ha a rwetse helemete bakganni ba kgannela pela hae ho feta ha a sa e rwala.

Bakganni ba nahana, "O tseba seo a se etsang, Ha a nah o etsa se makatsang." Empa sena se kotsi, hoba boradibaesekele bohole ba tlameha ho rwala dihelemete.

Leha bakganni ba makoloi ba ne ba le babe, bakganni ba dibese le diteraka ba ne ba fetelletse. Ba ne bas a siele boradibaesekele sebaka ho hang.

Ha ramahlale enwa a rwetse wiki mme ba nahana hore ke mosadi, ba ne ba mo siela sebaka sa 12 cm ho palama baeskelle.

Setsebi sena se batla hore phuputso ena e phahamise tlhoko ya kotsi eo boradibaesekele ba leng ho yona. Boradibaesekele ba bangata ba tswa dikotsi mebileng ya Afrika Borwa. Ditsebi di re palo ya dikotsi e etswa ke palo ya boradibaesekele ba se nang boiphihlello ditseleng ba re ba hlakisa mmele.

Ho seha dikoloi tsebe ke e nngwe ya tse kotsi ka ho fetisisa hoba bakganni ba dikoloi ha ba ba bone ka nako e nngwe.

Setsebi sena se re haeba phuputso ena e ka lemosa bakganni ka tlhokomelo ya ho atamela boradibaesekel, ekaba taba e molemo. Le ha phuputso ya hae e bontsha jwalo, boradibaesekel ba rwetseng

dihelemete ba na le monyetla o moholo ho phonyoha ba phela kotsing ya ho thulana le koloi, mme ho phonyoha ka bophelo ba hao ho ka ba bohlokwa ho feta ho ba le kotsi!

Ha re ngoleng Tadima sehlooho sa atikele. O fumana ho makatsa? Bolela hobaneng.

Phuputso e entswe ke mang? _____ .

O etseditse phuputso ena kae? _____ .

O entse phuputso ena jwang? _____ .

O ne a etsetsang phuputso ena ya hae? _____ .

Phethela dipolelo tsena o sebedisa mantswe a hao.

Bakganni ba sehang tsebe ba atamela boradibaesekel ba _____ .

Ba etsa sena hobane ba nahana hore boradibaesekel bana ba _____ .

Bakganni ba neha sebaka se seholo ho bo _____ .

_____ hore ba atamele boradibaesekel ho feta dikoloi.

Batho ba bangata ba qadile ho palama dibaesekel ho _____ .

Boradibaesekel ba rwetseng dihelemete ba na le monyetla o moholo ho _____ .

Na o nahana hore boradibaesekel ba emise ho rwala dihelemete? Bolela hobaneng.

Ha re ngoleng

Nyalanya lentswe le fifaditsweng le le atametseng ho lona ka moelelo jwalo ka ha le sebedisitswe atikeleng. Khalara lentswe leo o le kgethang ka bokgubedu.

phuputspo	teko	teko	phuputso	thuto
Kotsi	ditshoso	bahlahisa dikotsi	dikotsi	ho bapala ka kotsi
Molemo	hantle	Thabo	e tshwanetseng	kgahlisang
Thulana	ho thulana	kotsi	thu	roheha
Ya se nang boiphihlello	ntjha	tala	e sa hlahlojwang	e sa lekwang

Ho ngola ka ho palama baesekele

Ha re ngoleng

Ngola serapa o hlalose baesekele eo o ratang ho e reka. Pele lokisetsa serapa sa hao.

O ka sebedisa sebedisa tse ding tsa dipolelwana tsena tse hlilosang ha o rata.

kgubedu ka metsero e pinki mabidi a matshomatsho dipeke tse silivera tse benyang
 manaka a boperese bo benyang dihato tse silivera tleloko e bolou bo kganyang
 mabone a benyang a makgubedu

Ha re ngoleng

Bala sengolwa sena ebe o sehela makgethi oohle mela.

Ngwanana e motjha o ile a palama leralleng ka baesekele ya hae e ntjha, e benyang. O e fumane bakeng sa letsatsi la hae la tswalo la dilemo tse leshome le motso o le mong. O ne a na le moriri o molelele, o mosootho, o harehileng mme o fokwa ke moyo. Pele o bone kgomo ya Nguni, yaba o bona nku e boyo bo bosweu. Naha e ne e tletse dipalesa tse tshehla. Ho palama hona ho monate ha fihla pheletsong. A letsatsi le thabisang!

Jwale sebedisa a mahlano a makgethi ana dipolelong tsa hao.

Phethela dipolelo tsena o sebedisa le leng la mantswe ana.

Ha re ngoleng

ho

tla

le

la

tse

Ke rata _____ palama baesekele. Thabo o _____ fihla kajeno. Letsatsi _____ thabisang. E ne e le letsatsi la hae _____ tswalo. Naha e ne e tletse dipalesa _____ tshehla. O mamaretsa dinaledi _____ baesekele. Ho palama ho monate _____ fihla pheletsong. Moriri o _____ wa fefolwa ke moyo.

Ha re ngoleng

Fetolela dipehelo tsena ho dipotso o sebedisa mantswe a masakaneng.

Baesekeleng e bolou e ne e le ya ngwanana e motjha wa moriri o mosootho o haraneng. (mang)

O ne a batla dinaledi tse ding hape hore a di behe baeskeleneng ya hae. (hobaneng)

Ke tlo fumana baesekele ya silivera bakeng sa tsatsi la ka la tswalo. (eng)

Ke tlo fumana baeskeleneng bakeng sa letsatsi la tswalo la leshome le motso o le mong. (neng)

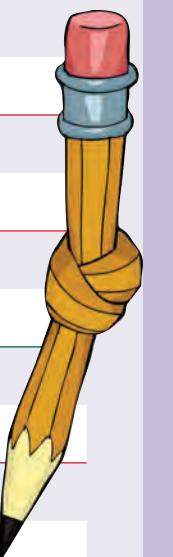
Ke ilo palama baeskeleneng ya theohela leralleng. (kae)

Ha re ngoleng

Fetolela mantswe a sehetsweng mela ho mahanyetsi.

O jeka kapele, o tla wa baeskeleneng ya hao!

O tla lla ha a ka fumana baeskeleneng e bolou bakeng sa letsatsi la hae la tswalo.

Pula e a na mme re tla tlameha ho ba ka tlung.

E mong le e mong wa lona o tlameha ho ya palama naheng.

O na le tleloko hore a tsebe ho elelliswa batho ha a tla.

Ho ngola ka ho palama baesekele

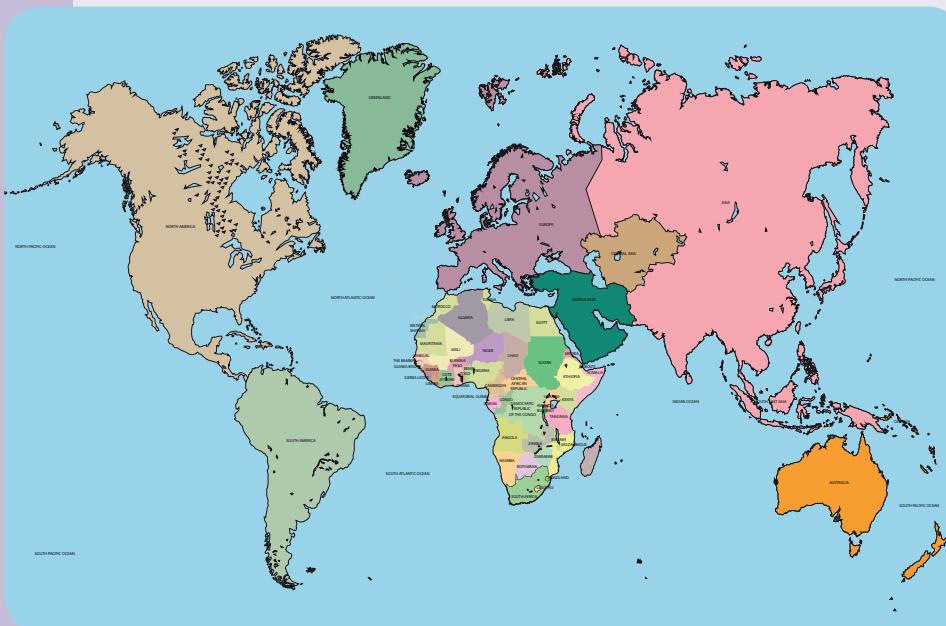
Ha re bueng

Tadima mmapa wa Afrika Borwa. Buisana ka profense ya heno sehlopheng sa hao. Bua ka mabitso a ditoropo profenseng ya lona, tlelaemete ya profense le tse hohelang ho yona.

Ha re baleng

Jwale tadima mmapa wa lefatshe.

Lebitso la naha	Palo ya batho ka dimilione	Boholo ka km ²
Afrika Borwa	50,59	1 221 037
Zimbabwe	12,97	390 757
Malawi	14,39	118 484
Mozambique	23,70	801 590
Algeria	37,90	2 381 741
Egypt	83,67	1 002 000
Nigeria	162,5	923 768
Uganda	34,13	241 550
Argentina	40,12	2 780 400
China	1,344 biliyone	9 706 961
Hong Kong	7,18	1 104
Brazil	201,03	8 514 877
United States	313,9	9 629 091
Australia	22,32	7 692 024
New Zealand	4,48	270 467
United Kingdom	62,74	242 900

Ha re ngoleng

Tadima mmapa wa Afrika Borwa.

Diprofense tsa Afrika Borwa di kae? _____

Lebitso la profense ya hao ke mang? _____

Lebitso la motsemoholo wa profense ya hao ke mang? _____

Ke diprofense dife tse pela lewatle? _____

Na ho na le dinoka profenseng ya hao? Di bolele. _____

Ke eng se hohelang bahahlaudi/baeti porovinsing ya hao?

Jwale tadima mmapa le dipalopalo tsa dinaha tse ding tsa lefatshe.

Ke na ha efe e nang le batho ba bangata? _____

Na Egepete e na le batho ba bangata kapa ba bannyane ho ba Hong Kong? _____

Palo ya batho ya United States e feta ya Afrika Borwa ka bokae? _____

Ke na ha efe e nnyane ka ho fetisisa? _____

Na Malawi e kgolo kapa nnyane ho United Kingdom? _____

Ke na ha efe e atametseng Afrika Borwa haholo? _____

Ke na ha efe e hole le Afrika Borwa ka ho fetisisa? _____

Ke na ha efe e haufi le United States ka ho fetisisa? _____

Ke dinaha dife tseo o nahanang hore di bata ka ho fetisisa? _____

Ke dinaha dife tseo o nahanang hore di tjhesa ka ho fetisisa? _____

Ha re ngoleng

Nyalanya maele ana a Afrika le meeleo ya wona.

Ngwana o hodiswa ke motse.

Pula ha e ne lapeng le le leng feela.

Mmoba o monate makopanong.

Metsi a lekwa ka lere.

Tsebo ke tshimo, e hloka tlhokomelo.

Mathata a fihlela bohole ha nako di fapanie.

Se fumanehang ka thata ke sona se molemo.

Nahana pele o nka qeto.

Tsebo e molemo ha e sebetsa.

Bana ba motse ba hodiswa ke bohole.

Ha re ngoleng

O tlilo ngola serapa sa tlhaloso ka dinako tse pedi tsa selemo:
Lehlabula le Mariha. Pele o ngola o tlameha ho di lokisetsa.
Bakeng sa e nngwe le e nngwe ngola mantswe a mangata
kamoo o ka kgonang a hhalosang.

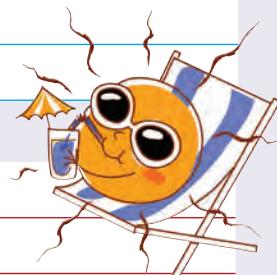
Leka le ho sebedisa tshwantshanyo kapa tshwantshiso e le nngwe dihlalosong tsa hao.

Tokiso

Ha re ngoleng

Lehlabula

Mariha

Ha re ngoleng

Nyalanya maele ana le meeleo ya wona.

Lebitla la kgomo ke molomo
Le pele di na le baji
Se nyele sediba
Thupa e kojwa e sa le metsi
Taba di mahlong

Le moo o yang o tla fumana mathata

O se senye seo o ka nnang wa se hloka

Ngwana o rutwa a sa le monnyane

Ha kgomo e shwele e a jewa

Batho ba bonwa sefahlehong ha ba bua
leshano

Kgetha a mararo a maele mme o ngole dipolelo ka oona ho bontsha moelelo wa wona.

Ha re noleng

Ngola polelo ya lebitso mme o bolele hore ke
moetsi kapa moetsuwa polelong.

Hore a ye kapa a se ye kampong Mariha ho ne ho ngongorisa Xola.

Mary o tshepisitse hore o tla apara jeresi.

Polelwana lebitso
ke polelo e nang
le moetsi le leetsi.
E ke ke ya ema e
le nngwe, empa
e ka sebediswa
e le moetsi
kapa moetsuwa
polelong.

Ke a tseba hore karabo ke eng.

Motho ya buang ka China o tseba seo a se buang!

Ha re ngoleng

Beha mantswe ana ka alefabeto mme o ngole dipolelo tse pedi o
sebedisa a mabedi a mantswe ao.

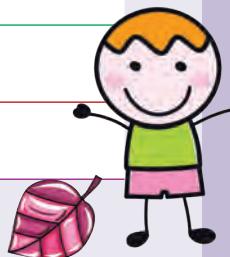
thabile

dipontsho

dihlakiso

siuwe

mohlahlobi

Mofuta o fapaneng wa baesekele

Ha re bueng

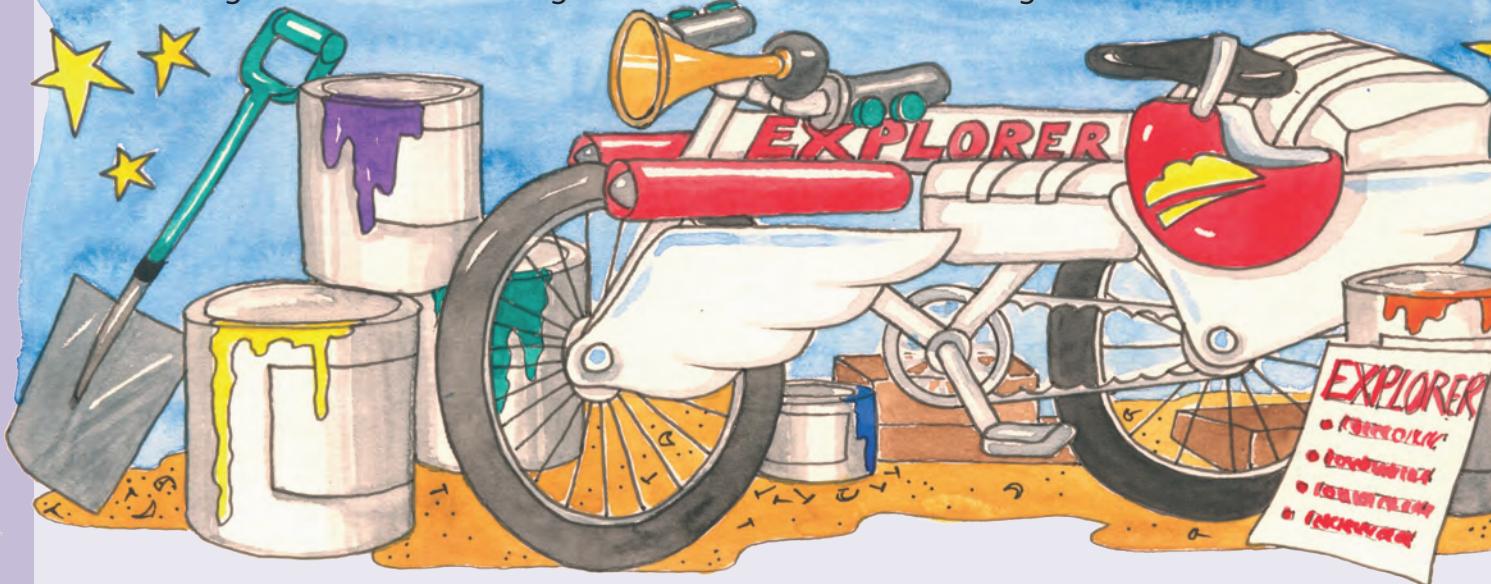
Na o ye o tshwarwe ke bodutu?
O etsang ha o tshwerwe ke bodutu?
O etsang ho fedisa bodutu?

Bolella sehlopha sa hao hore o rata ho etsang mme ke eng se o kgahlang.

Ha re baleng

Ke ne ke le dilemo tse leshome le motso mong ha ke qala ho e bona hara karaje e tsofetseng, e lerole e **sa sebedisweng**. E ne e le se tla fetola bophelo ba ka ba bodutu. Mme wa ka o ne a mpolella ka mehla hore nke ke ka tshwarwa re bodutu ha nka leka haholwanyana ho kgahlwa. Ka nako tse ding ha ke phetla dibuka tseo titjhere ya ka e **lekang** a mphileng tsona ka tshepo ya hore di tla **tsoseletska** kgahlo e itseng, ke ne ke nahana hore bodutu bona bo ke ke ba tswella molebe. Morao ka karatjheng ho ne ho le baesekele. Mantswe a kganyang a ngotsweng ka bokgubedu tlasa sale a ne a baleha tjena: THE EXPLORER. Baesekele e ne e le tshweu mme e na le dikonopo tse nnyane tse makatsang manakeng. Letshwao le hlakileng le hodima lekotikoti le rusitseng la hohela mahlo a ka.

THE EXPLORER

Baesekele ena e ikgethile ka boriki boo o bo batlang ka nako ya tshohanyetso: mohlala, mankeng, tlasa sale, pheifomenteng, hodima sefate...

Ho na le disebediswa tse ngata, ho kenyeltsa:

- Mapheo a bulwang (a mabedi ka morao le amabedi ka pele)
- Dimisaele (tsena ha di bolaye, di na le dithootse tse nkang hara tsona)
- Mohwele (bakeng sa ho palama moo tsela e leng mpe)
- Phala ya koloi le dimamedi-tsebe-di (kenye-lerata le ka phahama ho fihla ho 300 decibels)
- Mekotla ya moyo le helemete
- Kobo le mesamo (bakeng sa maeto a bosiu)
- Seno se lekweba le cocoa (e behilwe ditshelong foreiming)
- Khaletjhuleita, bukatsatsi le le buka ya ditshwantsho)
- Paratjhute
- Borosolo ya meno le sesepa sa meno

HLOKOMELA: O se ke wa sebedisa efe kapa efe ya dintho tsena ntle le ha o tseba hore ke tsa eng.

Emily Labran(dilemo 10) e fetoletswe 125

Taka mola ho nyalya mantswe a fifaditsweng le meeelo ya wona. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinareng ya hao.

e sa sebedisweng	ho metha modumo
lekang	dibetsa
phatsima	tshehetsa
emisitswe	e hlahisa
e sa tlwaeleheng	nyahamisa
dimisaele	e tshebetsong
desibole	ikgethileng

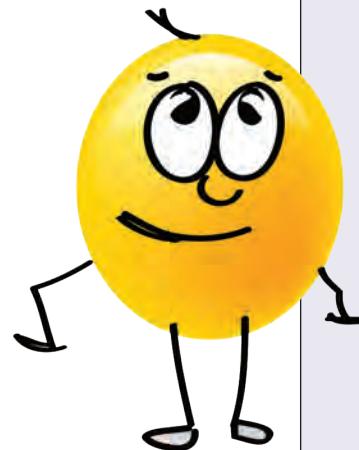

Baesekele ya ka

Ha re takeng

Sebakeng se ka tlase taka setshwantsho sa baesekele eo o
lakatsang eka o ka ba le yona.

Ha re ngoleng

Jwale ngola dirapa tsa tlhaloso tse pedi ka baesekele ya hao.

Ha re ngoleng

Ingolle thothokiso ya hao ka Afrika Borwa
o sebedisa tshwantshanyo le tshwantshiso.

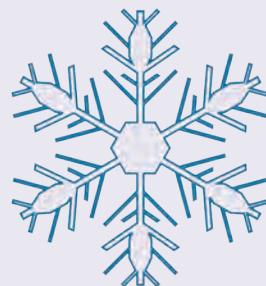
Qala ka ho nahana ditshwantshanyo le tshwantshiso tseo o ka di
sebedisang ka Afrika Borwa. Sebedisa mantswe a latelwang ke "jwalo
ka"; "sa", kapa o qale ka "ke". Kgetha mantswe lenaneng le latelang,
mme o a ngole kholomong e ka letsohong le letshehadi
la tafole.

bata jwalo ka
leka sa
e tjhesa sa
ho hlakile sa
e hlaba jwalo ka

Kholomong e mahareng kenya mabitso.
Kgetha ho tswa lenaneng kapa sebedisa
monahano wa hao.

moya wa Lehlabula
toro
leqhwana
maru
leferetshwane
setulo se robatsang
mosamo

Kholomong e ka ho le letona ngola sebaka.
Kgetha lenaneng kapa sebedisa mehopolo
ya hao.

merung ya dipula
Lehlabula
mealong
ka mela ya bokgubedu
hara sefeso sa lehlabathe
hara sefeso

Ha re ngoleng

Arola mantswe ana ka dinoko mme o opela le leng le le leng la mantswe.

Mohlala: le/ba/la: dinoko tse tharo

kontinente _____

Mpumalanga _____

Gauteng _____

fumanwa _____

Soweto _____

Limpopo _____

Tshwantshanyo ke
papiso e otlolohileng ya
dintlo tse pedi, o
sebedisa sa kapa jwalo ka.
Mohlala: Afrika e jwalo ka
noča e telele e bolou.
Tshwantshiso e bapisa dintlo
tse pedi ntle le ho sebedisa sa
kapa jwalo ka, empa ka ho
bitsa ya pele ka ya bobedi.
Mohlala: Afrika Borwa ke noča.

Afrika Borwa e

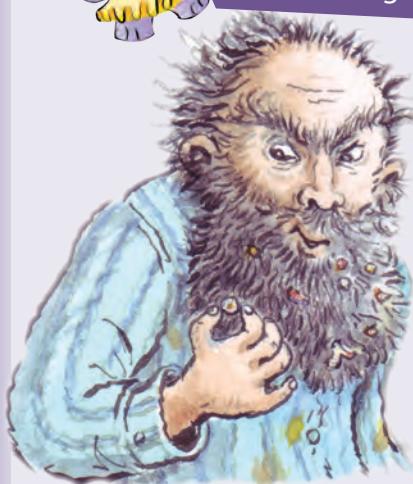
tjhesa jwalo ka ke	bo lo ya letsatsi torofeye	lehwatateng le lehlabathe

Monnamoholo ya ditshila

Ha re bueng

Tadima setshwantsho sena mme le bue ka sona dihlopheng.

Ditedu tse ditshila

Jwalo ka ha o tseba, sefahlelo se tlwaelehileng jwalo ka sa ka le sa hao se ba sebe ha se sa hlapuwa kgafetsa, mme ha ho letho le lebe hakaalo ka lona.

Empa sefahleho se moriri ke taba e nngwe eo. Dintho di itshwarella moriring, haholo dijo. Dintho tse kang moro di kena moriring ebe di dula hona moo.

Wena le nna, ha re itlhokometse, re ka ja ntle le ho tlotsa dijo hohle sefahlehong sa rona. Empa o shebe, mohla o bonang motho ya meriri a ja, o bone hore le ha a ka ahlama haholo jwang ha ho bonolo hore a ka kenya kgaba ya dijo ka hanong ntle le ho siya tse ding ditedung.

Mong Twit o ne a sa itshwenye le ho ahlama hakaalo ha a ja. Ka lebaka leo (le hore o ne a sa hlape) ho ne ho na le makgolo a dikotwana tsa dijo tse itshwarelletseng moriring o sefahlehong sa hae. E ne e se dikotwana tse kgolo, hobane tseo o ne a di phumula ka bomorao ba letsoho la hae kapa hodima letsoho la seo a se apereng ha a ntse a ja. Empa ha o ne o ka shebisisa o ne o tla bona dikotwana tse nnyane tsa dintho tsohle tse nyontshang tseo Mong Twit a ratang ho di ja di ikentse tshenyane.

Ha o ne o ka shebisisa hape, o ne o tla bona tse kgolo tseo a sa kgonang ho di tlosa, tse sale di le moo dikgwedi, jwalo ka sekotwana sa tjisi e tala e **tshenyane**, kapa khonefoleiki e seng e bola, kapa mohatlana o monnyane wa hlapi ya sardinsi.

Seo ke lekang ho o bolella sona ke hore Mong Twit e ne e le monnamoholo ya nkgang ya ditshila.

O ne a boetse e le monnamoholo ya nyontshang, jwale ka ha o tla fumana hamorao.

Ka Ronald Dhl (e fetoletswe)

Mong Twit e ne e le monnamoholo ya moriri sefahlehong. Sefahleho sohle sa hae, ntle ho

phatla, mahlo le nko di ne di kwahetswe ke moriri o motenya.

Moriri sefahlehong sa Mong Twit o ne o sa mele o le bonolo ebile o le mokgutshwane jwalo ka borosolo ba manala.

Ebe Mong Twit o ne a hlapa sefahleho see sa hae se kang borosolo ba meno ha kae?

Karabo ke LETHO, e seng le ka diSontaha.

Ha re baleng

Ha re ngoleng

Bala pale hape mme o arabe dipotso.

Mongodi wa pale, Roald Dahl, o reile mophetwa wa hae Mong Twit. Ka mantswe a hao bolela hore twit ke eng.

Na o nahana hore Mong Twit o hlwekile mme o phela hantle? Bolela hobaneng.

Ho etsahalang ha batho ba ditedu ba ejá?

O nahana hore ho etsahalang ka dikotwana tsa dijo tse salang ditedung tsa Mong Twit ha a ejá?

Mong Twit o ne a sa phumule sefahleho sa hae ka lesela le phumulang ha a qete ho ja. O ne a sebedisa eng?

O nahana hore mongodi o rata Mong Twit? Bolela hobaneng.

Na o ka rata ho dula ntlong ya Mong Twit? Bolela hobaneng.

Neha sengolwa sehlooho.

Mongodi o re bolella hore Mong Twit o etsa se seng se tshabehang. Ngola serapa o hlalose se tshabehang seo Mong Twit a neng a ka se etsa.

Mophetwa wa ka

Ha re ngoleng

Nyalanya mantswe a ho le letshehadi le mantswe kapa dipolelwana tse ka ho le letona. Ngola mantswe a fifaditsweng dikishinareng ya hao.

nyeunya
tshenyane
ha montate
lepolohang
hlapi

tletse diboko

tse senyehang, tse sa nkgeng

tse nontshang

dikotwana tsa dijo

lepoloha, ditshila

Ha re ngoleng

O tlo ngola pale ka e mong eo o mo tsebang kapa eo o iqapelang yena. Pale ya hao e be le bonyane dirapa tse nne.

Pele lokisetsa pale ya hao o sebedisa mmapa ona wa moholo.

Mophetwa wa ka

Letsatsi:

Ha re ngoleng

Jwale ngola pale ya hao. Ha o se o e ngotse kopa motswalle ho
e bala le ho e hlophisa.

TEACHER: Sign

Date

Etsa benara ya ho amohela

Ha re bueng

Na o kile wa reka seo o batlang ho se etsa mme wa se bale ditaelo?
Bolella tlelase hore e ne e le eng mme ho etsahetseng.
Na qetellong ebile seo o neng o se lebeletse?

O utlwa hore ngwanana e motjha o tla tlelaseng ya lona. Le nka qeto ya ho mo etsetsa benara ya ho mo amohela. Latelang ditaelo tsena.

Ha re baleng

Pele etsang sekwere sa thae-dae.

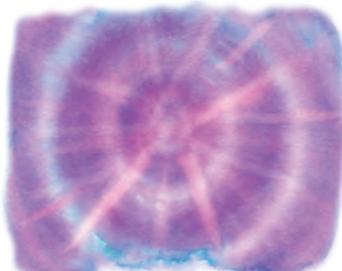
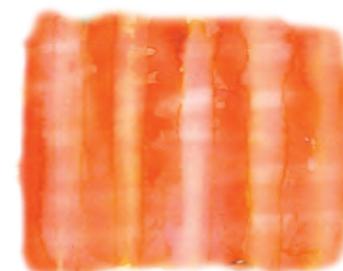
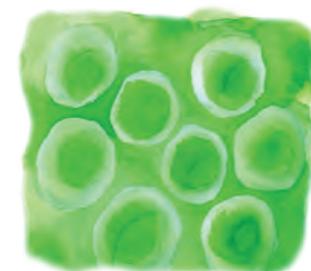
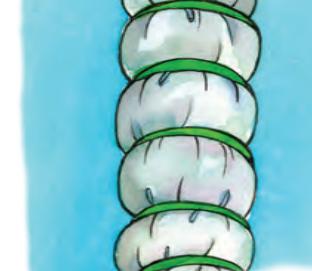
Seo le se hlokang:

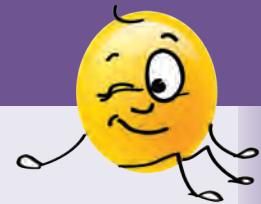
- mebalia e fapaneng ya daye ya lesela (daye ya metsi a batang)
- dirabara tse tlamang
- ditlelafo tsa rabara
- dimabole
- metsi a pompo
- sekoto sa lesela le lesweu $1m^2$
- mohala
- dipene tse tshwayang tse sa hlakoleheng
- seteipolara

Seo o se etsang:

Tlama sekotwana sa lesela ka tsela ya sebopoho seo o se batlang. Tadima dibopoho moleng wa pele wa ditshwantsho. Mola wa bobedi o bontsha hore o etse dibopoho tsena jwang.

		
tlhaselo ya letsatsi	mela	didikadikwe
		
dimabole le raba tse tlamang tse mmalwa	diraba tse tlamang feela	dimabole le raba e tlamang e le nngwe feela

Lokisa daye ho ya ka ditaelo. Rwala dittlelafo tsa raba ho tshireletsa matsoho a hao, ka ha daye e ka lematsa letlalo la hao. Latella ditaelo tsa ho bolokeha.

Kenya sekoto sa lesela la hao ka hara daye nako e ka bang metsotso e 20. Nako e telele eo lesela le leng ka dayeng, le fifala ho feta. Ntsha lesela dayeng mme o le podise metsing a mathang ho fihlela a hlakile.

Ka hloko tlosa diraba tse tlamang le dimabole ho bona sebopoho seo o se entseng se setjha! Ha ho na tse pedi tse tla tshwana, ebile o ka kopanya mekgwa e fapaneng ho fumana sephetho se fapaneng.

Jwale ngola molaetsa

O batla ho ngola molaetsa. "O amohelehile tlelaseng ya rona". Ngola thaku e le nngwe ya molaetsa sekwereng sa hao. Sebedisa mebala e fapaneng ya pene e tshwayang ho ngola molaetsa.

Etsa lemeno la 1cm hodimo ha sekwere sa hao. E tlame ka seteipolara. Beha dikwere tsohle hore di etse molaetsa, "O amohelehile tlelaseng ya rona". Fetisa sekoto sa mohala lemenong ho kopanya dikwere. Fanyeha molaetsa.

Ha re ngoleng Tadima ditaelo.

O batla ho etsa didikadikwe. O tla hloka eng ho di etsa?

Ho etsahalang ka mmala ha o tlohela lesela ka dayeng nako e telele?

O ka fumana jwang mmala o hlakihlakileng?

Ha e mong e motjha a fihla tlelaseng ya hao o etsa eng hore a utlwe a amohelehile?

Phethela dipolelo tsena o sebedisa mantswe a hao.

Thae-daya e daya lesela metsotso e 20 _____

Ba etsa sena hobane ba batla _____

Ha ba ne ba batla mmala o hlakihlakileng ba ne ba tla. _____

Thae dying ke _____

Ho ngola ditaelo

Ha re ngoleng

Nyalanya lentswe le lehanyetsi la lona.
Sehela lehanyetsi mola.

tse ngata	ngata	fapane	e le nngwe	tse ngata
e sa fetoheng	tse sa feleng	tsepame	nakwana	mamella
nngwe	feela	nngwe	ngata	ngatana
boipaballo	nehelo	bohlaswa	tshireletso	ditshireletso
kopanya	kopanya	kopanya	arohanya	tswaka

Ha re ngoleng

Etsa lenane la ditaelo tsa ho etsa benara ya kamohelo. Sebedisa taelo.
Nnetefatsa hore ditaelo tsa hao di latellana hantle.

1.	Tlama sekoto sa lesela ka diraba tse tlamang le dimabole.
2.	

Ha re ngoleng

Etsetsa dihlongwapele le dihlongwanthao didikadikwe lentsweng
ka leng ebe o etsa dipolelo o sebedisa mantswe ao.

kamohelo

thabetsé

tlelase

ngwananá

Ha re ngoleng

Taka mola ho nyalanya lebitso le ka ho le letshehadi le lenswe le amanang le lona haholo. Jwale ngola dipolelo ka mantswe a mararo ho tswa kholomong e ka ho le letshehadi.

Menothomi ke tshebedisa ya lebitso la se seng ho bolela se seng se sele empa se nang le kamano le sona.

Hlohoputswa	lesea
Leleme	thuso
Matsoho	leqheku
Luthuli House	puo
Thari	ANC

Ha re ngoleng

Ngola dipolelo tsena hape o sebedisa maetsi a nepahetseng.

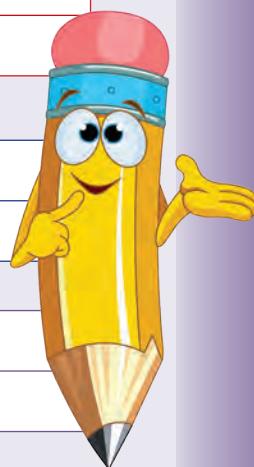
Boholo ba disebediswa tsena tsa bolo di (dula/dulile) motseng.

Koranta e (fihla/fihletse) neng?

Ke (ratile/ratwa) samentjhisi ya pinabatha.

Barutwana ba (tsamaya/tsamaela) ka potlako ho ya tlelaseng.

Ha ho na se tla mo (siya/siile) a makatse.

Ha re bueng

Na o kile wa etsa se seng? Borella tlelase hore o entseng le hore o e entse jwang.

Let's read

SEFAHA SA KA SA EGEPETA

Seo tla se hloka:

- dithootse tsa pasta
- mohala
- nale e leihlo le leholo
- mefuta e fapaneng ya pente

Ho qala, seja sekoto sa mohala se tlang ho feta hloohong ya hao mme se le selelele ho tlama diqetello tsa wona.

Jwale penta dithootse tsa pasta hore di Tshwane le difaha. MaEgepeta a kgale a ne a rata mmala o thekhoise. Fumana ditshwantsho tsa difaha tsa MaEgepeta a kgale le dibengele ho bona hore ke mebala efe hape e neng e sebediswa.

Kenya mohala naleng e leihlo le leholo.

Ha pente e se e omme dithootseng tsa pasta, ka hloko fetisa mohala hara pasta ho lekana bolelele ba yona. Hopola ho siya sebaka kgweleng qetellong ya mahlakore bobedi. Tlama diqetello ho phethela sefaha.

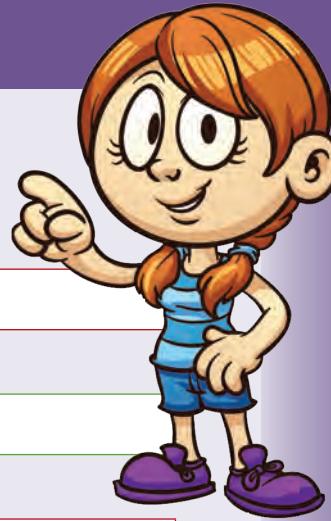
Ho etsa ditapole tse kgobuweng

- 1 Ebola ditapole tse pedi mme o di kgabele dikoro tse nnyane.
- 2 Kwahela ditapole ka metsi mme tlohela hore di bele metsotso e 15 ho fihla di ba bonolo.
- 3 Beha ditapole tse phehilweng hara sekotlolo ka sekgetjhana sa botoro, kotare ya kopi ya lebese, le letsainyana
- 4 Kgoba ditapole ka lesokwana la ho kgoba ho fihlela di le bonolo le.

Ha re ngoleng / Ke dintho dife tse pedi tseo o ilo di etsa?

Disete tse pedi tsa ditaelo di tshwana jwang?

Disete tse pedi tsa ditaelo di fapano jwang?

Ke sete efe ya ditaelo eo o e fumanang e hlakile? Bolela hobaneng.

O ka penta dithootse tsa pasta ka mmala o jwang? Bolela hobaneng.

O ka penta dothootse tsa pasta ka mmala ofe? Bolela hobaneng o kgetha mmala oo.

Hobaneng o tshwanelo ho siya mohala o lekaneng qetellong ya sefaha?

O nahana hore sepheo sa sengolwa se laelang ke sefe? Tshwaya tlhahisoleseding eo o nahana hore e bohlokwa.

- Ditaelo le tsamaiso di nehana ka bohato bo bong le bo bong ba ho etsa se itseng.
- Di ngotswe ho re thusa ho etsa ho hong ka nepo.
- Ditaelo le melawana di ka ngolwa ka tsela tse fapaneng.
- Botaki le ditshwantsho di ka kenyelelswa.
- Ditaelo di bolela pale
- Ditaelo di re bolella ka motho ya di ngotseng.

Jwale bolela hore hobaneng o nahana hore tlhahisoleseding eo o e tshwaileng ha e bohlokwa.

Ho ngola ditaelo hape

Ha re ngoleng

Tadima ditaelo tsa ho etsa sefaha sa Egepeta.
Ngola ditaelo hape o sebedisa mantswe a latelang:

Pele _____

Yaba _____

Kamorao _____

Qetellong _____

Jwale ngola tlhahisolededing ka tatellano e nepahetseng, e le ditaelo tse nomoruweng.
Sebedisa ditaelo.

1. Seha _____

Ha re ngoleng

Sehela polelwana kutu mola mme o etsetse dipolelwana tsa tlatsetso sedikadikwe polelong ka nngwe.

Ha ke batle ho ya, ha o sa ye.
O mathetse tlelaseng, a hulanya mokotla wa hae ka morao.
Ntle ho thuso ya motswalle wa ka e moholo, ke ne nke ke ka etsa sefaha sa Egepeta.
Bakeng sa thuso ka ditapole tse kgobuweng, o ile a emela mme wa hae.
Ntle ho thuso ya hae, o ile a iketsetsa sefaha.

Ha re ngoleng

E nngwe le e nngwe ya dipolelo tsena e na le polelwana ya tlatsetso e eketsang tlhahisolededing. Beha feelwane mahlakoreng a mabedi a polelwana ya tlatsetso.

Ngwana ya tiisitseng mokotla wa hae wa sekolo o mathile phasishing.
Dimilione tsa batho le ba batjha ba ithuta ho sebedisa smart founu.
Sefate se neng se tsukutleha moyeng se wele.
Mohopolo wa ka wa ho qetela pele ke kgaleha ke hore na ke tlo penta sefaha sa ka jwang.
Phomolo ya dikolo dikgweding tsa Lehlabula di monate ho fetisia.

Ha re ngoleng

Tshwaya lentswe le nepahetseng dipareng tsa mantswe tse ka tlaase.
Jwale ngola dipolelotsa hao ka a mararo a mantswe ao.

dieta/diete

lerata/lertha

selelekele/selelekela

thethana/thethane

lehodiotswana/lehodiotswane

hlahlobo/tlhahlobo

Polelwana ke seholpha sa mantswe se nang le moetsi le leetsi.

Polelwana kutu e ka ikemela ka boyona e le polelo e phethahetseng, hobane e na le moeleso o phethahetseng.

Mohlala: Ke bina ka bateng.

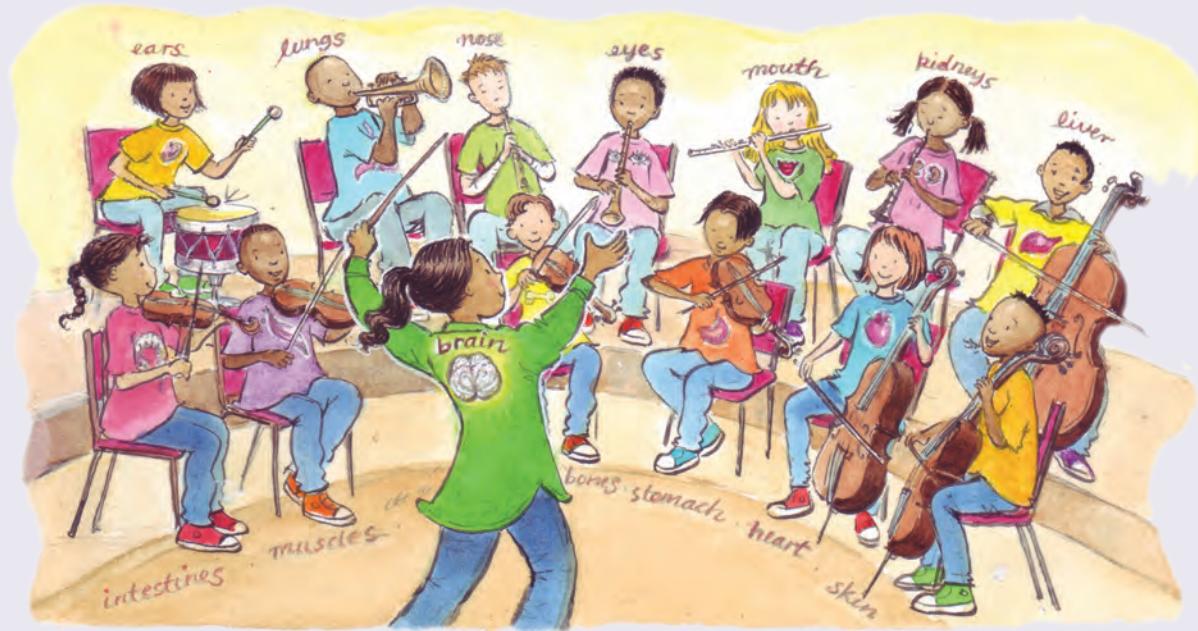
Polelwana polelwana kutu e na le moetsuwa le leetsi, empa ha e na moeleso o phethahetseng.

Mohlala: Setshwantsho sa baeskopo **seo ke se boneng bekeng e fetileng** se ne se se monate haholo.

Polelo ke seholpha sa mantswe a itshwarang jwalo ka karolo ya puo e le nngwe. E na le moetsi kapa leetsi, empa e seng di le pedi.

Mohlala: **Ho ya sekolong se setjha** ho a tshosa.

Mmele wa hao o motle

Ha re bueng

Ke dijo dife tseo o ratang ho di ja?

Borella sehlopha sa hao hore dijo tseo o di ratang di etswa jwang.

Fana ka ditaelo tse hlakileng.

Na bohole sehlopheng sa hao ba utlwisisitse ditaelo tsa hao?

Ha re baleng

Mpa ya hao ha e na letho, kahoo e romela molaetsa bokong hore,
"Ha ke na letho mme ke lapile!" Hanghang boko bo romela molaetsa
mmeleng ohle wa hao hore," Ke nako ya dijo. Tsamaya o ilo ja dijo tsa hao
tsa motshehare hore mpa ya hao e se hhole e lapa." Maoto a hao a o lebisa phaposing ya ho hlapa ho
hlapa matsoho le kitjheneng ho ja. A kobeza mangweleng hore o kgone ho dula tafoleng. Mahlo a hao
a bona dijo tafoleng, nko ya hao e nkgella dijo mme boko bo re ho mpa, "E ya butle, dijo di a tla." Mpa
e thaba hoo e sothahanang ke tebello. O utlwa ho sothahana ho mpeng mme o a tseba hore o fela o
lapile.

Boko bo bona dijo sekotlolong sa hao mme bo romela molaetsa mpeng ya hao. Molomo wa hao o
qala ho etsa mathe, hore o kgone ho kwenya, mme mpa e a hakala. Boko jwale bo mosebetsing wa
ho bolella dikarolo tsohle tsa mmele wa hao hore di etseng ka nako e le nngwe. Matsoho a hao nka
tsamaya hore hore o nke thipa le fereko. Matsoho a tsitsinyeha hore o sehe dijo dikotwana. Matsoho
a nka dijo a di isa molomong O hlafuna dijo ka meno ha leleme le ntse le latswa ditatso tse fapaneng:
tswekere, bodila, letswaile ho baba. Leleme la hao le tsamaisa dijo ka hanong ho tiisa hore di bonolo
hape di nnyane hore o ka di kwenya. Qoqotho e tsamisa dijo ho leba mpeng, moo di sothwang hore di
be nnyane hore di ye maleng mme di lebe dikarolong tsohle tsa mmele wa hao.

Nako ena yohle o ntse o etsa tsena, o kgona le ho bua, ho mamela, ho sheba le ho utlwa. Matshwafo
a hao a hema moyo, o a kena, o a tswa, pelo ya hao e pompa madi mme a ya hohle mmeleng wa hao.
Boko ba hao ekaka motsamaisi wa okhesetera e kgolo e ntle ya dikarolo tse fapaneng tsa mmele wa
hao, tsohle di tiisa hore dintho di sebetsa hantle.

Ha re ngoleng

Araba dipotso tsena ka sengolwa.

Hhalosa se etsahalang mpeng ya hao ha o lapile.

Boko bo tshwana jwang le motsamaisi wa ochesetera?

Ngola dintho tse fapaneng tseo o ka di etsang ha o ntse o ja.

"Mmele wa hao ke okhesetera" ke tshwantshiso. Mmele o bapiswa le okhesetera ntle le ho sebedisa "jwalo ka" kapa "sa". Fetolela tshwantshiso ena ho tshwantshanyao mme o e sebedise polelong ya hao.

O nahana ho etsahala eng ha dikarolo tse ding tsa mmele di sa sebetse hantle hobane o sa di hlokomele?

Bala sengolwa sena hape mme o ngole tlhahisoleding ena, o qala ha o hlapa matsoho, o e ngole e le sete ya ditaelo. O se lebale ho nomora ditaelo tsa hao le ho sebedisa taelo. Re o etseditse tse pedi.

1.	Hlapa matsoho.
2.	Dula tafoleng.
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

Lenane hlahlolo

NKA		
bua ka ho se latele ditaelo		
bala ditaelo		
araba dipotso		
hlahisa kgopololo		
phethela dipolelo		
bona mahanyetsi		
ngola ditaelo ka ditsela tse fapaneng		
sebedisa taelo lekgatheng		
bona dihlongwapele le dihlongwanthao		
etsa dipolelo		
sebedisa mantswe a ngolwang ka ho tshwana empa moeleso o fapane		
ngola dipolelo hap eke sebedisa maetsi a nepahetseng		
bona diphapang pakeng tsa dingolwa		
bona hore ke sengolwa sefe se hlakileng mme ka hlalosa hobaneng		
bona sepheo sa sengolwa sa taelo		
bona polelwana tsa sehlooho le tse tlatsetsang		
bona dipolelwana		
peleta mantswe ka nepo		
fana ka taelo e hlakileng		
ngola dinoutsu ho lokisetsa ditaelo		
bua ka mefuta e fapaneng ya dipale tseo ke ratang ho di bala		
rala mmapa wa mohopolo, lokisa le ho ngola pale		

**O kgethekile,
Mmele whole wa kao o kgethekile.
Ke wena monoga mmele wa kao!**

**HO SE BE
mang ya o
tshwarang
pokanele.**

**O tshwanela ho bolella e mong ha ho na le
motho ya o tshwarang bokapele.**

**O tshwanela ho bolella e mong
ha ho na le motho ya o etsisang
dintho tseo o sa batleng
ho di etsa.**

**Eo o tshwanetseng ho
mo letsetsa mohala
bakeng sa thuso:**

Mohala wa tsa Bana: 0800 05 55 55

SAPS Thibelo ya Botlokotsebe: 086 00 10111

SAPS Nomoro ya tshohanyetso: 10111

Lefapha la "Life Line": 0861 322 322

Lefapha la Tshireletso ya Bana: 012 393 2359/2362/2363

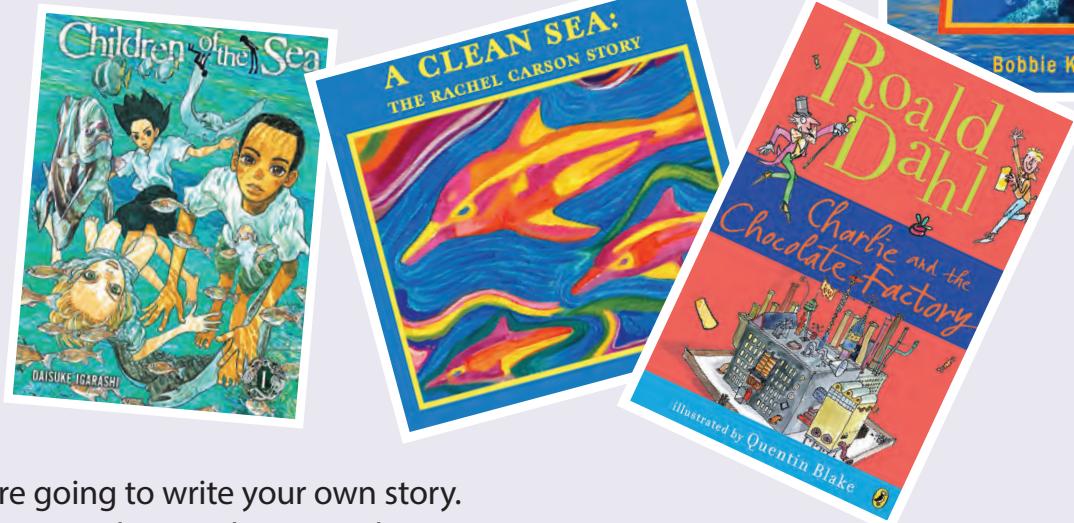
Preparing to write a story

What stories do you like to read?

Tell your friend what kind of story you like the most.

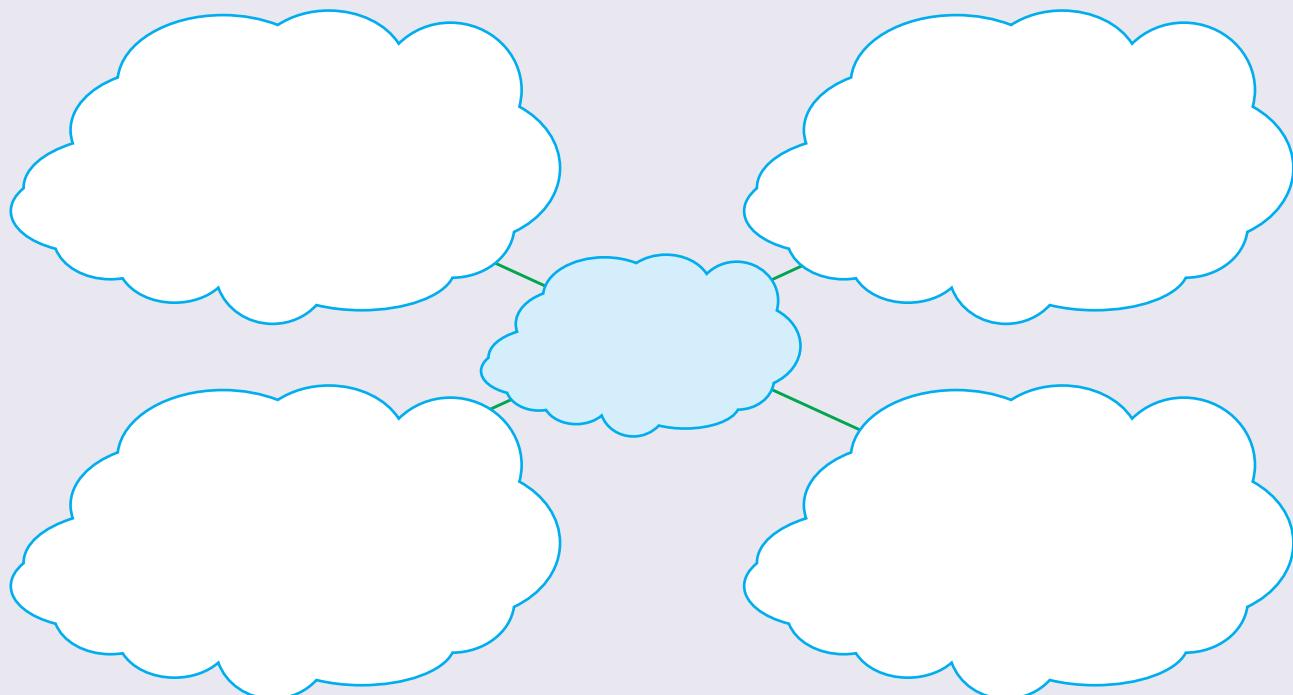
Do you like fairy tales? Or perhaps you like stories about famous people?

Do you like stories about different places? Or do you prefer stories that are about real things?

You are going to write your own story.

But first, use this mind map to plan your story.

Let's write a story

Talk to your friend about a story you really liked.

Talk about the characters in the story.

Say what you liked most about the story.

Did the story give you information?

Write a summary of your own story.

What will it be about?

Who will your main characters be?

What information will you give?

Fun

Cut out the next page. Make a book. On the cover, write the title of the book.

Put your name under the title, because you are the writer. Draw a picture on the cover.

Now write your story with a beginning, a middle and an end.

BACK COVER

ABOUT THE WRITER

Write your name here.

Write your age here.

Write where you live.

8

STEP 4: cut on the solid line after you have stapled your book

Draw a picture here.

COVER

STEP 2: fold on the dotted line
STEP 3: Staple on this side

Write the name of the book here.

1

Fill in your name (you are the writer).

5

STEP 1: fold on the dotted line

4

Continue with your story here.

Continue with your story here.

Draw a picture here.

Draw a picture here.

Draw a picture here.

Draw a picture here.

Start writing your story here and go on to page 3.

Continue with your story here.

2

7

3

9

Write the middle of your story here and on page 4.

Say what happens at the end of your story here and on page 7.

Draw picture here.

Draw picture here.